

รายงานความก้าวหน้างานวิจัย (ฉบับแก้ไข)

เรื่อง

การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

A study of behavior and motivation to live the economic philosophy suffice of communities in SiSaket

ภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนวพระพุทธศาสนา

The enhancing the network of economic community in Sisaket province along Buddhism.

โดย

นายเกษม ประอาจ
พระพรสวรรค์ จิตติญาโน,ดร
พระมหาสุณันท์สัส สุมงคลโล
พระวรภากร วรภาโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760166

เรื่อง

การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

A study of behavior and motivation to live the economic philosophy suffice of
communities in SiSaket

ภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนว
พระพุทธศาสนา

The enhancing the network of economic community in Sisaket province
along Buddhism.

โดย

นายเกษม ประอาจ
พระพรสวรรค์ ฐิติญาโน,ดร
พระมหาสุชนันท์สสุ์ สุขมงคล
พระวรกร วรภทโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760166

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report (Edit)

A study of behavior and motivation to live the economic philosophy suffice of communities in SiSaket.

Under the research plan.

The enhancing the network of economic community in Sisaket province along Buddhism.

By

Kasem praang
Phraponsawan Thitiyano
Phramahasunantasu Sumongkalo
Phrawarakorn Woraphuttho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket colleges
B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610760166
(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ถ้าเรามองย้อนหลังไปประมาณ ๓๐ ถึง ๔๐ ปี จะเห็นได้ว่าสังคมได้ทอดทิ้งหลักเกณฑ์การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน นอกเหนือจากการเอาเปรียบธรรมชาติ คนยังเอาเปรียบคนด้วยกัน จนเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมหลายประการทั้งปัญหาหนี้สิน ปัญหาที่ดินทำกิน รวมถึงปัญหาขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหนี้สิน เป็นตัวฉุดการพัฒนาของประชาชนในระดับฐานล่างของสังคม ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

จากสังคมโลก ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารวดเร็วไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมแต่ละประเทศต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายซึ่งกันและกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้เนิ่นนานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีอาชีพและคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรมรู้จักความพอเพียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งในการปฏิบัติหลักธรรมและหลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเองครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางความคิดและความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างยั่งยืน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”^๑ หลัก

^๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง/มูลนิธิพระดาบส, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗.

แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนโดยน้อมนำกระแสพระราชดำรัสคุณธรรม ๔ ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๔ อันสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักขรวาสธรรม ๔ ประการเป็นเครื่องขัดเกลาความต้องการส่วนจำเป็นของผู้คนให้ลดน้อยลง อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ประชาชนรู้จักพออยู่พอกิน มีความสงบสุข ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดความสงบสุขร่มเย็น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ได้รับการสานต่อและธำรงรักษากันอย่างกว้างขวาง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ได้จัดระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชน ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งระดับจังหวัด ภาค และระดับชาติ ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นหลักพื้นฐานของการพัฒนาในทุกเรื่อง และเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาต่อเนื่องจากแผน ฯ ๘ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทยการที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลง ครั้งสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๘ ที่มีการปรับการเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมจากการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลักแต่เพียงอย่างเดียวเป็นการเน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุข และมีคุณภาพที่ดีขึ้นปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ “วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี ๒๕๗๐” ซึ่งน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ศูนย์สุขภาพชุมชนได้มีการจัดทำกรอบทิศทางของแผนพัฒนาฯ แล้วผ่านการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่หมู่บ้าน/ชุมชนจนถึงระดับภาค และระดมความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น จากนั้นจึงนำมาประมวลเป็นแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์^๒

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจใดที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปได้อย่างยั่งยืน

^๒ ดร.สุชาติ อุดมโสภกิจ, ศูนย์คาดการณ์เทคโนโลยีเอเปค สำนักงานนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/TN213B_p037-40.pdf - [๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙].

^๓ อ้างแล้ว, หน้า ๑.

๒. วัตถุประสงค์

๑. ศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ
๓. วิเคราะห์พฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร(Document Research) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการประหยัดความรู้เกี่ยวกับ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข รวมทั้งตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ๒.บ้านหนองเทาหมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ๓.บ้านโนนไชยงาม น้ำเกลี้ยง ๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอภูสิงห์ ๖.บ้านรณะ ตำบลตูม อำเภอปราสาท ๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ๙.บ้านโนนดู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน และ ๑๐.บ้านหนองคูน้อย บึงบูรพ์

๓.๒.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้นำและผู้บริหารชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน
- ๒) ประชาชนที่ทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓๐ คน
- ๓) ราษฎรท้องถิ่น จำนวน ๒๐ คน
- ๔) ตัวแทนภาครัฐ จำนวน ๓๐ คน

จากเกณฑ์การคัดเลือก ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกมา ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม จำนวน ๑๐๐ คน

๓.๒.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๔. ปัญหาการวิจัย

- ๔.๑ พฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร

๔.๒ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

๔.๓ พฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

๕.คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การแสดงและกิริยาท่าทางซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบหรืออัตลักษณ์ ประดิษฐ์ ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมระบบอื่นหรือสิ่งมีชีวิตโดยรวมเช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึกรู้ ชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

แรงจูงใจ (Motivation) หมายถึง สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ อันเกิดจากความ ต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือ ความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้ แรงจูงใจเกิด จากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น ๆ เอง ภายใน ได้แก่ ความรู้สึกต้องการ หรือขาดอะไร บางอย่าง จึงเป็นพลังชักจูง หรือกระตุ้นให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดหรือต้องการ นั้น ส่วนภายนอกได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่มาเร้าเร้า นำช่องทาง และมาเสริมสร้างความปรารถนาในการ ประกอบกิจกรรมในตัวมนุษย์ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอก แต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ อาจกล่าวได้ว่า แรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเกิดจากความ ต้องการ ของมนุษย์ ซึ่งความต้องการเป็นสิ่งเร้าภายในที่สำคัญกับการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งเร้าอื่น ๆ เช่น การยอมรับของสังคม สภาพบรรยากาศที่เป็นมิตร การบังคับขู่เข็ญ การให้รางวัลหรือกำลังใจ หรือการทำให้เกิดความพอใจ ล้วนเป็นเหตุจูงใจให้เกิดแรงจูงใจได้

การดำเนินชีวิต (Life style) หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของ พฤติกรรมต่างๆจะเป็นตัวบ่งบอกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตแต่ละแบบพฤติกรรมในการเข้าสังคม ใน การบริโภค การดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็นอุปนิสัย เป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่างๆซึ่งเป็นการปฏิบัติ ตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้โดยยึดหลักสายกลาง ไม่ประหยัดจนตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อจนเกินความจำเป็น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Suffice of communities) หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติแก่ประชาชน โดยยึดหลัก “ทางสาย กลาง” ท่ามกลางมรสุมเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๑.ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำการสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผล และพิจารณาด้วยความรอบคอบ ๒. ความพอเพียงคือรู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนตนเอง และ ผู้อื่น ๓.การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นใน อนาคต ๔.การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต ๕.การมีคุณธรรมคือ มีความ ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

พฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การแสดงออกทางการดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีเหตุผล รู้จักประมาณ มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ มีคุณธรรม ในการใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

๖. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แรงจูงใจ ได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ดังนี้ ความหมายโดยรูปศัพท์นั้น ต้องอาศัยจากความหมายของสามัญชนโดยทั่วไปที่เข้าใจกันได้ในสังคมจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “แรง” นั้น เป็นคำนาม แปลว่า “อิทธิพลภายนอกใดๆ ที่เปลี่ยนแปลง หรือพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะอยู่หนึ่ง หรือสถานการณ์เคลื่อนที่ของวัตถุ ด้วยอัตราเร็วสม่ำเสมอในแนวเส้นตรง ส่วน “จูงใจ” นั้นเป็นคำกริยา แปลว่า “ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตาม”^๔

“แรงจูงใจ” หมายถึง อิทธิพลภายนอกที่ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตามพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง หรือพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง^๕

เอนกกุล กริแสง ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึงการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม และการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งทำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเดียวกันไม่เหมือนกัน^๖

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม^๗

สมยศ นาวิการ กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง กระบวนการจิตวิทยาที่ให้ความมุ่งหมายหรือทิศทางแก่พฤติกรรมเป็นพลังที่ริเริ่ม กำกับและค่าจูงพฤติกรรมและการกระทำส่วนบุคคล^๘

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒๐. ๑๐

^๕ สุชนิดย์ จันทรตรี, “แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทระบบพิเศษ ของนิสิตศูนย์พัฒนาการศึกษาอุดรธานี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), หน้า ๖

^๖ เอนกกุล กริแสง, จิตวิทยาทั่วไป “General psychology” , พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์โครงการตำราวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๑๙).

^๗ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม ๒ จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔). หน้า ๑๘

^๘ สมยศ นาวิการ, การบริการและพฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธนพัฒนา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘๗.

อารี พันธมณี ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึง ภาวะใดๆก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา^๙

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึง การที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมในการกระทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีพลัง มีคุณค่า มีทิศทางที่ชัดเจน^{๑๐}

สุวัฒน์วัฒนวงศ์ ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึง สิ่งโน้มน้าวหรือสิ่งชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัย หรือสิ่งที่เป็นเหตุชักนำหรือโน้มน้าวให้บุคคลตัดสินใจกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการของคน จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแรงจูงใจ คือ แรงผลักดัน แรงกระตุ้น ที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่องค์การจัดให้ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยแห่งความต้องการพื้นฐานได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญเติบโตในการทำงาน ปัจจัยสุขอนามัยนโยบายและการบริหารงานขององค์การ ค่าจ้างเงินเดือนที่ได้รับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงานความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความมั่นคงในการทำงาน เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วก็จะพบว่า แรงจูงใจเหล่านี้เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาพื้นฐานส่วนลึกของจิตใจภายใน (Subconscious) ซึ่งตามจิตศาสตร์นั้นถือได้ว่าเป็นสภาวะจิตใจที่ไม่อยู่ในความควบคุมของเรา เป็นที่รวมความคิดเพื่อการแสดงออกโดยเราไม่รู้ตัวหรือที่เรียกว่า จิตใต้สำนึกนั่นเอง ซึ่งจิตใต้สำนึกนี้บุคคลย่อมมีแรงจูงใจแฝงสัมพันธ์ด้วยกันทุกคน จากความหมายนี้จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการ คือ (๑) เป็นกลไกที่ไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำ และ (๒) เป็นแรงบังคับให้กับพลังของร่างกายที่จะกระทำอย่างมีทิศทาง^{๑๑}

จากหนังสือ “๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นหนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ ๘๑ พรรษา ได้จัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุล

^๙อารี พันธมณี, **จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอมพันธ์จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗๙.

^{๑๐}ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : วิสัทธิพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๖.

^{๑๑}สุวัฒน์วัฒนวงศ์, **จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๖.

และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๑๒}

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยต่างๆที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ^{๑๓} นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ในหนังสือ “ได้โปรดพระยุคลบาท” ว่าพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งมาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและประโยคหนึ่งที่ทรงอธิบายว่า หัวใจก็คือคำว่าพอ เศรษฐกิจพอเพียงก็คือคำว่าพอ คุณจะมี ชีวิตที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานความพออย่างไร ความพอก็คือคำว่าพอประมาณ ความพอประมาณ พระองค์ขยายความต่อไปอีก ไม่ใช่ผมพูดนะครับ พอประมาณคือพอแต่จำเพาะตัวเองที่หากินได้อย่างมี เหตุมีผล ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จึงไม่ต้องไปเบียดเบียนคนอื่นเขา เน้นอนมาตรฐานแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ทุกคนจะให้จนเหมือนกันหมด นั่นก็ไม่ใช่ชีวิตจริง บางคนมาตรฐานมีสมบัติเก๋ากินอะไรก็โชคดีไป มาตรฐานก็อยู่แค่นี้ อีกคนกินแต่เงินเดือนจริงๆ มาตรฐานก็อยู่แค่นี้แต่ทุกคนต้องมีมาตรฐานเส้นระดับพอดีของตัวเอง คือ ต้องสร้างมาให้ได้ แล้วยึดตรงนั้นเป็นหลัก ซึ่งภาษาทางพุทธเราก็สอนอยู่แล้ว เส้นทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง คือไม่หย่อน ไม่ตึงเกินไป เหมาะสมแต่ละคน^{๑๔} รวมถึงการศึกษาระบบเศรษฐกิจของชุมชนไทยในอดีต ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินผลิตพืชผล พืชพันธุ์ไว้เพื่อกินเพื่อใช้เองไม่มีระบบการพึ่งพิงสังคมภายนอกมีความผูกพันกันสูงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความพอเพียงในตนเอง นับถือระบบเครือญาติเป็นสำคัญ และไม่มีการแบ่งชนชั้นกัน เป็นต้น^{๑๕}

นักวิชาการได้กล่าวสรุปถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เปรียบเสมือนเครื่องยนต์ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้และสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึงความสามารถในการควบคุมความรู้สึกนึกคิด ความปรารถนาและพฤติกรรมตลอดจนการประพฤติปฏิบัติอยู่ในขอบเขตอันมีเหตุผลโดยมีลักษณะที่เป็นนามธรรมอยู่มากและสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามกรณีซึ่งความพอประมาณอาจหมายถึงระดับปานกลาง

๒. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึงเป็นหลักที่มีความคิดลึกซึ้งซึ่งมีความมีเหตุผลที่ยึดคน ชุมชนและประเทศชาติเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยรอบด้าน ตัวอย่างเช่นเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมความอิสระเสรีการพึ่งพาตนเองได้ ฯลฯ

^{๑๒} พิศุทธิ์ โจทย์ กิ่ง, ดร. ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๓.

^{๑๓} อ่างใน กัญญารัตน์ กิ่งก้า, “ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”, การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

^{๑๔} สุเมธ ตันติเวชกุล ดร, ได้โปรดพระยุคลบาท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐๓.

^{๑๕} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

๓. การมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) หมายถึงการมีสภาพที่พร้อมต่อการถูกกระทบจากสิ่งเร้าต่างๆ กล่าวคือ “การมีภูมิคุ้มกัน” เป็นศัพท์ทางการแพทย์ที่ถูกนำมาอธิบายถึงสภาพร่างกายที่สามารถต้านทานเชื้อโรคที่เข้าร่างกายโดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อที่จะลดหรือควบคุมความเสี่ยง (Risk) ต่อปัจจัยที่เข้ามากระทบไม่ให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคจนต้องเกิดความสูญเสียตามมา ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันจึงเป็นกระบวนการป้องกันตนเองเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความเสี่ยงนั้น^{๑๖}

กล่าวโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดีพออยู่พอกิน พอใช้ไม่ให้เกิดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่นโดยที่จะต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อนไม่มุ่งหวังความเจริญแต่เพียงอย่างเดียวตั้งอยู่ในทางสายกลางมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตอดทน ขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดรู้จักการประมาณตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผลอาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในชุมชนและดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูวิจิตรธรรมานนท์(หงทอง) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก้ออำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักสัมมาอาชีวะของชุมชนเขตตำบลก้อ อำเภอโนนคูณ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมากมีรายละเอียดดังนี้ ๑) ด้านการดำเนินชีวิต พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะประชาชนมีการแสวงหารายได้โดยวิธีไม่ผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม ให้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เปิดโอกาส ในการพัฒนาชีวิตของตนให้เจริญงอกงามขึ้นในด้านพฤติกรรมด้านจิตใจ และด้านปัญญาตลอดถึงไม่กระทำผิดจารีตประเพณีที่วิญญูชนสรรเสริญ ๒) ด้านการประกอบอาชีพ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนยินดีในการเลี้ยงชีพชอบ ครองชีวิตชอบ คือไม่ใ้การเลี้ยงชีพของตนทำให้อันอื่นและตนเองเดือดร้อน ครองชีพอย่างเรียบง่ายตามความจำเป็นแห่งธรรมชาติและสังคม เลือกประกอบอาชีพสุจริตเพื่อการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ๓) ด้านการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะประชาชนยินดีในสิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพที่จะนำมาซึ่งความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นและส่งเสริมคุณธรรมให้เจริญก้าวหน้าเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นเครื่องกระตุ้นดึงดูดสนับสนุนให้บุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติประกอบอาชีพเกิดแรงจูงใจที่ดีเพราะมีเป้าหมายที่ดีก็ยิ่งมีความอยากที่จะปฏิบัติเพื่อเขาสู่เป้าหมายอันเป็นคุณค่าที่แท้จริงต่อไป

นฤมล วินิจวงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มบริษัท Informed Thailand โดยรวมและรายด้าน ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน จากผลการศึกษาพบว่า พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมด้านความสำเร็จ

^{๑๖} จริญญาหลักขณา, **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกสรยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๙), หน้า๙.

ในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จในการทำงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง^{๑๗}

สถิต อริวรรณ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอฟาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๐ ความสามารถในการเรียนเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ และเน้นให้เห็นได้ว่า เนื้อหาที่เรียนในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตในอนาคต ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด คือ สถานที่ห้องนอนห้องน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่สะอาด ไม่มีความพร้อมในการให้บริการผู้เข้าร่วมกิจกรรมรองลงมา คือ อาหาร อาหารว่าง ไม่ค่อยอร่อย ไม่เพียงพอ และน้อยที่สุด คือ ควรมีการแบ่งกลุ่มให้ได้พบเพื่อนใหม่ เกมไม่เร้าใจ ผู้เข้าอบรมร่วมโดยไม่เต็มใจ ควรเปลี่ยนสถานที่จัดกิจกรรม จัดกิจกรรมให้หลากหลาย และเกรงใจผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นแรงผลักดันทำให้เกิดการกระทำต่างๆ ออกมา แต่แรงจูงใจจะสามารถเกิดได้นั้นจะต้องมีปัจจัยที่จะเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดแรงจูงใจตามมา แรงจูงใจของพุทธศาสนิกชนในการถือศีลอุโบสถของทั้งสองวัดนั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ก็คือ ปัจจัยภายใน คือเกิดจากตัวผู้ที่ปฏิบัติเอง โดยไม่มีผู้อื่นมาเกี่ยวข้อง ปัจจัยภายนอก คือ เกิดจากมีอิทธิพลนอกเหนือจากตัวเองมาเกี่ยวข้อง แต่หลังจากผู้วิจัยได้วิจัยมาแล้วพบว่าปัจจัยภายในนั้นมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยภายนอกคือ เป็นการตัดสินใจด้วยตัวเอง มีความเห็นดีเห็นงามและเห็นความสำคัญด้วยตัวเอง โดยปัจจัยภายในมากที่สุด ๕ อันดับ เรียงตามลำดับดังนี้ คือ เพื่อหาจิตใจให้สงบ เพื่อสั่งสมบุญบารมีวาสนา เพื่อเยยวยาจิตใจอันเกิดจากความเครียดต่างๆ เพื่อล้างกรรมเก่าที่ไม่ดี เพื่อให้เกิดความโชคดี ส่วนปัจจัยภายนอกก็ได้แก่คนในครอบครัวเป็นคนสนับสนุน เพราะคนในครอบครัวเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดมากที่สุดและมีอิทธิพลมากที่สุดในบรรดาปัจจัยภายนอก ในด้านของวัดที่ไปปฏิบัตินั้นก็ต้องมีสถานที่ในการปฏิบัติธรรมหรือเป็นวัดที่ผู้ปฏิบัติมีความศรัทธาในตัวของหลวงพ่อบ้าง ส่วนทางด้านโอกาสก็แล้วแต่ความสะดวกของผู้ที่มาปฏิบัติเองว่าจะมีเวลาว่างวันไหน^{๑๘}

สมชัย เจนจตุรงค์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของนักศึกษาในวิทยาลัยพาณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ใน ๔ ด้าน คือ ๑.ด้านเหตุผลส่วนตัว ๒.ด้านการสนับสนุนของผู้อื่น ๓.ด้านการประกอบอาชีพ ๔.ด้านการเรียน เพื่อรู้โดยจำแนกตามแผนวิชา เพศ และอาชีพของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่เขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๔๒ จำนวน ๓๔๐ คน เป็นแผนกวิชาการบัญชี จำนวน ๑๔๙ คน แผนกวิชาการเลขานุการ ๒๗ คน แผนกวิชาการตลาด จำนวน ๑๑๖ คน และแผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน ๔๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรา

^{๑๗} นฤมล วินิจวงษ์, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มบริษัท Informed Thailand”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗), หน้า ๔๙.

^{๑๘} สถิตยอริวรรณ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอฟาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

ส่วนประเมินค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่า ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test ผลการวิจัยพบว่า “โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีแรงจูงใจด้านการเรียนเพื่อรู้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านเหตุผลส่วนตัว และด้านการสนับสนุนของผู้อื่น”^{๑๙}

พระวิทยา ญาณสาโร (คุมราชภรณ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทผลการวิจัยพบว่าเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพออยู่พอกินพอใช้เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนโดยไม่ต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป^{๒๐}

มนูญ มุกขประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาประเทศในช่วง๕ ทศวรรษที่ผ่านมาเห็นชัดถึงผลการพัฒนาที่ไม่สมดุลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เกิดปัญหาความยากจนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนอกจากนี้ความอ่อนแอของสังคมไทยภายใต้กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมยังก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมจริยธรรมและค่านิยมในวิถีชีวิตที่ตึงตัวของคนไทยอย่างรุนแรงอีกด้วยขณะเดียวกันกับที่โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า๓,๐๐๐โครงการที่มุ่งเน้นความพออยู่พอกินพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชากรที่ได้น้อมนำเอาหลักพระพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการพัฒนาของพระองค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ก่อให้เกิดคุณูปการแก่ประชาชนและประเทศชาติเป็นอันมากนับตั้งแต่จนกระทั่งภาครัฐได้น้อมนำเอาไปเป็นปรัชญานำในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่๙เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยผลของการศึกษาวิจัยจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังได้ขอสรุปด้วยว่าการพัฒนาประเทศตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งมีรากฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นจะทำให้สังคมและประเทศชาติดำเนินไปได้อย่างมั่นคงยั่งยืนมีภูมิคุ้มกันมีดุลยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๒๑}

อรรถพล อุทุมพร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลหาวแก้วอำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่าผู้นำชุมชนทุกคนรู้จักและ

^{๑๙} สมชัย เจนจตุรงค์, “แรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของนักศึกษาในวิทยาลัยพณิชยการ สังกัดกรมอาชีวศึกษา”, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔๓.

^{๒๐} พระวิทยา ญาณสาโร (คุมราชภรณ์), “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๑} มนูญ มุกขประดิษฐ์, “วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์วิทยุเสียงตามสายของหมู่บ้านสื่อสิ่งพิมพ์ได้แก่หนังสือพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ของทางราชการและจากอินเทอร์เน็ตและเข้าใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ยคนละ ๑ ครั้ง หากประชาชนทุกครัวเรือนสามารถดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและระดับประเทศได้^{๒๒}

จตุพล ยะจอม ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า๑. ระดับความรู้ความเข้าใจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัว รองลงมาได้แก่ ประเด็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากนั้น ยังได้แสดงความคิดเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ไว้เพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้แก่พสกนิกรชาวไทย๒. ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในส่วนของการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจในการดำเนินชีวิตก็คือการประหยัดคอตอมาใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ๓. ระดับการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยการเข้าร่วมรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านกองทุนอื่นๆ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด๔. การดำเนินการของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยการรวมกลุ่ม ต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เช่นการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ การรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และประเด็นที่ชุมชนมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทอดทิ้งกันก็เป็นประเด็นที่ชุมชนใช้ในการดำเนินการมากเช่นเดียวกัน^{๒๓}

อินทิรา สุภาแสน ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปาง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า๑. บทบาทของผู้บริหารในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ต่อการพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลปางได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุในแผนพัฒนาสามปีในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาส่งเสริมการเกษตรโดยมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพทางการเกษตรและ

^{๒๒} อรรถพล อุทุมพร, “การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอดงจังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๓} จตุพล ยะจอม, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปายจังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

เศรษฐกิจพอเพียงได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนโดยส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้นมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปรับเปลี่ยนทัศนคติแนวคิดและวิธีการผลิตโดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ภูมิปัญญาและวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเป็นต้น ๒. ลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยเลือกซื้อของใช้ภายในครัวเรือนและของใช้ส่วนตัวเท่าที่จำเป็นเท่านั้นมีการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีการวางแผนการใช้จ่ายให้เพียงพอกับรายได้จากการทำงานได้ใช้จ่ายอย่างประหยัดเก็บออมไว้และมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ๓. ปัญหาและอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าผู้บริหารยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนงบประมาณสำหรับการส่งเสริมและดำเนินกิจกรรมมีไม่พอเพียงและอัตราค่าจ้างบุคลากรมีน้อยตลอดจนระบบการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้าเป็นต้น^{๒๔}

ศิริกุล ดำรงมณี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ” พบว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ไม่ใช่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่มุ่งเฉพาะกำไรสูงสุดหรือประโยชน์สูงสุด แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงอาจไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุด ที่จะสามารถนำพาให้คนในสังคมนั้นๆ ประสบกับความอยู่ดีมีสุขได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด แต่เศรษฐกิจพอเพียงสามารถอุ้มชูให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้นำไปสู่การการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมก่อนที่จะเกิด ด้วยการให้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เช่น ภาคการเกษตรใช้วิถีชีวิตแบบไทยที่มีเป้าหมายเน้นความพออยู่พอกินพอกิน ความพอประมาณ ความสมดุลและทางสายกลางสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ภาคอุตสาหกรรมมีการผนวกแนวคิดการคืนประโยชน์ให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อม ภาคการค้าระหว่างประเทศประกอบด้วย ความพอประมาณและมีเหตุผล ภาคการบริการควรมีผู้ดำเนินการที่มีคุณภาพ ชยัน ซื่อสัตย์อดทน เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเสริมสวนที่เป็นข้อยอดของเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ทั้งด้านการกระจายรายได้ ความมั่นคงในอาหาร ปัญหาการผูกขาด และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม^{๒๕}

กล่าวโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชปรัชญาซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อให้สังคมไทยมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนไม่ว่าเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆบนพื้นฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยนำมาประยุกต์ใช้และที่สำคัญการดำรงชีวิตจะต้องอยู่บนความพอเพียงมีความพอประมาณในการเป็นอยู่ไม่

^{๒๔}อินทรา สุภาแสน, “บทบาทผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบางอำเภอสารภจังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

^{๒๕} ศิริกุล ดำรงมณี, “เศรษฐกิจพอเพียงกับวิถีชีวิตแบบพุทธ ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๖, (บทคัดย่อ)

โลกมากไม่เปิดเป็นผู้อื่นมีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนมีความรักความเอื้ออาทรมีความรู้รักสามัคคีรักชุมชนรักผืนแผ่นดินรักประเทศชาติที่ให้ความร่มเย็นแก่เราเองและลูกหลานของเราสืบไป

๗. วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research)โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

๗.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ๒ ห่วง ๓ เงื่อนไข รวมไปถึงพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

๑.๑ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวความคิดพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

๑.๒ ศึกษาหลักพฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งแนวคิดและทฤษฎี

๑.๓ ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔ สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๗.๒ การศึกษาในภาคสนาม (Field Study)เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ หลักการพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

๗.๒.๑ ทำการศึกษาและคัดเลือก การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย

๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอยางชุมน้อย

๒.บ้านหนองเทาหมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอเมือง

๓.บ้านโนนไชยงาม น้ำเกลี้ยง ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอน้ำเกลี้ยง

๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอกันทรลักษ์

๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอกุสิงห์

๖.บ้านร่งระ ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอปรางค์กู่

๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอกันทรารมย์

๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโคด อำเภโพนศรีสุวรรณ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภโพนศรีสุวรรณ

๙.บ้านโนนดู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอวังหิน

๑๐.บ้านหนองคูน้อย อำเภอบึงบูรพ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอบึงบูรพ์

๗.๒.๒ ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชนคัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนจำนวน ๑๐๐ คน ดังนี้

๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๗๐ คน จำแนกได้ ดังนี้

-ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน

-ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน ๒๐ คน

-ตัวแทนภาครัฐ จำนวน ๓๐ คน

๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน จำนวน ๓๐ คน จำแนกได้ดังนี้

-ประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน ๓๐ คน

๗.๒.๓ ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด หลักการ ทฤษฎี การสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

๗.๒.๔ สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสารและภาคสนามโดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ของพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในมิติต่างๆ

๗.๒.๕ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ เน้นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและสนทนากลุ่ม (Focus group) ส่วนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

แบบสนทนากลุ่ม สำหรับผู้นำชุมชน คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง ๑๐ แห่ง

๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

๑) การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มสำหรับ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ตัวแทนภาครัฐ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง

๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร(Documentary Research) และจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๗.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนด โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)ตามประเด็นดังนี้

๑) แนวคิด แนวทางเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

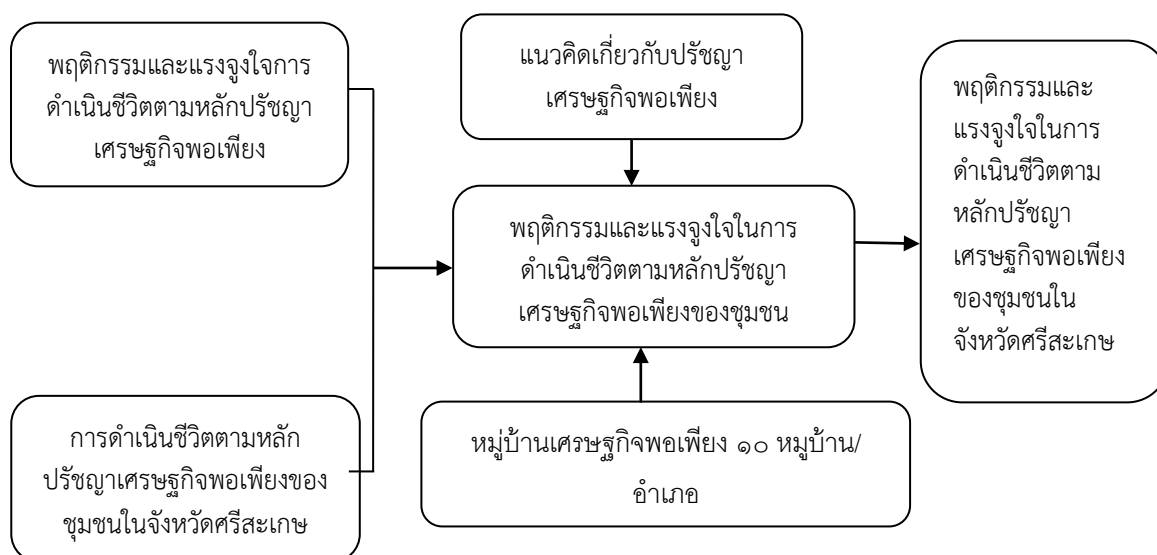
๒) การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๓) พฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๗.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๘. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

๙. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. ได้แนวทางพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ

๔. ได้นำข้อมูลใช้ในพฤติกรรมและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในบทนี้เป็นการกล่าวถึง พฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีเนื้อหาที่ต้องศึกษาได้แก่ หลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม ทฤษฎีแรงจูงใจ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมและแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสรุป โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ หลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการดำเนินชีวิตนั้น การดำรงชีวิตนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะจะต้องต่อสู้กับปัญหาน้อยใหญ่นานัปการ ทั้งปัญหาการครองชีวิต ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหา คนที่สามารถประกอบกิจการงานประสบความสำเร็จตามความปรารถนา มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัวหรือวิตกกังวล มีอารมณ์มั่นคง มีความอดทนและมีความสามารถต่อสู้อุปสรรคต่างๆ ได้ เป็นคนที่ยึดถือหลักเหตุและผลด้วยการยอมรับความจริงในชีวิต ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ รวมถึงระดับรัฐบาลในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

๒.๑.๑ เศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลาง คำว่า ความพอเพียง นั้นหมายถึงความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุข ที่จำเป็นต้องใช้ทั้ง ความรู้ ความเข้าใจ ผสมผสานกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาด และสามารถอยู่ได้ แม่นในสภาพที่มีการแข่งขัน และการไหลบ่าของโลกาภิวัตน์ นำสู่ความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนของชีวิต เศรษฐกิจและสังคม^{๒๖} สรุปความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

๑) ความมีเหตุผล คือ ตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียงต้องใช้เหตุผล และพิจารณาด้วยความรอบคอบ

๒) ความพอเพียง คือ รู้จักพอประมาณ พออยู่ พอมี พอกิน พอใช้ ประหยัด และไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

^{๒๖} ตู๊แสนฤทธิ์, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัสของในหลวง แห่งประเทศไทย, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.raiporjai.com/sufficiency.php?no=20&pg1>.

๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ เตรียมใจให้พร้อมรับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๔) การมีความรู้ คือ นำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิต

๕) การมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๒๗}

๒.๑.๒ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และต้องประกอบไปด้วยสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย ๕ ส่วน ดังนี้**

ส่วนที่ ๑ กรอบแนวคิด

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

ส่วนที่ ๒ คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ส่วนที่ ๓ คำนิยาม

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่นการผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

^{๒๗} Momay Zaa, ความพอเพียงหลักเสียงโลกกระแสนิยม, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <https://www.momaycarzy.wordpress.com>.

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้ และไกล

ส่วนที่ ๔ เจื่อนไซ

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ๒ เจื่อนไซ ดังนี้

เจื่อนไซความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เจื่อนไซคุณธรรม จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ส่วนที่ ๕ แนวทางปฏิบัติ

จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

นั่นคือ หลักแนวคิด และแนวทางเพื่อการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไม่ว่า จะเป็นบุคคล หรือองค์กรต่างๆ สามารถปฏิบัติตามได้^{๒๘}

๒.๑.๓ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะ เศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดย สอดคล้องด้วย ก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด^{๒๙}

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มา ของนิยาม "๓ ห่วง ๒ เจื่อนไซ" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเจื่อนไซ "ความรู้" และ "คุณธรรม"

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง ว่า เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความ รอบคอบละคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ **ความ**

^{๒๘} โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา, **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูล เมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.tupr.ac.th/sufficiency2.html>.

^{๒๙} พระบรมราโชวาท, **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.sa.ku.ac.th/king-spku/2517-1.htm>.

พอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วน **เงื่อนไขคุณธรรม** คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ฯลฯ ตลอดเวลาที่ประยุกต์ใช้ปรัชญา^{๓๐} อภิชัย พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"^{๓๑}

๒.๑.๔ การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความว่า การกระเปียดกระเสียนจนเกินสมควร หากแต่อาจพุ่มพวยได้เป็นครั้งคราวตามอัตภาพ แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้ แนวการ

^{๓๐} จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, "คำปรารภ" ใน คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพระดาบส), ๒๕๕๑.

^{๓๑} อภิชัย พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิชาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๗.

ปฏิบัติตามพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางดังนี้

- ๑) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต
- ๒) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
- ๔) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
- ๕) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตามหลักศาสนา

จากแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพ ศานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นสำคัญ ซึ่งก็คือ วิถีชีวิตไทย ที่ยึดทางสายกลางของความพอดี ในหลักพึ่งพาตนเอง ๕ ประการดังนี้

- ๑) ความพอดีด้านจิตใจ ต้องมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
- ๒) ความพอดีด้านสังคม คือความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักหน้าที่กำลัง และที่สำคัญ ต้องมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง
- ๓) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด
- ๔) ความพอดีด้านเทคโนโลยี ต้องรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรจะพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง
- ๕) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ ต้องรู้จักเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่พอกินตามอัตภาพ และฐานะของตนเอง^{๓๒}

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวคิดที่มีหลักในการดำเนินชีวิตที่อาศัยความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับการใช้เหตุและผลในการตัดสินใจต่อการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวัน โดยที่ใช้หลักคุณธรรมในการควบคุมการกระทำต่างๆ ให้มีความเหมาะสมต่อสภาพของตนเอง เพื่อให้การดำเนินชีวิตนั้น มีความมั่นคงและมีความยั่งยืนในการดำรงชีวิตในสังคม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเป็นสิ่งที่ชี้แนะถึงการดำเนินชีวิตที่มีกระบวนการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดขั้นตอนในการดำเนินชีวิต มีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้สามารถพัฒนาชีวิตเป็นไปตามรูปแบบที่งดงามและถูกต้อง ในการปรับตัวต่อสภาพเหตุการณ์ทางสังคมอย่างเท่าทัน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงกลายเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้มีความรู้ความเท่าทันต่อความต้องการของตนเองว่า สิ่งต้องการนั้น มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ หรือก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากน้อยเพียงไร ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำให้ตนเองนั้นได้

^{๓๒} ศุภแสนฤทธิ์, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระราชดำรัสของในหลวง แห่งประเทศไทย, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.raiporjai.com/sufficiency.php?no=20> &pg=1.

เข้าใจถึงประโยชน์และโทษที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความไม่ประมาทและมีสถานภาพที่ยั่งยืน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจะเริ่มจากการสร้างพื้นฐาน ความพอกินพอใช้ ของประชาชนในชาติเป็นส่วนใหญ่ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางด้านต่างๆ หรือดำเนินการให้เป็นไปเป็นขั้นเป็นตอน มิใช่การก้าวกระโดด ที่ต้องพึ่งปัจจัยจากภายนอก มาเป็นตัวกระตุ้น ซึ่งมักจะสร้างปัญหาตามมาอย่างมากมายและไม่ยั่งยืน ดังนั้นวิธีการต่างๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหนทางที่มั่นคง มีลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ ที่จะให้ประชาชนในชาติและพื้นฐานของเศรษฐกิจโดยรวม มีความเข้มแข็ง มีรากฐานที่มั่นคง ยั่งยืนอย่างยาวนานอย่างแท้จริง

๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรม คือการกระทำของมนุษย์เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่สัญชาตญาณ โดยกำเนิดแรงขับชีวภาพ จิตใจอารมณ์ การเรียนรู้แรงจูงใจ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์และประเพณีทางสังคม ทำให้มนุษย์มีการปรับพฤติกรรมของตนเองในทางดีและไม่ดี เพื่อความอยู่รอดในสังคมนั้น ๆ ในแง่ของพระพุทธศาสนา พฤติกรรมมีอิทธิมาจากจิตใจ ที่สั่งการให้กระทำที่ก่อให้เกิดผลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับผลของกรรม แสดงออกทางกาย วาจา ใจ ทั้งด้านดีเรียกว่ากุศลกรรม ด้านไม่ดีเรียกว่า อกุศลกรรม การกระทำชื่อว่า กรรม หรือ สัตว์ทั้งหลายยอมกระทำกรรมโดยอาศัยธรรมชาติที่เปื้อนเหตุให้สำเร็จการกระทำเหล่านั้น โดยมีเจตนาและโลภกียกุศลจิต^{๓๓}

หมายถึง พฤติกรรมภายในจิตใจและแสดงออกมาให้ปรากฏทางกายและทางการพูดเป็นกากระทำที่เกิดจากความตั้งใจ (เจตนา) เรียกว่ากายกรรม วาจากรรม มโนกรรม^{๓๔} การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่ว เรียกว่า “กรรมชั่ว”^{๓๕} จะเห็นว่าพฤติกรรมมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์คุณภาพชีวิตจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลนั้น มนุษย์สามารถที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในทางดีใดหากมีจิตใจมีความแข็งแกร่งและแน่วแน

พระโฆสิต สุเมธ (คุ้มท้าว) ได้ให้ความหมาย “พฤติกรรม” (Behavior) หมายถึง การประพฤติในชีวิตประจำวัน การทำตัวคุณสมบัตินของบุคคลที่แสดงออกเป็นกระบวนการกระทำและให้ผลของการกระทำแห่งเจตนาหรือความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ต่าง ๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่อง ซึ่งมีการสร้างพฤติกรรมดี ก็มีผลดีสร้างพฤติกรรมชั่วก็ได้รับผลชั่วเป็นตน^{๓๖}

^{๓๓} พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะ, **ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา** ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒ กัมมจตุกกะ-มรณูปปัตติจตุกกะ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

^{๓๔} วิโรจนาชชาติรี, **พุทธปรัชญาเถรวาท**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙๒

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^{๓๖} พระโฆสิต สุเมธ (คุ้มท้าว), **หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมการเล่นการพนันในชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๗๙.**

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ให้ความหมายของการประพฤติดุธรรม คือ การเว้นจากอกุศลกรรมบถ ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ^{๓๗}

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย “พฤติกรรม” (Behavior) คือ การประพฤติในชีวิตประจำวัน การทำตัว คุณสมบัติของบุคคลที่แสดงออกสวนหลักพุทธธรรมได้ระบุว่า “พฤติกรรม” หรือความประพฤติของมนุษย์นั้น จัดอยู่ในกลุ่มกรรมนิยาม (Law of Karma)ซึ่งหมายถึงกฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์คือกระบวนการกระทำและการให้ผลของการกระทำ หรือเป็นกระบวนการแห่งเจตนา หรือความคิดปรุงแต่ง สร้างสรรค์ต่างๆ พร้อมทั้งผลที่สืบเนื่องออกไปอันสอดคล้องสมกัน เช่น สร้างพฤติกรรมดีก็มีผลดีสร้างพฤติกรรมชั่ว ก็ได้รับผลชั่วเป็นต้น^{๓๘}

ส. ศิวรักษ์กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึงการกระทำใดๆ ที่ให้คนได้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวปฏิบัติของสังคมตน (และของสังคมอื่นถ้าเป็นไปได้) กับให้รู้ว่าทำอะไรเขาถือว่าถูก ทำอะไรถือว่าผิด สวนการ ผกผันอบรมทางจริยธรรม น่าจะหมายถึงการเลี้ยงลูกเพื่อให้เขาได้กับหลักความประพฤติปฏิบัติที่ถือกัน วาติในสังคมนั้นๆ^{๓๙}

ดร.สมโภชน เอี่ยมสุภาชิต กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึงสิ่งที่บุคคลกระทำแสดงออก ตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยิน อีกทั้งวัดได้ตรงกัน ด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกหรือการตอบสนองนั้นจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกกายก็ตาม เช่น การร้องไห้ การกิน การวิ่ง การข่วน การอ่านหนังสือ การเต้นของชีพจร การเต้นของหัวใจ การกระตุกของกล้ามเนื้อเป็นต้น^{๔๐}

พรรณราย ทรัพย์ประภา ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม (Behavior) คือ การกระทำใดๆ ก็ตามซึ่งสามารถสังเกตได้โดยบุคคลอื่น หรือ โดยการใช้เครื่องมือ พฤติกรรมมิได้หมายความว่าเฉพาะแต่เพียงการแสดงออกทางด้านร่างกายภายนอกเท่านั้น ยังรวมไปถึงการกระทำหรือกิจกรรมภายในความรู้สึกของบุคคลด้วย^{๔๑}

ประสาน – ทิพวรรณ หอมพลได้ให้ความหมายของคำว่า”พฤติกรรม” ไว้ดังนี้

๑. หมายถึง การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้จากการกระทำกิจกรรมเหล่านั้น ซึ่งมีทั้งทางดีและทางไม่ดีเช่น การหัวเราะการร้องไห้เสียใจการออกกำลังกาย เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลจากกระบวนการทางจิตวิทยา ได้แก่การตั้งใจ การเรียนรู้การจำ การลืม และความรู้สึกนึกคิดเป็นต้น

๒. หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ของบุคคลที่ปฏิบัติต่อสภาพแวดล้อมของบุคคลเหล่านั้นออกมาในรูปของการกระทำ หรือการแสดงออกของมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่

^{๓๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมะโร), มงคลยอตชีวิต ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), หน้า ๒๘๘-๒๘๙

^{๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๙.

^{๓๙} ส. ศิวรักษ์, ปรัชญาการศึกษาและศิลปแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้, หน้า ๗๘.

^{๔๐} สมโภชน เอี่ยมสุภาชิตดร., การปรับพฤติกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒.

^{๔๑} พรรณราย ทรัพย์ประภา, จิตวิทยาอุตสาหกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๒.

ภายใต้กลไกของความรู้สึกนึกคิดของตนเองมนุษย์ทุกคนจะมีกระบวนการของพฤติกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทุกคนจะมีความต้องการและมีสาเหตุจูงใจเป็นของตนเองอยู่ตลอดเวลา และสามารถตัดสินใจที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง สิ่งที่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมของมนุษย์^{๔๒}

รองศาสตราจารย์ ดร. กันยา สุวรรณแสง ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม คือกิริยาอาการ บทบาท ลีลา ท่าทางการประพฤติปฏิบัติกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งใน ๕ ทวารคือโสตสัมผัส จักขุสัมผัส ชิวหาสัมผัส ฆานสัมผัส และทางผิวหนัง หรือมิฉะนั้นก็สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ^{๔๓}

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงการกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล่าม เนื้อความคิดและความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า^{๔๔}

สงวน สิทธิเลิศอรุณและคณะ ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำหรือกิริยาที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย ทางกล่ามเนื้อ ทางสมอง ทางอารมณ์และทางความรู้สึกนึกคิดซึ่งโดยปรกติมนุษย์และสัตว์ยอมแสดงออกมาให้เป็นที่สังเกตเห็นได้ชัดและเห็นไม่ได้ชัดซึ่งขึ้นอยู่กับ การตอบสนอง ต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นเป็นสำคัญ^{๔๕}

สร้อยตระกูล (ตียานนท) อรรถมานะ ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรมไว้ว่าพฤติกรรม (behavior) นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำหรืออาการที่แสดงออกของบุคคล (Action) ทั้งนี้รวมถึง การงดเว้นการกระทำด้วย (Inaction) นอกจากนั้นการตัดสินใจที่รู้สึกได้ของบุคคล กลุ่มหรือองค์การ หรือการกระทำที่ซ่อนเร้นแต่พร้อมที่จะแสดงออก อาทิ การมีความคิดริเริ่ม ก็นับเป็นการกระทำเช่นกัน ดังนั้น คำว่า “พฤติกรรม” จึงรวมถึงสิ่งที่บุคคล กลุ่มหรือองค์การประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เปิดเผย (Overt behavior) และยังรวมถึงพฤติกรรมที่ยังไม่แสดงออกหรือพฤติกรรมซ่อนเร้น (Covert behavior) ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการภายในอื่น ๆ ได้แก่ ความคิดความรู้สึก ทัศนคติ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังรวมถึงการงดเว้นการกระทำ หรือการไม่แสดงออกทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจอีกด้วย^{๔๖}

สรุปว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออากัปกิริยาต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ปรากฏออกมาทางทวารทั้ง ๓ อันบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ และไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยการกระทำนั้นมีทั้งดีและไม่ดีอันเป็นผลมาจากการตอบสนองความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้า

๒.๓ ทฤษฎีแรงจูงใจ

^{๔๒} ประสาน- ทิพวรรณ หอมพูล, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : พิศิษฐ์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๓-๗๔.

^{๔๓} กันยา สุวรรณแสง รศ.ดร., **จิตวิทยาทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา, ๒๕๔๒), หน้า ๙๒.

^{๔๔} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๒๕**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๘๐.

^{๔๕} สงวน สิทธิเลิศอรุณและคณะ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑.

^{๔๖} สร้อยตระกูล (ตียานนท) อรรถมานะ, **พฤติกรรมองค์การทฤษฎีและการประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓-๑๔.

๒.๓.๑ ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจคือพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วยคนที่มีแรงจูงใจสูง จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรม หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย

ความหมายของแรงจูงใจ และการจูงใจ (Definition of Motive and Motivation) แรงจูงใจได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ดังนี้

ความหมายโดยรูปศัพท์นั้น ต้องอาศัยจากความหมายของสามัญชนโดยทั่วไปที่เขาใจกันได้ในสังคมจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “แรง” นั้น เป้นคำนาม แปลว่า “อิทธิพลภายนอกใดๆ ที่เปลี่ยนแปลง หรือพยายาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะอยู่หนึ่ง หรือสถานการณ์เคลื่อนที่ของวัตถุด้วยอัตราเร็วสม่ำเสมอ ในแนวเส้นตรง ส่วน “จูงใจ” นั้นเป็นคำกริยา แปลว่า “ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตาม”^{๔๗}

“แรงจูงใจ” หมายถึง อิทธิพลภายนอกที่ชักนำหรือเกลี้ยกล่อมเพื่อให้เห็นคล้อยตามพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง หรือพยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง^{๔๘}

แรงจูงใจ ตามพจนานุกรมการจัดการ (Dictionary of Management) ของทอส และคาร์โรล (Tois and Carroll ๑๙๘๒ : ๓๘๗) หมายถึงแรงขับของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรม โดยเฉพาะที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือการกระทำที่บุคคลจะทำงานให้สำเร็จ โดยได้รับอิทธิพลจากการกระทำของคนอื่นที่กำหนดแนวทางเฉพาะใช้ในการบริหารโดยผู้บริหารจะจูงใจพนักงานทำงานในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๙}

กู๊ด^{๕๐} ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึงกระบวนการเร้า และสนับสนุนให้ บุคคลกระทำกิจกรรมอย่างมีระบบ

อเนก กุลกริแสง^{๕๑} ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึงการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมและการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งทำให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่าง เดียวกันไม่เหมือนกัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน^{๕๒} กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล เป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม

^{๔๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนามมีบุคส์พับลิเคชั่นส์จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒๐.

^{๔๘} สุชนิตย จันทตรี, “แรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทระบบพิเศษ ของนิสิตศูนย์ พัฒนาการศึกษาดูรธานันต์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๔, หน้า ๖

^{๔๙} ทอส และคาร์โรล. Tois and Carroll , Dictionary of Management, ๑๙๘๒ , หน้า ๓๘๗ .

^{๕๐} Good, C. V. (๑๙๗๓), Dictionary of Education., New York : McGraw-Hill, p ๕๖๓

^{๕๑} อเนก กุลกริแสง, จิตวิทยาทั่วไป “General psychology” , พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์โครงการตำราวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๑๙

อารี พันธมณี^{๕๓} ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึง ภาวะใดๆก็ตามที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์^{๕๔} ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึง สิ่งโน้มน้าวหรือสิ่ง ชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจ หมายถึง ปจจัย หรือสิ่งที่เป้นเหตุชักนำหรือโน้มน้าวให้บุคคล ตัดสินใจกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการของคน

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแรงจูงใจคือแรงผลักดัน แรงกระตุ้น ที่เกิดจาก ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่องค์กรจัดให้ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน ซึ่งประกอบ ด้วยปัจจัยแห่ง ความต้องการพื้นฐานได้แก่ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญเติบโตในการทำงาน ปัจจัยสุขอนามัยนโยบายและการบริหารงานขององค์การค่าจ้างเงินเดือน ที่ได้รับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงานความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความ มั่นคงในการทำงาน เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วก็จะพบว่าแรงจูงใจเหล่านี้เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาพื้นฐานสวณ ลึกของจิตใจภายใน (Subconscious) ซึ่งตามจิตศาสตร์นั้นถือได้ว่าเป็นสภาวะจิตใจที่ไม่อยู่ในความ ควบคุมของตัวเรา เป็นที่รวมความคิดเพื่อการแสดงออกโดยเราไม่รู้ตัวหรือที่เรียกว่า จิตใต้สำนึก นั่นเอง ซึ่งจิตใต้สำนึกนี้บุคคลย่อมมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วยกันทุกคน

จากความหมายนี้จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการคือ

- (๑) เป้นกลไกที่ไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำและ
- (๒) เป้นแรงบังคับให้กับพลังของร่างกายที่จะกระทำอย่างมีทิศทาง

๒.๓.๒ ที่มาของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีที่มาจากหลายสาเหตุด้วยกันเช่น อาจจะเนื่องมาจากความต้องการหรือแรงขับหรือสิ่งเร้า หรืออาจเนื่องมาจากการคาดหวังหรือจากการเก็บกดซึ่งบางที่เจ้าตัวก็ไม่รู้ตัว จะเห็นได้ว่าการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนเนื่องจากพฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อนแรงจูงใจอย่างเดียวก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต่างกัน แรงจูงใจต่างกันอาจเกิดพฤติกรรมที่เหมือนกันก็ได้ดังนั้นจะกล่าวถึงที่มาของแรงจูงใจที่สำคัญพอสังเขปดังนี้

ความต้องการ (Need)

เป็นสภาพที่บุคคลขาดสมดุลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง เช่น เมื่อรู้สึกหิวหรือเหนื่อยก็จะนอนหรือนั่งพัก ความต้องการมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ นักจิตวิทยาแต่ละท่านอธิบายเรื่อง

^{๕๒} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, พฤติกรรมศาสตร์เล่ม ๒ จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา,(กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช), ๒๕๒๔. หน้า ๑๘

^{๕๓} อารี พันธมณี,จิตวิทยามนุษย์เชิงธุรกิจ,(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอนพินิจจำกัด),๒๕๔๒,หน้า ๑๗๙.

^{๕๔} สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่,กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔,หน้า ๑๕๖.

ความต้องการในรูปแบบต่างๆกันซึ่งสามารถแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้เป็น ๒ ประเภททำให้เกิดแรงจูงใจ

๑. แรงจูงใจทางดานร่างกาย (Physical Motivation)

เป็นความต้องการเกี่ยวกับอาหาร น้ำ การพักผ่อน การได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเคร่งเครียด แรงจูงใจนี้จะมีสูงมากในวัยเด็กตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนปลายเนื่องจากเกิดความเสื่อมของร่างกาย

๒. แรงจูงใจทางด้านสังคม (Social Motivation)

แรงจูงใจด้านนี้สลับซับซ้อนมากเป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีววิทยาของมนุษย์ในความต้องการ อยู่รวมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งในบางวัฒนธรรมหรือบางสังคมจะมีอิทธิพลที่เข้มแข็งและเหนียวแน่นมาก

ความแตกต่างของแรงจูงใจด้านสังคมและแรงจูงใจด้านร่างกาย คือแรงจูงใจด้านสังคม เกิดจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่า ผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

แรงขับ (Drives)

เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางกายและสิ่งเร้าจากภายในตัวบุคคลความต้องการ และแรงขับมักเกิดควบคู่กัน เมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นแรงขับ เช่นในการประชุมหนึ่งผู้เข้าประชุมทั้งหิว ทั้งเหนื่อย แทนที่การประชุมจะราบรื่นก็อาจจะเกิดการขัดแย้งหรือเพราะว่าทุกคนหิวก็รีบสรุปการประชุมซึ่งอาจจะทำให้ขาดการไตร่ตรองที่ดีก็ได้

สิ่งล่อใจ (Incentives)

เป็นสิ่งที่ชักนำบุคคลให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ถือเป็นแรงจูงใจภายนอก เช่นต้องการให้พนักงานมาทำงานสม่ำเสมอก็ใช้วิธียกย่องพนักงานที่ไม่ขาดงานโดยจัดสรรรางวัลในการคัดเลือกพนักงานที่ไม่ขาดงานหรือมอบโล่ให้แกฝ่ายที่ทำงานดีประจำปีสิ่งล่อใจอาจเป็นวัตถุเป็น สัญลักษณ์หรือคำพูดที่ทำให้บุคคลพึงพอใจ

การตื่นตัว (Arousal)

เป็นภาวะที่บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม สมองพร้อมที่จะคิดกล่ามน้ำพร้อมจะเคลื่อนไหว นักกีฬาที่อุ่นเครื่องเสร็จพร้อมที่จะแข่งขันหรือเล่นกีฬา องค์กรที่มีบุคลากรที่มีความตื่นตัวก็ย่อมส่งผลให้ทำงานดีการศึกษาธรรมชาติพฤติกรรมของมนุษย์มีความตื่นตัว ๓ ระดับ คือ

๑. การตื่นตัวระดับสูงจะตื่นตัวมากไปจนกลายเป็นตุนตงใจหรือตื่นตื้นเกินไปขาดสมาธิ
๒. การตื่นตัวระดับกลางคือระดับตื่นตัวที่ดีที่สุด
๓. การตื่นตัวระดับต่ำมักจะทำให้ทำงานเฉื่อยชา งานเสร็จช้า

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้บุคคลตื่นตัวมีทั้งสิ่งเร้าภายนอกและภายใน ได้แก่ลักษณะสวนตัวของบุคคลแต่ละคนที่มีต่างกันทั้งบุคลิภาพนิสัยและระบบสรีระของผู้นั้น

การคาดหวัง (Expectancy)

เป็นการตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น พนักงานคาดหวังว่าเขาจะได้โบนัสประมาณ ๔-๕ เท่าของเงินเดือนในปีการคาดหวังทำให้พนักงานมีชีวิตชีวา ซึ่งบางคนอาจสมหวัง บางคนอาจผิดหวังก็ได้สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดหวังมักไม่ตรงกันเสมอไป ถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นห่างกับสิ่งที่คาดหวังมากก็อาจจะทำให้พนักงานคับข้องใจในการทำงาน การคาดหวังก่อให้เกิดแรงผลักดันหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรม ถ้าองค์กรกระตุ้นให้พนักงานยกระดับผลงานตนเองได้และพิจารณาผลตอบแทนที่ใกล้เคียงกับ สิ่งที่พนักงานคาดหวังว่าควรจะได้ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งองค์กรและพนักงาน

การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting)

เป็นการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายปลายทางของการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของบุคคลจัดเป็นแรงจูงใจจากภายในของบุคคลผู้นั้นในการทำงาน ธุรกิจที่มุ่งเพิ่มปริมาณและคุณภาพควรมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานเพราะจะส่งผลให้ การทำงานมีแผนในการดำเนินการเหมือนเรือที่มีหางเสือเพราะมีเป้าหมายชัดเจน

ที่กล่าวถึงที่มาของแรงจูงใจจะเห็นว่าค่อนข้างยากที่จะอธิบายแต่ละเรื่องแยกจากกัน เพราะทุกเรื่องมีความสัมพันธ์เกี่ยวของกันทุกข้อ

ปริยาพร วงศอนุตรโรจน์^{๕๕} ไต่แบ่งรูปแบบของแรงจูงใจเป็น ๕ ประเภทดังนี้

๑. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึงแรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรม ที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ(Standard of Excellence) ที่ตนตั้งไว้บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะไม่ทำงานเพราะ หวังรางวัลแต่ทำเพื่อจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะสำคัญดังนี้

- ๑.๑ มุ่งหาความสำเร็จ (Hope of Success) และกลัวความล้มเหลว (Fear of Failure)
- ๑.๒ มีความทะเยอทะยานสูง
- ๑.๓ ตั้งเป้าหมายสูง
- ๑.๔ มีความรับผิดชอบในการทำงานดี
- ๑.๕ มีความอดทนในการทำงาน
- ๑.๖ รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง
- ๑.๗ เป็นผู้ทำงานอย่างมีการวางแผน
- ๑.๘ เป็นผู้ที่ตั้งระดับความคาดหวังไวสูง

๒. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliative Motive) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักจะเป็นผู้ที่โอบอ้อมอารีเป็นที่รักของเพื่อน มีลักษณะเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเมื่อศึกษาจากสภาพครอบครัวแล้วผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักจะเป็น ครอบครัวที่อบอุ่น บรรยากาศในบ้านปราศจากการแข่งขัน พ่อแม่ไม่มีลักษณะข่มขู่ พี่น้องมีความรักสามัคคีกันดีผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ เมื่อทำสิ่งใดเป้าหมายก็เพื่อได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
- ๒.๒ ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความเกรงใจสูงไม่กล้าแสดงออก
- ๒.๓ ตั้งเป้าหมายต่ำ

^{๕๕} รศ.ดร.ปริยาพร วงศอนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, หน้า ๒๓๐.

๒.๔ หลีกเลี่ยงการโต้แย้งมักจะคล้อยตามผู้อื่น

๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) สำหรับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจนั้น พบว่าผู้ที่มีแรงจูงใจแบบนี้ สวมมาก มักจะพัฒนามาจากความรู้สึกว่า ตนเอง "ขาด" ในบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการ อาจจะเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ใดทำให้เกิดมีความรู้สึกเป็น "ปมด้วย" เมื่อมีปมด้วย จึงพยายามสร้าง "ปมเด่น" ขึ้นมาเพื่อชดเชยกับสิ่งที่ตนเองขาดผู้มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๓.๑ ชอบมีอำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะออกมาในลักษณะการก้าวร้าว

๓.๒ มักจะต่อต้านสังคม

๓.๓ แสวงหาชื่อเสียง

๓.๔ ชอบเสี่ยง ทั้งในด้านการทำงาน ร่างกายและอุปสรรคต่าง ๆ

๓.๕ ชอบเป็นผู้นำ

๔. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) ผู้ที่มีลักษณะแรงจูงใจแบบนี้มักเป็นผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป บางครั้งพ่อแม่อาจจะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงเกินไปดังนั้นเด็กจึงหาทางระบายออกกับผู้อื่น หรืออาจจะเนื่องมาจากการเลียนแบบบุคคลหรือจากสื่อต่าง ๆ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าวจะมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๔.๑ ถือความคิดเห็นหรือความสำคัญของตนเป็นใหญ่

๔.๒ ชอบทำร้ายผู้อื่น ทั้งการทำร้ายด้วยกายหรือวาจา

๕. แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motive) สาเหตุของการมีแรงจูงใจแบบนี้ก็เพราะการเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทะนุถนอมมากเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่พึ่งพาจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๕.๑ ไม่มั่นใจในตนเอง

๕.๒ ไม่กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง มักจะลังเล

๕.๓ ไม่กล้าเสี่ยง

๕.๔ ต้องการความช่วยเหลือและกำลังใจจากผู้อื่น

ชนิดา เพชรทองคำ^{๕๖} กล่าวว่าการจูงใจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

แรง จูงใจของมนุษย์มีมากมายหลายอย่าง เราถูกจูงใจให้มีการกระทำหรือพฤติกรรม หลายรูปแบบ เพื่อหาน้ำและอาหารมาดื่มกิน สนองความต้องการทางกาย แต่ยังมีความต้องการ มากกว่านั้น เช่น ต้องการความสำเร็จ ต้องการเงิน คำชมเชยอำนาจและในฐานะที่เป็นสัตว์สังคม คนยังต้องการมี อารมณ์ผูกพันและอยู่รวมกลุ่มกับผู้อื่น แรงจูงใจจึงเกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

๑. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives)

แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งที่ผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติความคิดเห็น ความสนใจความตั้งใจการมองเห็นคุณค่าความพอใจความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่างๆ ดังกล่าวมาเหล่านี้มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร เช่น คนงานที่เห็นคุณค่าของงาน มองว่าองค์กรคือ สถาบัน

^{๕๖} ชนิดา เพชรทองคำ, “การวิเคราะห์องค์ประกอบแรงจูงใจในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทของนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, หน้า ๘

ที่ให้ชีวิตแก่เขาและครอบครัว เขาก็จะจงรักภักดี ต้องการกระทำการต่างๆ ในองค์การเจริญก้าวหน้าหรือในกรณีที่บ้านเมืองประสบปัญหาเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาของเศรษฐกิจขาลง องค์การจำนวนมากอยู่ในภาวะขาดทุน ไม่มีเงินจ่ายค่าตอบแทน แต่ด้วยความผูกพัน เห็นใจกันและกัน ทั้งเจ้าของกิจการ และพนักงานต่างรวมกัน ค่าขายอาหารเล็กๆ น้อยๆ ทั้งประเภทแซนวิช กวยเตี๋ยว ฯลฯ เพียงเพื่อให้มีรายได้ประทังกันไป ทั้งผู้บริหารและลูกน้อง และในภาวะดังกล่าวนี้จะเห็นว่า พนักงานหลายราย ที่ไม่ทั้งเจ้านาย ทั้งเต็มใจไปทำงานวันหยุดโดยไม่มีค่าตอบแทน ถ้าการ กระทำดังกล่าวไปโดยไม่เนื่องจากความรู้สึก หรือเจตคติที่ดี ต่อเจ้าของกิจการ หรือด้วยความ รับผิดชอบในฐานะสมาชิกคนหนึ่งขององค์การ มิใช่เพราะเกรงจะถูกไล่ออกหรือไม่มีที่ไปก็กล่าวได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน

๒. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motives)

แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอาจจะเป็นการได้รับรางวัลเกียรติยศ ชื่อเสียงคำชม การได้รับการยอมรับยกย่อง ฯลฯ แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวรต่อพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าว เฉพาะในกรณีที่ต้องการรางวัล ต้องการเกียรติชื่อเสียงคำชม การยกย่องการได้รับ การยอมรับ ฯลฯ ตัวอย่างแรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เช่น การที่คนงานทำงานเพียงเพื่อแลกกับค่าตอบแทนหรือเงินเดือน การแสดงความขยันตั้งใจทำงานเพียงเพื่อให้หัวหน้างานมองเห็นแล้วได้ความดีความชอบ เป็นต้น

๒.๓.๓ ประเภทของแรงจูงใจ (Classification of Motives)

แรงจูงใจ สามารถจำแนกประเภทได้หลายวิธีที่มีความสำคัญมากได้แก่การจำแนก ประเภทของแรงจูงใจออกเป็น ๕ ลักษณะดังนี้

- (๑) แรงจูงใจทั่วไป
- (๒) แรงจูงใจด้านร่างกายกับด้านจิตวิทยา
- (๓) แรงจูงใจที่รีบด่วน
- (๔) แรงจูงใจลำดับแรกกับแรงจูงใจลำดับสอง
- (๕) แรงจูงใจที่รู้สึกตัวกับแรงจูงใจที่ไม่รู้สึกตัว

แรงจูงใจทั่วไป (Generic Motives)

ปกติจะหมายถึงแรงจูงใจที่มีพื้นฐานมาจากความหิวความกระหายความต้องการทางเพศ การต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิต ความภาคภูมิใจความสามารถเขาสังคมได้ความอยากรู้อยากเห็น ความกลัว และการปกป้องตัวเอง เป็นต้น วิธีการจัดกลุ่มของแรงจูงใจใดๆ ปกติมักจะให้ข้อมูลที่มากกว่าความเป็นลักษณะทั่วไปอย่างง่าย ๆ เช่น การจัดกลุ่มแรงจูงใจเป็นแรงจูงใจด้านร่างกายและแรงจูงใจด้านจิตวิทยา

แรงจูงใจด้านร่างกาย (Physiological Motives)

จะเป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวกับการทำหน้าที่พื้นฐานของร่างกายด้านกายภาพ เช่น ความหิวความกระหายความต้องการทางเพศการจัดของเสียออกจากร่างกายการพักผ่อน การทำงาน และความสุขสบายทางร่างกาย เป็นต้น

แรงจูงใจด้านจิตวิทยา (Psychological Motives)

คือแรงจูงใจทั้งหลายที่มีอยู่ในจิตใจ (Mind) เช่น ความปลอดภัยความรัก การบรรลุ ความปรารถนาความภาคภูมิใจการสร้างชื่อเสียงให้กับตัวเอง การแสวงหาสถานภาพ การเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นๆ ความสุขความเศร้าและการมีอำนาจเป็นต้น

แม้ว่าแรงจูงใจจะไม่มีแรงจูงใจที่พิจารณาในแง่ของการที่ต้องตอบสนองทันที ทันใดหรือไม่สามารถเลื่อนการตอบสนองออกไปได้ โดยแรงจูงใจที่รีบด่วนเป็นแรงจูงใจที่ต้องมีการตอบสนองในทันทีค่อยๆ เราไม่อาจจะระบุชนิดของแรงจูงใจที่เป็นแบบรีบด่วนได้เพราะขึ้นอยู่กับผู้บริโภคนแต่ละคนที่แตกต่างกันและในช่วงของเวลาของบุคคลแต่ละคนที่ต่างกัน ตัวอย่างเช่นความหิวอาจมี

การจำแนกแรงจูงใจ (Classification of Motives)

แรงจูงใจมีมากมายหลายอย่าง แต่พอจะแบ่งออกได้เป็นสองประเภทดังนี้

ก. แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drives)

เป็นแรงขับที่มีกำเนิดมาจากความต้องการทางร่างกาย และไม่ต้องอาศัยการเรียนรู้ (Unlearned) เช่น ความหิวและความกระหาย มักจะเรียกว่าแรงขับทางสรีรวิทยา (Physiological drives) นอกจากนั้นอาจมีแรงจูงใจบางอย่างที่ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้เช่นกัน แต่มันได้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา เช่น ความรักความอยาก رؤ้อยากเห็น การกระตุ้นความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensory Stimulation) เป็นต้น

๑. ความหิว (Hunger) ร่างกายต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโต อาหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต ความรู้สึกหิวจะแตกต่างกันไปในแต่ละคนและแต่ละเวลา สมองบางส่วน เกี่ยวข้องกับการควบคุมของความหิวและการกินอาหาร ส่วนที่สำคัญที่สุดคือ Hypothalamus

๒. ความกระหาย (Thirst) น้ำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับร่างกาย น้ำจะสูญเสียไปจากร่างกายในลักษณะต่างๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางปอด ตอมเหงื่อและไต เมื่อมีการสูญเสียน้ำเกิดขึ้นร่างกายจำเป็นต้องรักษาความสมดุลของน้ำและอิเล็กโทรไลต์ให้คงอยู่ความต้องการในลักษณะเช่นนี้จึงก่อให้เกิดแรงขับของความกระหาย ศูนย์ควบคุมความกระหายอยู่ที่ Hypothalamus ซึ่งประกอบด้วยเซลล์ประสาทที่ไวต่อการสูญเสียน้ำมาก

๓. แรงขับทางเพศและความเปนมารดา (Sex and Maternal Drives) เราเชื่อว่าแรงขับทางเพศและความเปนมารดา (Maternal Behavior) เป็นแรงขับทางสรีรวิทยา เพราะวาในสัตว์ที่ต่ำกวาคณ สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับฮอร์โมนในเลือด Androgens ซึ่งหลั่งออกมาจากอัณฑะ (Testes) ของผู้ชายก่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศแบบผู้ชาย Estrogens ซึ่งหลั่งออกมาจากรังไข่ (Ovaries) ของผู้หญิงก่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศแบบผู้หญิง โดยปกติความรู้สึกทางเพศในผู้หญิง จะมีมากเมื่อตอนไข่สุกและพร้อมที่จะเคลื่อน หรือเคลื่อนลงมาแล้วในมดลูก เมื่อมีกิจกรรมทางเพศในระยะนี้อาจมีการตั้งครรภ์เกิดขึ้นในช่วงสุดท้ายของการตั้งครรภ์จะมีฮอร์โมนตัวอื่นๆ เข้ามามีเกี่ยวข้องกับการมีตัวเด็ก (Fetus) ในมดลูกกระตุ้นให้มี Prolactin จากต่อมพิทูอิทารี Prolactin ดังกล่าวจะกระตุ้นต่อมนมทำให้มีนมหลั่งออกมาสำหรับเลี้ยงทารก Prolactin ยังมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมของความเปนมารดาในแม่อีกด้วย

๔. อุณหภูมิ (Temperature) ร่างกายต้องการความอบอุ่นและความหนาวเย็นที่พอเหมาะ กล่าวคือไม่ร้อนและหนาวจนเกินไป อากาศร้อนจัดหรือหนาวจัดจะก่อให้เกิดการปรับตัว

ทางร่างกาย เพื่อให้อุณหภูมิคงที่และเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาเครื่องนุ่งห่ม ตัวรับ (Receptors) สำหรับอุณหภูมิอยู่ที่ผิวหนัง ส่วนศูนย์ควบคุมอุณหภูมิที่ไฮโปทาลามัส

๕. การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Avoidance of Pain) ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

๖. ความอยากรู้อยากเห็นและการกระตุ้นความรู้สึกจากการสัมผัส (Curiosity and Sensory Stimulation) ถ้าเรามองดูพฤติกรรมในแต่ละวันทั้งของคนและสัตว์จะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้มาจากแรงขับทางสรีรวิทยาที่เกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็นและการกระตุ้นความรู้สึกจากการสัมผัสตัวอย่าง คนเราต้องใช้เวลาทำอะไรหลายสิ่งหลายอย่างจนนับไม่ถ้วน หนังสือรูปภาพ หนังสือพิมพ์โทรทัศน์วิทยุ การแข่งขันกีฬา รยยนตเสื้อผา และจุดสนใจอื่นๆ บางครั้งเราต้องไขว่คว้างานในกิจกรรมบางอย่าง เช่น การออกกำลังกายการเล่นกีฬากายการยกของเย็บเสื้อผ้าการเดินทางและอื่นๆ การจูงใจมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มิฉะนั้นคนเราจะไม่ทำสิ่งเหล่านี้แต่แรงจูงใจในกรณีเหล่านี้มิได้เป็นเรื่องทางสรีรวิทยาโดยตรง

๗. กิจกรรมและการจัดแจง (Activity and Manipulation) แรงจูงใจบางอย่างมีกิจกรรมทางร่างกายและการจัดแจงเป็นเป้าประสงค์ ทั้งสัตว์และมนุษย์ต้องเสียเวลามากทีเดียว ในการเดิน ไปเดินมาโดยไม่มีเหตุผลชัดเจน สัตว์บางอย่างเช่นหนูถีบจักร จะต้องถีบจักรให้มนุษย์อยู่เรื่อย สัตว์ชั้นสูงหรือคนชอบบุนวายหรือจัดแจงสิ่งของบางอย่าง เช่น เด็กเล่นขวานอยู่กับของเล่น บางคนก็ ชอบจับฉวยหยิบ โยน จับนี้

๘. แรงจูงใจเกี่ยวกับความสามารถ (Competence Motive) ถ้าเราแสวงหาหลักการในการศึกษา เรื่องของความอยากรู้อยากเห็น และกิจกรรมต่างๆ เราอาจสรุปได้ว่า มีแรงจูงใจทั่วไปอย่างหนึ่งแฝงอยู่เบื้องหลัง สิ่งนี้คือแรงจูงใจสำหรับความสามารถ (Motive for Competence) ทั้งคนและสัตว์จะถูกจูงใจโดยแรงขับอันนี้ให้รู้จักศักยภาพ (Potentialities) ของตนเองอย่างเต็มที่และการกระทำดัง กล่าวก็ก่อให้เกิดความพอใจด้วย

ข. แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drives)

เป็นแรงขับที่สลับซับซ้อนมากกว่าแรงขับปฐมภูมิส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้แต่บาง ที่ก็ไม่ใช้แรงขับทุก อย่างถูกเปลี่ยนแปลงได้ (Modified) โดยการเรียนรู้ทำนองเดียวกับแรงขับ ประเภทแรก บางที่เรียกว่าแรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) หรือแรงขับทางจิตใจ (Psychological Drives) Morgan แบ่งแรงจูงใจทางสังคมออกเป็น

๑. ความรักและความเกี่ยวเนื่อง (Affection and Affiliation) แรงจูงใจทั้งสองอย่างนี้มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิดแต่ก็พอจะแยกออกจากกันได้อันแรกคือความปรารถนาที่จะรักคนอื่น โดยเริ่ม ต้นกับแม่ของตนเองอันหลังเป็นแรงจูงใจที่จะอยู่กับคนอื่น เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์ สังคม ความรักและความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น แรงจูงใจเช่นนี้จะต้องมีต่อผู้อื่น ด้วย นอกเหนือจาก พ่อแม่และพี่น้องของตน มีการตอบสนองความต้องการซึ่งกันและกันในด้าน ต่างๆ

๒. การยอมรับและการยกย่องทางสังคม (Social Approval and Esteem) เมื่อ คนเรา เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมก็จะต้องมีความรู้สึกว่าได้รับการยกย่องทางสังคม สิ่งนี้ยังรวมไปถึง แรงจูงใจเกี่ยวกับสถานภาพ (Status) ตำแหน่ง (Rank) ชื่อเสียง (Prestige) และอำนาจ (Power)

๓. ความสัมฤทธิ์ (Achievement) แม่นักจิตวิทยาจะยอมรับว่าการยกย่องตนเอง (SelfEsteem) เป็นแรงจูงใจที่สำคัญอย่างหนึ่งแต่แรงจูงใจที่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวางที่สุดกลับเป็น ความต้องการของความสัมฤทธิ์ (Need for Achievement)

๔. ความก้าวร้าว (Aggression) บางคนคิดว่าความก้าวร้าวจัดอยู่ในพวกแรงจูงใจทางสังคม เนื่องจากความรุนแรงความก้าวร้าวและสงคราม เป็นเรื่องที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งทุกวันนี้ คน สวมมากจึงมักคิด ว่าความก้าวร้าวเป็นเรื่องของสัญชาตญาณมากกว่า อย่างไรก็ตามจากการศึกษา เป็นจำนวนมาก พอจะสรุปได้ว่า ความก้าวร้าวเป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์บางอย่าง ตัวอย่าง เช่น เมื่อเราแย่งของเล่นมาจากเด็กที่ทันใดเด็กจะแสดงความโกรธออกมาจากการศึกษาของ Dollard และพรรคพวก (๑๙๓๙) ตอนแรกพบว่า “ความคับข้องใจจะนำไปสู่ความก้าวร้าวเสมอแต่ตอนหลังพบว่าปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่เป็นความจริงเสมอไป ความคับข้องใจทำให้เกิดผลที่ ๒๐ ตามมาเป็นอย่างอื่นได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์นอกจากนั้น สาเหตุของความก้าวร้าวยังมีผลตามมาเป็นอย่างอื่นได้ขึ้นอยู่กับ บุคคลและสถานการณ์

๒.๓.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวความคิดของการจูงใจมีได้หลายแง่หลายมุม ดังนั้นจึงมีทฤษฎีต่างๆ ที่พยายามอธิบายสถานะของอินทรีย์เช่นนี้และพอจะแบ่งออกได้เป็น

๑. ทฤษฎีเกี่ยวกับสมดุลภาพและแรงขับ (Homeostasis and Drive Theory) พื้นฐานเกี่ยวกับมโนภาพของแรงขับ คือ หลักการของสมดุลภาพ (Homeostasis) ซึ่งหมายถึงความโน้มเอียงของร่างกาย ที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมภายในคงที่อยู่เสมอ ตัวอย่าง คนที่มีสุขภาพดี ย่อมสามารถให้อุณหภูมิในร่างกายคงที่อยู่ได้ในระดับปรกติไม่ว่าจะอยู่ในอากาศร้อนหรือหนาวความหิวและความกระหายแสดงให้เห็นถึงกลไกเกี่ยวกับ สมดุลภาพ เช่นกัน เพราะว่าแรงขับดังกล่าว จะไปกระตุ้นพฤติกรรม เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของสวณประกอบหรือสาร บางอย่างในเลือดดังนั้นเมื่อเรามองในทัศนะของสมดุลภาพ ความต้องการเป็นความไม่สมดุลทางสรีรวิทยาอย่างหนึ่งอย่างใดหรือเป็นการเบี่ยงเบนจากสถานะที่เหมาะสม และการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาที่เกิดขึ้นมาก็คือแรงขับ เมื่อความไม่สมดุลทางสรีรวิทยาคืบสู่ภาวะปกติแรงขับจะลดลงและการกระทำ ที่ถูกกระตุ้นด้วยแรงจูงใจก็จะหยุดลงด้วยนักจิตวิทยาเชื่อว่า หลักการของสมดุลภาพมิได้เป็นเรื่องของสรีรวิทยาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับจิตใจด้วยกล่าวคือความไม่สมดุลทางสรีรวิทยา หรือ ทางจิตใจ (Physiological or Psychological Imbalance) มีส่วนจูงใจพฤติกรรมเพื่อทำให้ภาวะสมดุลกลับคืนมาเช่นเดิม

๒. ทฤษฎีของความต้องการและแรงขับ (Theory of Needs and Drives) เมื่อทฤษฎีของสัญชาตญาณซึ่งจะได้กล่าวต่อไปนั้นได้รับความนิยมลดลง ได้มีผู้เสนอ แนวความคิดของแรงขับขึ้นมาแทน แรงขับ (Drive) เป็นสภาพที่ถูกยั่วยุอันเกิดจากความต้องการ (Need) ทางร่างกายหรือเนื้อเยื่อ บางอย่าง เช่น ความต้องการอาหาร น้ำออกซิเจน หรือการหลีกหนี ความเจ็บปวด สภาพที่ถูกยั่วยุเช่นนี้จะจูงใจอินทรีย์ให้เริ่มต้นแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น เช่น การขาดอาหารก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีบางอย่างในเลือด แสดงให้เห็นถึงความต้องการสำหรับอาหาร ซึ่งต่อมาเมื่อทำให้เกิดแรงขับ อันเป็นสภาพของความยั่วยุหรือ ความตึงเครียด อินทรีย์จะพยายามแสวงหาอาหารเพื่อลดแรงขับนี้ และเป็นการตอบสนองความต้องการไปในตัวด้วย บางครั้งความต้องการและแรงขับอาจถูกใช้แทนกันได้แต่ความต้องการมักจะหมายถึง สภาพสรีรวิทยาของการ

ที่เนื้อเยื่อขาดสิ่งที่จำเป็นบางอย่างสวนแรงขับหมายถึงผลที่เกิด ตามมาทาง สรีรวิทยาของความต้อ การความต้องการและแรงขับเคียงคู่กันแต่ไม่เหมือนกัน

๓. ทฤษฎีเกี่ยวกับเหตุกระตุ้นใจ (Incentive Theory) ในระยะต่อมาคือราวค.ศ. ๑๙๕๐ นักจิตวิทยาหลายท่านเริ่มไม่พอใจทฤษฎีเกี่ยวกับการลดลงของแรงขับ (Drive-Reduction Theory) ในการอธิบายการจูงใจของพฤติกรรมทุกอย่าง จะเห็นได้ชัดว่าสิ่งเร้าจากภายนอกเป็นตัวกระตุ้นของ พฤติกรรมได้ อินทรีย์ไม่เพียงแต่ถูกผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ โดยแรงขับภายในเท่านั้น เหตุกระตุ้น ใจหรือเครื่องชวนใจ (Incentives) บางอย่างก็มีความสำคัญในการยั่วยุพฤติกรรม เราอาจมองการจูง ใจได้ในฐานะเป็นการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ของวัตถุที่เป็นสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมกับสภาพ ทางสรีรวิทยาของอินทรีย์อย่าง หนึ่งโดยเฉพาะคนที่ไม่รู้สึกลัวอาจถูกกระตุ้นให้เกิดความหิวได้ เมื่อ เห็นอาหารที่อร่อยในร้านอาหารในกรณีนี้เครื่องชวนใจคือ อาหารที่อร่อยสามารถกระตุ้นความหิว รวมทั้งทำให้ความรู้สึก เช่นนี้ลดลงสุนัขที่กินอาหารจนอิ่มอาจกินอีกเมื่อเห็นสุนัขตัวกำลังกินอยู่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นมิได้เป็นเรื่องของแรงขับภายใน แต่เป็นเหตุการณ์ภายนอก พนักงาน พอได้ยินเสียง กริ่งโทรศัพท์ก็รีบยกหูขึ้นพูดตั้งนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมที่มีการจูงใจอาจเกิดขึ้นภายใต้การควบคุม ของสิ่งเร้า หรือเหตุกระตุ้นใจมากกว่าที่จะเกิดจากแรงขับ

๔. ทฤษฎีเกี่ยวกับสัญชาตญาณ (Instinct Theory) สัญชาตญาณคือแรงทางชีวภาพที่มีมาแต่ กำเนิด และเป็นตัวผลักดันให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา พฤติกรรมของสัตว์ส วนใหญ่เชื่อว่าเป็นเรื่องของสัญชาตญาณเพราะสัตว์ไม่มีวิญญาณ สติปัญญาหรือเหตุผลเช่น มนุษย์ William McDougall กล่าวว่าความคิดและพฤติกรรมทั้งหมดของคนเราเป็นผลของสัญชาตญาณใน หนังสือ Social Psychology ตีพิมพ์ในปีค.ศ. ๑๙๐๘ ท่านได้จำแนกสัญชาตญาณต่างๆ ไวดังนี้

- การหลีกหนี (Flight)
- การขับไล (Repulsion)
- ความอยากรู (Curiosity)
- ความอยากต่อสู้ (Pugnacity)
- การตำหนิตนเอง (Self-abasement)
- การเสนอตนเอง (Self-assertion)
- การสืบพันธุ์ (Reproduction)
- การรวมกลุ่ม (Gregariousness)
- การแสวงหา (Acquisition)
- การก่อสร้าง (Construction)

จะเห็นว่าทฤษฎีเกี่ยวกับสัญชาตญาณ ไม่ค่อยจะสมเหตุสมผลนักในทัศนะของนักจิตวิทยา หลายท่าน

๕. ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตไร้สำนึก (Theory of Unconscious Motivation) ฟรอยด์มีความเชื่อว าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดโดยพลังพื้นฐานสองอย่างคือสัญชาตญาณแห่งชีวิต (Life Instincts) ซึ่งแสดงออกมา เป็นพฤติกรรมทางเพศ และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Death Instincts) ซึ่ง ผลักดันให้เกิดเป็นพฤติกรรมก้าว ราวสัญชาตญาณ ทั้งสองอย่างนี้เป็นแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างยิ่ง และอยู่ภายในจิตไร้สำนึกบ่อยครั้งคนเรามักจะไม่รู้ว่าอะไรคือแรงจูงใจหรือเป้าประสงค์ที่แท้จริงเขา

อาจให้เหตุผลที่ดีบางอย่างสำหรับพฤติกรรมของเขาแต่เหตุผลเหล่านี้ มักไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง อยู่เสมอ

๖. ทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้ (Cognitive Theory) การรู้ (Cognition) มาจากภาษาละติน แปลว่า การรู้จัก (Knowing) ทฤษฎีนี้เน้นเกี่ยวกับ ความเข้าใจหรือการคาดคะเนเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัย การกำหนดรู้ (Perception) มาก่อนอาจรวมทั้งการคิดค้นและการตัดสินใจเช่น ในกรณีที่ต้องมีการ เลือกสิ่งของที่มีคุณค่า โกล่เคียงกัน การกระตุ้นที่ดีหรือพฤติกรรมที่กำลังดำเนินไปสู่เป้าประสงค์ (Goal-Seeking Behavior) ก็ดีเกิดจาก ความรู้ที่เคยพบมาเป็นตัวกำหนด นอกจากนั้นยังต้องอาศัย เหตุการณ์ในอดีตสิ่งแวดล้อมใน ปัจจุบันและความคาดหวังในอนาคต

Festinger (๑๙๕๗) ได้อธิบายเกี่ยวกับความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันของการรู้ (Cognitive Dissonance) ซึ่งมีผลทำให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้เช่น คนที่ ติดบุหรี่ สูบบุหรี่จัดเมื่อทราบข่าวว่า การสูบบุหรี่มีส่วนทำให้เกิดมะเร็งของปอด เกิดความ ขัดแย้ง ระหว่างพฤติกรรมของการสูบบุหรี่กับข่าวใหม่ เขาจะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อลด ความ ขัดแย้ง ที่เกิดขึ้น ถ้าเขาตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ความขัดแย้งจะลดลงไปโดยการเลิกความเชื่อเดิม ที่ว่าสูบบุหรี่แล้วจะปลอดภัยรวมทั้งความอยากที่จะสูบบุหรี่อีกด้วย

๗. ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิญญาณ (Spiritual Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมในพุทธ ศาสนา จำลอง ดิษยวินิช (๒๕๔๕) ได้อธิบายความหมายของคำว่าจิตวิญญาณ ไว้ดังนี้ "จิตวิญญาณ หมายถึง ภาวะจิต (The Life Continuum) ในพุทธศาสนา หรือจิตไร้สำนึก (The Unconscious) ใน จิต วิเคราะห์ " จิตวิญญาณ ซึ่ง เป็นส่วนลึกภายในจิตใจของมนุษย์มีแรงจูงใจที่ทรงพลังอย่างหนึ่งคือ "กรรม" กรรมเป็นการกระทำ ของคนเรา ไม่ว่าจะเป็นทางใจ ทางวาจา หรือทางกาย ถ้ากระทำความดี ก็จะส่งผลไปในทางที่ดีถ้า กระทำความชั่วก็จะส่งผลไปในทางที่ไม่ดีทำความชั่วเช่นโดยยอมได้ผลเช่นนั้น สมดังคำกล่าว ว่า "ทำ ดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว" พลังกรรมและผลของกรรมถือว่า เป็นแรงจูงใจ ที่สำคัญอย่าง หนึ่ง ใน ชีวิตประจำวันของคนเรา และถูกเก็บสะสมไว้ในจิตไร้สำนึกความสุขจะเกิดขึ้นได้เพราะ เป นผลของการทำความดีแต่ในทางตรงกันข้ามความทุกข์จะเกิดขึ้น เนื่องจากผลของการกระทำ กรรมที่ไม่ดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

โดยทั่วไปแล้วมนุษย์มีได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถเสมอไป การจูงใจเพื่อให้เกิดการ ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ทำให้บุคคลต้อง ปฏิบัติงานเต็มศักยภาพของตน ด้วยใจรักงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ให้มีขึ้น ในตัวบุคคลขององค์กรต่างๆ เพื่อเป็นปัจจัยนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ของบุคคลในที่สุด

พฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมี ๖ ลักษณะ

๑. กลาเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk – Taking) ในเหตุการณ์ที่ต้องใช้ความสามารถ โดย ไม่ขึ้นอยู่กับโชคชะตาจะมีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว ไม่ลังเล บุคคลที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง มักไม่ พอใจที่ จะทำงานง่าย ๆ แต่ต้องการทำงานที่ยากลำบากพอสมควรเพราะมีความมั่นใจใน ความสามารถของ ตนเองเพราะการทำงานที่ยากใหญ่ลงไปในนั้นจะนำความพอใจมาสู่ตน

๒. ขยันขันแข็ง (Energetic) หรือชอบการกระทำแปลก ๆ ใหม่ๆ ที่จะทำให้อุคนั้น เกิดความรู้สึกวาดตนเองประสบความสำเร็จ ผู้มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงไม่จำเป็นต้องเป็นคน ขยันในทุกกรณีไป แต่จะมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทาย หรือช่วยความสามารถของตนและทำให้ตน เกิดความรู้สึกวาดทำงานสำคัญลงไป แล้วผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักจะขยันขันแข็ง ในงานอันเป็นกิจวัตรประจำวัน แต่จะทำงานขยันขันแข็งเฉพาะงานที่ต้องใช้สมองและแรงงานที่ ไม่ซ้ำแบบใคร หรือสามารถจะค้นคว้าหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะแก้ปัญหาให้สำเร็จลงไป

๓. รับผิดชอบตนเอง (Individual Responsibility) ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง มักจะพยายามทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจในตนเอง มีใจหวังให้คนอื่นยกย่อง มีความ ต้องการ เสรีภาพในการคิดและการกระทำไม่ชอบให้ผู้อื่นมาบงการ

๔. ต้องการทราบแน่ชัดถึงผลการตัดสินใจของตนเอง (Knowledge of Result of Decision) โดยไม่ใช่ว่าเพียงการคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นลักษณะอย่างนั้นอย่างนั้นนอกจากนี้ผู้ที่ต้องการความสัมฤทธิ์ผลสูง ยังพยายามที่จะทำตัวให้ดีกว่าเดิมอีกเมื่อทราบผลของการทำตัวมันเองเป็นอย่างไร

๕. มีการทำนายหรือคาดการณ์ไวล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities) ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง มักเป็นบุคคลที่มีแผนระยะยาว เพราะเล็งเห็นผลการไกลกว่าผู้ที่มีความ ต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ

๖. มีทักษะในการจัดการระบบงาน (Organizational Skills) เป็นสิ่งที่แมคเคลลันแลนด์เห็นว่าควรมีแต่ยังมีหลักฐานการค้นคว้ามาสนับสนุนได้ไม่เพียงพอ

แรงจูงใจพื้นฐานของบุคคล ๓ ประการได้แก่

๑. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) คือความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลงไปด้วยดีโดยพยายามแข่งขันกับเกณฑ์มาตรฐานอันดีเลิศจะมีความรู้สึกเป็นทุกข์กังวลใจไม่สบายใจเมื่อประสบความสำเร็จหรืออุปสรรค

๒. แรงจูงใจใฝ่สมาคม (Affiliation Motive) คือความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ต้องการ เป็นที่นิยมชมชอบของคนอื่น ต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียงในสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่นๆ

๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) คือความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลเหนือกว่าคนอื่นในสังคม ผู้ที่มีความจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะเป็นผู้ที่พยายามควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นในองค์กร

แมคเคลลันแลนด์เน้นในเรื่องของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจในด้านอื่นๆ เพราะเขาเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญมากที่สุดในความสำเร็จของคนเรา

สวนทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเมอร์เรย์เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้มากมายหลายชนิดและในจำนวนนี้มีความต้องการผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นความต้องการทางจิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่มีความต้องการ มีความสามารถมีพลังจิต (Will Power) ที่จะเอาชนะอุปสรรค มุ่งมั่นที่จะทำสิ่งที่ยากให้ประสบความสำเร็จ

ทฤษฎีของกิลฟอร์ดกล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย

๑. ความทะเยอทะยานทั่วๆ ไป คือ ปรารถนาที่จะทำกิจการนั้นให้สำเร็จ

๒. มีความเพียรพยายาม ไต่แกความอดทนมีมานะที่จะทำงานให้เป็นผลสำเร็จ

๓. มีความเต็มใจที่จะลำบากแหมงานจะยากเพียงใดก็ตาม ก็มุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จด้วยดี

ทฤษฎีแอคคินสัน ได้อธิบายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่า การกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่นโดยเทียบเคียงกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นที่พอใจเมื่อกระทำจนเสร็จ หรือไม่นาพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จก็ได้

๒.๓.๕ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ๓ ประเด็น คือ

๑.การจูงใจที่จะบรรลุความสำเร็จ (Motive to Achieve Success) บุคคลแต่ละคนมีแรงจูงใจที่จะไปสู่ความสำเร็จ รวมทั้งจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ถ้าเขาประสบความสำเร็จเขาจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าบุคคลที่เคยประสบความล้มเหลวมาก่อนซึ่งจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

๒.การมีโอกาสของความสำเร็จ (Probability of Success) ถ้างานที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปบุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากแต่ถ้างานที่ทำงานหรือยากเกินไป ไม่วาคนๆ นั้นจะมี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากหรือน้อย เขาก็จะไม่รู้สึกว เขาจะมีโอกาสประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว

๓.คุณค่าของความสำเร็จ (Incentive Value of Success) เมื่อบุคคลมีความพึงพอใจในความสำเร็จของตนมากขึ้น ก็จะทำให้เขาไม่เกิดความพึงพอใจในความสำเร็จนั้นมากเท่าไร

ลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้มีการรวบรวมลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ไว้โดยบุคคลจากศาสตรสาขาต่างๆ ดังเช่น เฮอร์ ได้รวบรวมลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ไว้ ๑๐ ประการดังนี้

๑. บุคคลที่มีระดับความทะเยอทะยานสูง

๒. ต้องเป็นผู้มีความหวังอย่างมากว่าตนเองจะประสบผลสำเร็จถึงแม้การกระทำนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาสก็ตาม

๓. มีความพยายามที่จะมุ่งไปสู่สถานะที่สูงขึ้นไปเป็นลำดับ

๔. มีความอดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน

๕. ถึงแม้งานที่ทำถูกขัดจังหวะ หรือถูกรบกวนจะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ

๖. รู้สึกวเวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งและสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

๗. คิดคำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมากกว่าอดีตและปัจจุบัน

๘. มีความคิดพิจารณาเลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก

๙. ต้องการให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามปรับปรุงงานของตนเองให้ดีขึ้น

๑๐. พยายามปฏิบัติสิ่งต่างๆ ของตนเองให้ดีเสมอ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลการปฏิบัติงานไม่ พบโดยตรงแต่จากบทความของธงชัย สันติวงษ์ที่ว่า โดยทั่วไปแล้วมนุษย์ไม่ได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถเสมอไป การจูงใจเพื่อให้ปฏิบัติงานเต็มความสามารถเป็นปัจจัยหลักและทฤษฎี เกี่ยวกับการจูงใจ (Principle and Motivation Theory) ความต้องการทางจิตใจและความต้องการทาง

สังคม ซึ่งเป็นนามธรรมที่เป็นเรื่องของจิตใจไม่มีตัวตนให้จับต้องได้ความมั่นคงปลอดภัยทั้ง ชีวิตและทรัพย์สินในอาชีพและหน้าที่การงานความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงการยอมรับนับถือจาก คนอื่นหรือกลุ่มคนที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์ด้วย รวมความกว้างออกไปอีกจนถึง การได้รับนับถือยกย่องให้เกียรติยศชื่อเสียงมากขึ้น ๆ จากสาธารณชน จนกระทั่งได้ประสบ ความสำเร็จและความสมหวังในชีวิต ความต้องการทางจิตใจเป็นนามธรรมซึ่งจับต้องไม่ได้กล่าว มาแล้วแต่ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ก็ ยังมีความต้องการทางจิตใจต่อไปไม่สิ้นสุด

๒.๓.๖ ขอสมมุติฐานทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจมนุษย์

๑. มนุษย์มีความต้องการโดยธรรมชาติซึ่งความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุดแต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่หรือยังขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนอง แล้วการอื่นในลำดับที่สูงขึ้นไปเป็นลำดับต่อมาจะเข้ามาแทนที่กระบวนการนี้ไม่มีสิ้นสุดโดยจะ เริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตาย

๒. ธรรมชาติของความต้องการในสิ่งที่มีอยู่เดิม พบว่า ความต้องการที่ได้รับการ ตอบสนองแล้วจะไม่ เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง แทนที่ที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมมนุษย์

๓. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับความสำคัญ กล่าวคือเมื่อความต้องการในระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการในระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

อารี พันธมณี ได้แบ่งทฤษฎีแรงจูงใจซึ่งมีอยู่หลายทฤษฎีโดยเป็นไปในทำนองเดียวกันบ้างหรือแตกต่างกันอย่างมากบางอาจจำแนกได้ ๓ กลุ่มด้วยกันคือ^{๕๗}

- กลุ่มทฤษฎีที่เน้นเนื้อหาการจูงใจ (Content Theories of Motivation)
- กลุ่มทฤษฎีที่เน้นกระบวนการจูงใจ (Process Theories of Motivation)
- กลุ่มทฤษฎีการเสริมแรงของการจูงใจ (Reinforcement Theory of Motivation) พอมีเนื้อหาสังเขปดัง ต่อไปนี้

กลุ่มทฤษฎีเน้นเนื้อหาการจูงใจ (Content Theories of Motivation) เป็นกลุ่มที่พยายามอธิบายว่า อะไรเป็นเหตุที่มนุษย์สร้างและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ สาเหตุมาจากภายในตัวเองหรือสภาพแวดล้อม และสาเหตุที่เกิดจากภายในตัวเองของบุคคลต่างๆ ได้แก่ความต้องการที่จะสร้างแรงขับออกมา ทฤษฎีนี้จะอธิบายว่ามีการจัดลำดับอย่างไร จึงเรียกทฤษฎีนี้อีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีแรงขับ (Drive Theories) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของร่างกายมนุษย์เป็นเหตุให้ร่างกายต้องสร้างพฤติกรรม เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายโดยเฉพาะ สวนสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุแรงจูงใจภายนอกนั้น คือเป้าหมายที่บุคคลผู้นั้นจะไปให้ถึง เพื่อสนองตอบต่อความต้องการหรือแรงขับภายในตนเอง ทฤษฎีกลุ่มนี้ยังครอบคลุมไปถึงความต้องการหรือแรงจูงใจระดับสูง เช่น การยอมรับ การประสบความสำเร็จสูงสุด ความก้าวหน้าการพัฒนาตนเอง

กลุ่มทฤษฎีที่เน้นกระบวนการของการจูงใจ (Process Theories of Motivation) กลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับความรูสึกนึกคิด ซึ่งมีส่วนทำให้คนเกิดพฤติกรรมเป็นอย่างมาก

^{๕๗} อารี พันธมณี, จิตวิทยาการสร้างสรรค์การเรียนรู้การสอน, (กรุงเทพมหานคร:ไยใหม่, ๒๕๔๖) หน้า ๒๗๐-๒๗๒.

ทฤษฎีการเสริมแรงของการจูงใจ (Reinforcement Theory of Motivation)

การเสริมแรง หมายถึงการให้สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ สิ่งเร้าจะเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น การกระทำใดๆถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก^{๕๘} ทฤษฎีเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement-PR) และเสริมแรงในทางลบ Reinforcement-NR) การเสริมแรงไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบก็สามารถเพิ่มพลังในการตอบโต้และทำให้เกิดการกระทำซ้ำมีมากขึ้น แต่ทั้งตัวเสริมแรงในทางบวกและทางลบจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางตรงข้ามกัน กล่าวคือ การเสริมแรงในทางบวกจะทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำพฤติกรรมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะตัวเสริมแรงทางบวกเป็นผลที่ปรารถนา ส่วนการเสริมแรงในทางลบนั่นจะทำให้เกิดพฤติกรรมเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้หนีหรือหลบเลี่ยงผลการกระทำที่ไม่น่าพึงปรารถนา ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมักอาศัยการเสริมแรงในทางบวก แต่อย่างไรก็ตามอาจใช้เทคนิคของการเสริมแรงในทางลบก็ได้

สรุปทฤษฎีแรงจูงใจที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ไมว่าจะเป็นทฤษฎีใดก็ตาม ต่างมีส่วนเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือการจูงใจทุกกรณีของพฤติกรรมต่างๆ ล้วนมีเป้าหมายกำกับ (Goal Directed) อยู่เสมอ จากรูปแบบของกระบวนการจูงใจได้ชี้ให้เราเห็นว่า พฤติกรรมทุกกรณีล้วนมีเป้าหมาย ซึ่งแสดงว่าเราสามารถกำกับหรือชักจูงพฤติกรรมได้อย่างแน่นอน โดยการบูรณาการทฤษฎีต่างๆ และมีการวิเคราะห์ส่วนประกอบและปัจจัยต่างๆ ให้ถูก ต้องเพื่อที่จะจูงใจให้เกิดผลขึ้นมาได้โดยมีสิ่งที่แนชต์อยู่แล้วคือการจูงใจ เป็นสิ่งที่ทำได้ เพราะพฤติกรรมทุกกรณี ล้วนมีเป้าหมายกำกับอยู่ เสมอเป็นเรื่องที่ทำความเข้าใจได้ไม่ยาก แม้บางทฤษฎีจะอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งอยู่บ้างก็ตาม แต่ที่ยากกว่าก็คือการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งต้องอาศัยทั้งความรู้ ความชำนาญความเข้าใจ ความอดทน ความพยายาม สภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อช่วยให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

๒.๔ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังจะนำมากล่าวเป็นตัวอย่างดังนี้

นักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าหากย้อนกลับไปมองแต่ครั้งในอดีต สังคมชนบทไทยดั้งเดิมเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เศรษฐกิจพื้นฐานเป็นการผลิตเพื่อยังชีพสำหรับการบริโภคใช้สอยในครัวเรือนและในชุมชน มิใช่เพื่อการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบในการผลิตสำหรับดำรงชีพมาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวชนบทมีความ

^{๕๘} พรรณิข.เจนจิต, จิตวิทยาการเรียนการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๓๐๐.

ใกล้ชิดผูกพันและตระหนักในสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงออกในรูปของความเชื่อและพิธีกรรมที่เอื้อต่อการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้น ความสัมพันธ์หลักในชุมชนยังเป็นความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ และความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ซึ่งสอดคล้องต่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งการแบ่งปันผลผลิต การพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่างๆ ลักษณะทั้งหมดนี้จึงทำให้ชนบทไทยในอดีตดำรงอยู่อย่างสงบ และพึ่งพาตัวเองได้และมีความพอเพียงตามอัตภาพ โดยสามารถสืบทอดเอกลักษณ์ดังกล่าวต่อเนื่องอย่างมีขาดสายตลอดมาเป็นเวลาหลายร้อยปี

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของชนบทเกิดขึ้นเมื่อสังคมไทยเข้าสู่กระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศมหาอำนาจใช้อำนาจทั้งในรูปความรู้ทางวิชาการ โครงการความช่วยเหลือต่างๆ เข้ามาครอบงำ เพื่อสร้างความหมายของคำว่า “การพัฒนา (Development)” และ “ด้อยพัฒนา (Underdevelopment)” ทั้งนี้เพื่อจัดแบ่งประเภทของประเทศต่างๆ ออกเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่ยังด้อยพัฒนา ประเทศไทยถูกให้ความหมายว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา ทำให้เกิดกระแสความต้องการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยตามแบบประเทศตะวันตก จนในที่สุดได้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ด้วยการมีแผนพัฒนาที่ชัดเจนเป็นครั้งแรก คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๐๔

เมื่อเวลาผ่านไป ผลจากการใช้แนวทางพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยเป็นอย่างมากในทุกด้าน สำหรับผลด้านบวกนั้นได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุและสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัยหรือการขยายปริมาณและการกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านลบเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนชนบทหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้น้อย และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปถึงคนชนบทหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้น้อย ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังก่อให้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของอุตสาหกรรม การส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่เพื่อการค้าและส่งออก และการขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลาง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง รวมทั้งภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาเริ่มถูกกลืนเลือนสูญหายไป สิ่งสำคัญก็คือความพอเพียง (Selfsufficiently) ในการดำรงชีวิตอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความอิสระในการกำหนดชีวิตของตน รวมทั้งศักยภาพในการควบคุม จัดการให้ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ ซึ่งเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือนจนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจขยายตัวแบบฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาสังคมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

ผลที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดคำถาม และข้อสงสัยต่อแนวทางการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยตามแบบตะวันตก ที่เชื่อมาแต่เดิมว่าถูกต้องเหมาะสม ว่าแท้จริงแล้ว แนวทางพัฒนาเช่นนี้ยังถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยต่อไปหรือไม่ แม้ในแวดวงการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

นักวิชาการและปัญญาชน ก็พบความเกิดกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ “โต้แย้งทฤษฎีความทันสมัย” เช่น ทฤษฎีพึ่งพิง แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเป็นต้น^{๕๙}

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี โดยพระราชทานครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์^{๖๐} โดยทรงเน้นถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่จำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น โดยสร้างพื้นฐานความพอดี พอกิน พอใช้ของประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน และใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อความจำเป็นพื้นฐานมั่นคงแล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข ปัญหาเพื่อให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม

๒.๔.๑ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเอง ให้ความพอเพียงกับ ตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ไขว่คว้า หวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็ว แต่ เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความ เจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป^{๖๑}

เศรษฐกิจพอเพียง คือเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่างๆ ดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกิน เปนสัมมาอาชีวะก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาสู่การกินดีอยู่ดี

เศรษฐกิจพอเพียง เปนปรัชญาหรือแนวคิดโดยมีหลักการและอุดมการณ์ที่ช่วยพัฒนา ชีวิตมนุษย์และสังคมให้ไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเอง พึ่งตนเองพอเพียงไม่โลภมากมีเหตุผลและไม่ประมาท

หลักเศรษฐกิจพอเพียงยึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยให้หลักการพึ่งตนเอง ๕ ประการ คือ

๑. ดานจิตใจ

ทำตนให้เป็นທີ່พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแส

^{๕๙} อ้างใน พระสมบุรณ์ ปุณณปัญโญ, “บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุคอกยผา สัม ในการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๖๐} อภิชาติ พันธแสน และคณะ, โครงการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๙), หน้า ๔๗.

^{๖๑} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๘๐ พรรษาเทิดไท้องคราชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๘.

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการพัฒนาคน ความว่า “...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

๒. ดานสังคม

แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็น อิสระดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะ ทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่ เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

๓. ดานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการความยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม นึกว่าอยู่ได้อีกหลาย รอยบ ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็คงหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเร แต่เราก็คงทำได้ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...”

๔. ดานเทคโนโลยี

จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...การเสริม สร้างสิ่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลนและต้องการ คือความรู้ในด้านเกษตรกรรมโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...” “...การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปแบบหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมมีปัญหา...”

๕. ดานเศรษฐกิจ

แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งกับการเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งกับการลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้และสามารถอยู่ได้ ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำรัส ความว่า “...การที่ต้องให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติวยืนได้ด้วยตนเอง...” “...หากพวกเราเรามือรวมใจกันทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

๒.๔.๒. ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดระยะเวลา ๕ ทศวรรษ นับแต่ที่ได้ทรงริเริ่มการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยทั่วไปเป็นต้นมา เป้าหมายสำคัญพื้นฐานที่ไม่เคยแปรเปลี่ยน คือ ขจัดความทุกข์ยากและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบททางไกลทุรกันดาร ซึ่งยากจนและต้องการความช่วยเหลือ มุ่งหมายที่จะให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมสุดโต่ง โดยให้ลดระดับลงเพียงพอแก่ความจำเป็นและความเหมาะสมกับการรักษาและการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองได้ บริโภคแต่พอเพียง ลดและบรรเทาการพึ่งพา

เทคโนโลยีจากต่างประเทศ หันมาใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีที่ไม่เป็นการทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และพึงปรารถนาสำหรับบุคคลและสังคมที่ยั่งยืนนั่นเอง

๒.๔.๓. ความเปนมาของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราโชวาทพระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เน้นการพัฒนาประเทศที่ต้องสร้างพื้นฐานความพอมีพอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน โดยเน้นความหมายของการ พอมีพอกิน ซึ่งปรากฏอีกครั้งในพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ฯ พระราชวังดุสิต อันถือเป็นจุดเริ่มต้นของข้อเสนอ“เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ชัดเจนในเวลาต่อมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสพระราชดำรัสที่พระองค์ทรงพระราชทานอย่างชัดเจนเรื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ฯ พระราชวังดุสิต ซึ่งอธิบายว่า “พอเพียง” คือ ๑) พอประมาณ ๒) อดออม ๓) ไม่โลภมาก และ ๔) ตองไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง โดยที่พระองค์ได้ทดลองปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม มาก่อนหนานี่ที่จะมีพระราชดำรัสในปี พ.ศ.๒๕๑๗ แล้วภายหลังจากที่พระราชดำรัสได้รับการสนองตอบจากรัฐบาลในยุคนั้นเท่าที่ควร พระองค์ได้ทรงศึกษาคนควาหารูปธรรมของรูปแบบที่ปฏิบัติได้จริง รูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การเกษตรทฤษฎีใหม่และได้นำเสนอรูปแบบดังกล่าวต่อพสกนิกรของพระองค์เป็นครั้งแรก เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ฯ พระราชวังดุสิต หลังจากนั้นได้รับสั่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันนี้ ต่อเนื่องติดต่อกันทุกปี จนล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ ก็ยังทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เรื่องดังกล่าว อันเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศตามพุทธธรรม^{๖๒}

ขอความสำคัญตอนหนึ่งของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน เป็นครั้งแรกแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ คือ “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและ อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็น ความยุ่งยากเลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศ

^{๖๒} อภิชาติ พันธเสน, “พุทธเศรษฐศาสตร์” ใน การสัมมนาทางวิชาการโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ครั้งที่ ๒ เรื่องฐาน ปญญาไทยในโลกสากล จัดโดยราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๖.

กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”^{๖๓} และข้อความที่สำคัญอีกตอนหนึ่งแห่งพระราชดำรัสที่ใดพระราชทานแก่ผู้ไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อถวายพระพรชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ความว่า “...คนอื่นจะวาทะอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชยว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่มีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกินพอใช้ ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าจะมีความอยู่พอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอกินพอใช้นี้ได้เราก็จะอยู่อย่างยาวได...”^{๖๔}

ในประเทศไทยเรานั้น มีกระแสเศรษฐกิจศาสตร์ทางเลือกอันเป็นที่รับรู้กันแพร่หลายมานานมากแล้ว ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจศาสตร์ชาวพุทธ เศรษฐศาสตร์ในแนวสีเขียวที่เน้นความยั่งยืนเศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจพึ่งตนเอง เศรษฐกิจชุมชน รวมถึงการมีอาชีพที่อยู่นอกกระแสการตลาดอย่างเกษตรยั่งยืน เกษตรผสมผสาน แต่ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ก็อยู่ในลักษณะที่กระจัดกระจาย ไม่ได้ได้รับการยอมรับมากนัก จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการพัฒนาในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทยโดยตรงมาอย่างยาวนานได้ทรงสรุปประสบการณ์ดังกล่าวออกมาเป็นพระราชดำรัสเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงได้จุดกระแสให้เกิดการยอมรับอย่างกว้างขวาง บรรลุอยู่ในแผนงานของราชการในหลายหน่วยงาน และได้รับการผลักดันอย่างจริงจัง เช่น กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น และที่สำคัญคือ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙) ก็ได้นำเอาปรัชญาแห่งเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศด้วย

๒.๔.๔. การรื้อฟื้นกระแสพระราชดำรัส คุณธรรม ๔ ประการ และเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของประชาชน

กระแสพระราชดำรัสคุณธรรม ๔ ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๒๕ มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักทวารวาสธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นเครื่องขัดเกลาความต้องการส่วนจำเป็นของผู้นั้นให้ลดน้อยลง อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ประชาชนรู้จักพออยู่พอกิน มีความสงบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดความสงบสุขร่มเย็น ดังกระแสพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า..คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ ประการแรกคือการรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สาม คือการอดทน อุตถลัน อดออมที่จะไม่ประพฤติลงความชั่ว ความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วย

^{๖๓} พระบรมราโชวาท ๑๖๘ องค์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จัดพิมพ์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : ดานสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐

^{๖๔} อภิชาติ พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๕๔.

เหตุผลประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อ ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลุกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคง กาวหนาต่อไปได้ดังประสงค์..^{๖๕}

๒.๔.๕. การพัฒนาชีวิตด้วยคุณธรรม ๔ ประการ

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง^{๖๖} ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักคุณธรรม ๔ ประการหลักคุณธรรมดังกล่าวไม่ใช่หลักประพฤติปฏิบัติจริยธรรม ๔ เรื่องที่แยกเป็นอิสระจากกันได้แต่เป็นชุดของกระบวนการธรรมชุดหนึ่งที่ประกอบด้วยขั้นตอนของการพัฒนาการ ๔ ขั้นตอน ซึ่งเป็นพลังที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของมนุษย์ คล้ายคลึงกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ข้อดีของการปฏิบัติตนตามคุณธรรม ๔ ประการ^{๖๗}

๑. คุณของการมีความจริงใจต่อตนเอง (สัจจะ) คือ เป็นคนหนักแน่นอดทน มีความเจริญก้าวหน้าในธุรกิจ การงานกิจการได้ผลดี มีคนเชื่อถือยำเกรง ทำความมั่นคงให้แก่ครอบครัวทำให้ไม่ทอดทิ้ง

๒. คุณแห่งการรู้จักข่มตนเอง (ทมะ) คือ ทำให้มีความสามารถในการทำงาน ไม่เป็นที่รังเกียจของคนอื่น มีมิตรภาพมั่นคง ยิ่งตัวใดเมื่อจะกระทำผิด

๓. คุณแห่งการมีความอดทน อดกลั้น (ขันติ) คือ ทำงานได้ผลดี บำเพ็ญตนเป็นหลักแห่งบริวารไม่มีการทะเลาะวิวาทบาดหมางกัน ไม่กระทำผิด เพราะเห็นแก่ความอยาก

๔. คุณของการละวางความชั่ว (จาคะ) คือ ทำความปลอดภัยให้แก่ตนเอง ทำความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ เป็นที่นับถือของบุคคลอื่น ทำความสงบสุขให้แก่ครอบครัวสังคม และมีจิตใจ เป็นสุข

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม และแรงจูงใจการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

^{๖๕} อาชว เตชานันท, ดร, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy,(กรุงเทพมหานคร : หจก.เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๕๐),หน้า ๑๒๖.

^{๖๖} สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, บทความเผยแพร่ เรื่องกระบวนการวิเคราะห์และปฏิบัติตามแนวพระบรมราโชวาท เรื่อง คุณธรรม ๔ ประการ. ใน ความคิดทางการเมืองในพุทธศาสนา, ๒๕๔๘. ([http://www.asoke.info/09 Communication/Dharma Publicize/Kid/k172/062.html](http://www.asoke.info/09%20Communication/Dharma%20Publicize/Kid/k172/062.html))

^{๖๗} กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๘๐ พรรษาเทิดไท้องคราชน, หน้า ๑๒๘.

พฤติกรรม คือการกระทำของมนุษย์เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่สัญชาตญาณ โดยกำเนิดแรงขับเคลื่อน จิตใจอารมณ์ การเรียนรู้แรงจูงใจ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์และประเพณีทางสังคม ทำให้มนุษย์มีการปรับพฤติกรรมของตนเองในทางดีและไม่ดี เพื่อความอยู่รอดในสังคมนั้นๆ

แรงจูงใจ คือพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรมนั้นด้วยคนที่มีแรงจูงใจสูง จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำจะไม่แสดงพฤติกรรม หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมาย

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดีพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ให้เดือดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่จะต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อนไม่มุ่งหวังความสำเร็จแต่เพียงอย่างเดียว ตั้งอยู่ในทางสายกลางมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตอดทนขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักการประมาณตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล อาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในชุมชนและดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้^{๖๘}

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤตเพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุก ระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตามทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

๓. ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้ ความพอประมาณ หมายถึงความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับที่พอประมาณ

ความมีเหตุผล คือการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมี เหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ นั้นๆอย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลง ด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ในอนาคต อันใกล้

^{๖๘} รัตนา แก้วเสน, “การวางแผนระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่สมดุลด้วยตารางวางแผนเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัย ทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบ ด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและ ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความ ซื่อสัตย์ สุจริตและความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาบริหาร ประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการ ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ คนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๒.๕.๑. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ

สังคมไทยจะยั่งยืนได้ด้วยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง และนำไป ปฏิบัติได้อย่างแพร่หลาย และกว้างขวาง นอกจากนี้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังก่อให้เกิดการพัฒนา สังคมในหลากหลายมิติแบบบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพึ่งตนเอง ความมีจริยธรรมโลกาภิวัตน์ และการบริหารประเทศ ซึ่งล้วนเกี่ยวกับการตัดสินใจในทุกระดับ ในทุกภาคส่วน ชุมชนประชาชน ธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ และการเมืองให้ถูกทิศถูกทาง อันจะนำไปสู่พัฒนาการอย่างยั่งยืนในระยะ ยาวต่อไป^{๖๙}

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ ได้ดังนี้

๑. ระดับปัจเจกบุคคล/ชุมชน ด้วยการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถ พึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขและความพอใจ ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และพัฒนาตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียง ได้ในทุกสถานการณ์

^{๖๙}

กาญจนา บุญยัง และคณะ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล , (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

๒. ระดับชุมชน ต้องอาศัยความพอเพียงในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐาน แล้วสมาชิกร่วมหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่มีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีการรวมกลุ่มและสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกัน จนนำไปสู่ความ เป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม

๓. ระดับรัฐ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และร่วมมือกันสร้างเป็น เครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคม แห่งความพอเพียง และสามารถวางนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้อย่าง สมดุลและยั่งยืน^{๗๐}

จากการจำแนกระดับของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียง ในระดับบุคคลและครอบครัว คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียงในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียงในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือเมื่อบุคคลหรือครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกัน ในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความ เป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง หน่วยงานราชการ มูลนิธิ และเอกชน

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียง ในระดับเครือข่าย คือเมื่อกลุ่มหรือองค์กร มีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว จะร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับกลุ่มการเงินและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการ ลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนาให้ได้ ประโยชน์ร่วมกัน

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๓ ระดับ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของการนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากหลักการของการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเอง ไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent) เป็นการพัฒนาตนเอง ให้มีความเข้มแข็ง

^{๗๐} สรรเสริญ วงศแฉ่ง, เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

เป็นอิสระ แล้วจึงพัฒนาขึ้นเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพากัน สงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกัน และประสานกลัโกลภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๗๑}

รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชนเอกชน และภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ประยุกต์ใช้ได้ในด้าน ความพอประมาณ คือเน้นลงทุนตามกำลังความสามารถ ด้านความมีเหตุผล คือรู้จักใช้จ่าย ประหยัด อดออม ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือการสร้างวินัยทางการเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือน ด้านความรู้ นั้น เป็น การพัฒนาตนเองตลอดเวลา ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันทาง สังคม โดยการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในภาคชุมชน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย โดยยึดหลังความพอประมาณซึ่งกำหนดให้การเติบโตของชุมชน เกิดสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ใช้หลักความมีเหตุผลในการ ตัดสินใจในประเด็นการพัฒนาชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิต และการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เสริมสร้าง ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและจัดให้มีสวัสดิการสังคม การออม ประกันสุขภาพ ขณะเดียวกันมีการส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้ง เป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้าง คุณธรรม ความรู้รักสามัคคีในชุมชน เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปันใน สร้างผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างที่ดี

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคเอกชน การประยุกต์ใช้ ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การสร้างเครือข่ายและ การดูแล พนักงาน ด้านความพอประมาณ เป็นการเน้นการเติบโตขององค์กรอย่างมีศักยภาพ ประกอบ ธุรกิจที่ มีความชำนาญ ด้านความมีเหตุผล เป็นการลงทุนที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ของ ชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ ขณะ เดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรม มีกิจกรรมการผลิตที่ หลากหลาย สร้างเครือข่ายพันธมิตร พร้อมๆ กับการส่งเสริมความรู้ ข้อมูลข่าวสาร อบรมถ่ายทอด ความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกัน ฉันทัพันธ์ ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐในด้านความพอประมาณคือ การเน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้ สอดคล้องกับรายลับและจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้านมี ความมีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมี

^{๗๑} สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗.

ความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการทำให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และมีแผนการบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้^{๗๑} เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด ความรู้ สร้างองค์กรเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้าน คุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงานโครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียม และเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ขยัน อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม ความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกัน ฉันทันพี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐในด้านความพอประมาณคือ การเน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้ สอดคล้องกับรายรับและจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้านมี ความมีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมี ความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการทำให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และมีแผนการบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้^{๗๒} เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด ความรู้ สร้างองค์กรเรียนรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและคำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้าน คุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงานโครงการที่ก่อประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียม และเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ขยัน อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม^{๗๒}

กล่าวโดยสรุปว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดชี้แนะการปฏิบัติที่ประชาชนรวมถึง องค์กรทุกระดับ สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเองและพัฒนา ระดับขั้นการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจำแนกได้ ๓ ระดับ คือระดับการพึ่งพาตนเองได้ระดับการ รวมกลุ่มภายในชุมชน และระดับการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีความรู้ สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เป็นแนวทางปฏิบัติ

๒.๖ สรุป

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานทั่วทุก ภูมิภาคของ ประเทศ จึงทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนและความทุกข์ยากของประชาชน เปุ่อย่างดียิ่ง เนื่องจากได้ทรงทอดพระเนตรเห็นด้วยพระองค์เองและด้วยพระเมตตาอันหาที่สุด มิได้ ทรงถือตลอด มาว่าทุกข์ของประชาชนเปรียบเสมือนทุกข์ของแผ่นดิน และทุกข์ของแผ่นดินก็ คือ ทุกข์ของพระองค์ นั้นเอง ดังนั้นจึงได้ทรงทำทุกวิถีทางที่จะให้ประชาชนได้ ผ่อนคลายทุกข์ มี ความเปุ่อยู่ที่ไม่แร่แค้น และพออยู่ – พอกิน เปุ่เบื้องต้น มุ่งเนนให้เกษตรกรในชนบทสามารถ พึ่งพาตนเองหรือยืนอยูบนขา ของตนเองได้ สามารถมีอาหาร ที่อยู่อาศัย เพียงพอแก้อัตภาพและ การดำรงชีพโดยไม่ต้องตกเปุ่ นเป่ียงกลางหรือต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น สร้างพื้นฐานคือ “ความพอมีพอ กิน พอใช้” ของประชาชนสร้าง ใหญ่เปุ่เบื้องต้นก่อน อันเปุ่รากฐานของเศรษฐกิจแบบพอเพียง แล้วยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์

^{๗๒} วรวิทย์ แ อวิรุทธแวรกุล, “รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาค ประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๒๒-๓๒.

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงปรารถนาแก่ประชาชน และพสกนิกรโดยทั่วไปอีกด้วย ทรงสอนและแนะนำให้ประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีชีวิต อยู่อย่างสันโดษ พึงพอใจในสิ่งที่มีอยู่ของชีวิต ไม่โลภ ให้มีความรู้รักสามัคคี มีเมตตา ตอถนอมและดำรงชีวิตสมณะ อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่ตกเป็นทาสและเป็น เครื่องมือของใคร รวมความว่า อยู่อย่างพอเพียงพอประมาณ ตามอัตภาพ

แนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐรวมทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณและความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้า หน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนมีความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทาง ดานวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

บทที่ ๓

การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ซึ่งมีเนื้อหารายละเอียด ได้แก่ การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ และบทสรุป มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกันในหลายประเด็น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอแนวทางการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มตัวอย่างดังนี้

๓.๑.๑ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

หมู่บ้านโนนแดงนั้น พื้นที่ทางกายภาพอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอนกาม เป็นพื้นที่ราบ ดินเหนียวปนทราย ซึ่งเหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ปลูกข้าวหอม กระเทียม และพริก ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และชื่อเสียงแก่ชุมชน จึงเป็นอาชีพที่ทำสืบต่อมาเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวหมู่บ้านโนนแดง

๓.๑.๑.๑ อาชีพหลัก

สภาพพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคอนกามเหมาะแก่การเพาะปลูกประชาชนในเขตบ้านโนนแดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลูกหอมแดง กระเทียมและพริก ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจ ที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมาก หลังจากทำนาและปลูกหอมแดงและกระเทียมแล้ว จะมีแรงงานบางส่วนที่มีทักษะฝีมือเฉพาะทางจำนวนหนึ่งไปทำงานต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร เป็นต้น แหล่งอุตสาหกรรมต่างๆ สามารถสร้างรายได้เข้าตำบล เมื่อถึงฤดูการทำนา ปลูกหอมแดง ก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนามาประกอบอาชีพเหมือนเดิม^{๗๓}

๓.๑.๑.๒ ด้านเศรษฐกิจ

๑) ประชาชนบ้านนาโพธิ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีการใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือ ใต้กระถาง/ภาชนะที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว มีอาชีพเสริมที่หลากหลาย เช่น ทำสวน ค้าขาย ทำไร่ รับจ้าง

๒) ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อ

^{๗๓} อบต. คอนกาม, แผนสามปี ๖๐-๖๒, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.konkam.localgov59.in.th/wp-content/uploads/2016/08/แผนสามปี-60-62.doc>

ปรึกษาหารือ และบางครั้งก็ใช้เวที เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นประจำ นอกจากนี้ยังใช้ประเพณีดั้งเดิม คือ “การลงแขก” ในการทำงานต่างๆ ร่วมกันโดยประชา ชนในชุมชนร่วมเป็นสมาชิก ร่วมทุน ร่วมกิจกรรม ร่วมคิด ตัดสินใจวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหาในกลุ่มต่างๆ

๓) มีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบ อาชีพ ที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่า และประหยัด มีกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ จำหน่ายปุ๋ยให้สมาชิกได้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่าการปลูกผักปลอดสารพิษ

๓.๑.๑.๓ ด้านจิตใจและสังคม

บ้านโนนแดง เป็นหมู่บ้านที่ใช้หลักการประชาธิปไตยในการพัฒนา แก้ไขปัญหา และดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างยั่งยืน มีการจัดประชุมอย่างน้อยเดือนหนึ่งครั้ง เพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจของส่วนรวมร่วมกัน มีการกำหนดกฎระเบียบ กติกาของหมู่บ้านโดยคนในหมู่บ้านได้ยึดถือปฏิบัติร่วมกันทุกครัวเรือน ประชาชนบ้านโนนแดง มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่าเคร่งครัด รู้จักสิทธิและหน้าที่คือการไปเลือกตั้งทุกระดับ การทำหน้าที่พลเมืองที่ดีของประชาชน เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร การรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน การเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ภายในหมู่บ้าน และปฏิบัติตามระเบียบของหมู่บ้านร่วมกัน

๓.๑.๑.๔ วิธีการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- ๑) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยจัดเวทีประชาคมทุกครั้ง
- ๒) ยึดมติเสียงส่วนใหญ่เป็นแนวทางดำเนินการ และรับฟังเสียงส่วน น้อยเพื่อปรับปรุงแก้ไข
- ๓) ทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันชัดเจน และทุกคนรับผิดชอบต่อหน้าที่ อย่างจริงจัง
- ๔) แบ่งปันและรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน
- ๕) มีการจัดเวทีเพื่อคัดเลือกครัวเรือนดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง
- ๖) มีการบูรณาการทำงานของภาคีพัฒนาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานมีกิจกรรมส่งเสริมสมาชิกได้ปลูกผักสวนครัว เช่น ผัก พริก มะเขือ ฯลฯ บริโภคภายในครัวเรือนไม่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลง และใช้ปุ๋ยหมักน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น ถือว่าเป็นหมู่บ้านปลอดสารพิษและถือเป็นการทำเกษตรผสมผสาน ผสานในการดำรงชีพ

๓.๑.๑.๕ ปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

- ๑) ผู้นำเก่ง เสียสละ มีวิสัยทัศน์
- ๒) ชุมชนมีความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความพร้อมเพรียง
- ๓) มีแผนชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนา

- ๔) การประสานงานซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เกิดความผูกพัน
- ๕) การยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกัน
- ๖) มียุทธศาสตร์ร่วมในการทำงาน
- ๗) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันตลอดเวลา
- ๘) มีการบริหารจัดการชุมชนโดยใช้หลักประชาธิปไตย

๓.๑.๑.๖ สรุปกิจกรรมบ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

หมู่บ้านโนนแดงนั้น เป็นพื้นที่ราบดินเหนียวปนทรายซึ่งเหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตรเช่น ปลูกข้าว หอม กระเทียม และพริก ถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และชื่อเสียงแก่ชุมชน จึงเป็นอาชีพที่ทำสืบต่อมาเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวหมู่บ้านโนนแดง ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือ และบางครั้งก็ใช้เวที เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นประจำ นอกจากนี้ยังใช้ประเพณีดั้งเดิมคือ “การลงแขก” ในการทำงานต่างๆร่วมกันโดยประชาชนในชุมชนร่วมเป็นสมาชิก ร่วมทุน ร่วมกิจกรรม ร่วมคิด ตัดสินใจวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหาในกลุ่มต่างๆ

๓.๑.๒ การดำเนินชีวิตของบ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอมือเกรงศรีสะเกษ แต่ก่อนหมู่บ้านหนองเทา ได้มีคนกลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอยางชุมน้อย มีอาชีพทำนา อาศัยอยู่ในที่คุ่มติดกับลำน้ำมูล ทำนาทุกปีน้ำก็ท่วมทุกปี ทำนาไม่ได้ข้าวพอที่จะอยู่กินได้ตลอดปี ทำให้อดอยากไม่มีข้าวกิน ก็เลยอพยพกันไปหาที่อาศัยที่อื่น พอจะมีที่ทำมาหากินเลยมาถึงที่เป็นพื้นที่ลุ่ม น้ำไม่ท่วมและมีหนองน้ำก็เลยตั้งหลักปักฐานกันอยู่ที่นี่ ในหนองน้ำนั้นมีเตาอยู่ในน้ำ ก็เลยได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านหนองเทาจนทุกวันนี้

ชาวบ้านหนองเทา มีอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆ ชาวบ้านหนองเทากลุ่มนี้มีนาไร่อยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านหนองเทา กลุ่มคนเหล่านี้ได้อพยพมาจากหมู่บ้านไปปลูกกระท่อมอยู่ที่ไร่และนา ต่อมาจึงกลายเป็น “หมู่บ้านค้อน้อย” เป็นหมู่บ้านส่วนหนึ่งของบ้านหนองเทา เพราะขึ้นต่อหมู่ ๕ เช่นเดียวกัน หมู่บ้านนี้ตั้งมาแล้วประมาณ ๖๖ ปี

๓.๑.๒.๑ สภาพทางสังคม

บ้านหนองเทา คนในชุมชนอยู่กันลักษณะเครือญาติช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตรูปแบบคล้ายคลึงกันกับวัฒนธรรมชาวตำบลตะดอบเป็นส่วนใหญ่ วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในตำบลตะดอบหลักๆ ได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟและประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นในเดือนมิถุนายนและเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ประเพณีบุญบั้งไฟจะมี การประกวดขบวนแห่บั้ง

ไฟประเภทสวยงามจากทุกหมู่บ้าน ประเพณีลอยกระทงจะมีการประกวดกระทงประเภทสวยงาม ประกวดนางนพมาศจากทุกหมู่บ้าน โดยที่หมู่บ้านหนองเทาได้มีส่วนร่วมในประเพณีต่างๆ เหล่านี้ในทุกๆ ปี และมีการแสดง“รำสะเอง” ซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในตำบล “รำตาคะ” แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวตำบลตะดอปกเป็นนาฏศิลป์พื้นบ้าน^{๗๔}

๓.๑.๒.๒ การประกอบอาชีพ

บ้านหนองเทานั้น การประกอบอาชีพทำนาและปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป

๓.๑.๒.๓ สภาพทางเศรษฐกิจ

รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร เช่น การจำหน่ายข้าวเปลือก จำหน่ายพริก รายได้ที่รองจากการทำการเกษตร เช่น การจำหน่ายสุกร โค กระบือ และมีรายได้จากการรับจ้างทั่วไป บางส่วน และยังมีรายได้จากลูกหลานที่ประกอบอาชีพอยู่ต่างจังหวัด ส่งมาให้บ้าง

๓.๑.๒.๔ เลี้ยงกบคอนโดสร้างรายได้เสริม

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เกษตรกรบ้านหนองเทา ตำบลตะดอปก อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำขวดน้ำพลาสติกมาเพาะเลี้ยงกบเป็นรายได้เสริม สร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยนำขวดพลาสติกที่เตรียมไว้ทำความสะอาดจะบริเวณด้านบนของขวด เพื่อเป็นที่หายใจและให้อาหารนำลูกกบอายุแรกเกิดใส่ลงในขวดพลาสติกที่เตรียมไว้ เติมน้ำพอท่วมหลังกบ ปิดฝาให้สนิทจากนั้นนำไปวางในชั้นวาง โดยวางขวดพลาสติกไว้ในที่ร่มให้อาหารวันละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๓-๕ เม็ด เช้าและเย็นพร้อมกับเปลี่ยนน้ำวันละ ๑ ครั้ง คือก่อนให้อาหารตอนเย็น

นางสาวสมพร อินสมาน อายุ ๓๒ ปี

เกษตรกรบ้านตาตอปก กล่าวว่า กสน.จังหวัดศรีสะเกษ ได้จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยได้จัดหาพันธุ์ลูกกบอายุแรกเกิด ซึ่งซื้อมาในราคาตัวละ ๒ บาท ถ้าหากนำมาเลี้ยงได้ประมาณสองเดือน ก็สามารถนำไปขายได้กิโลกรัมละ ๑๐๐ บาท เป็นการสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวอีกช่องทางหนึ่ง^{๗๕}

๓.๑.๒.๕ ผลงานที่

ภาคภูมิใจของชุมชนหนองเทา

การคัดเลือกหมู่บ้าน

ดีเด่น บ้านสอย เมืองสุข ประจำปี ๒๕๕๙ ตามที่กรมการปกครองได้ดำเนินการตามโครงการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น (บ้านสอย เมืองสุข) ประจำปี ๒๕๕๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแรงจูงใจ

^{๗๔} กสน.ตำบลตะดอปก, ประวัติ กสน.ตำบลตะดอปก, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.srisaketnfe.go.th/muang/tadop>.

^{๗๕} สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, จ.ศรีสะเกษ เลี้ยงกบคอนโดสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล http://www.thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/TNEVN5810280010013/1/30.

และสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยได้ดำเนินการคัดเลือกหมู่บ้านที่สามารถขับเคลื่อนนโยบายและโครงการสำคัญได้ ประสพผลสำเร็จเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม แบ่งการคัดเลือกออกเป็นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับภาค นั้น หมู่บ้านหนองเทา ได้รับรางวัลจากการคัดเลือก ของจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งก็เป็นรางวัลชมเชย จากโครงการนี้ จึงถือว่าเป็นเกียรติประวัติของชาวมุขมหนองเทา เป็นอย่างยิ่ง^{๗๖}

๓.๑.๒.๖ สรุปกิจกรรมบ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ

บ้านหนองเทา คนในชุมชนอยู่กันลักษณะเครือญาติช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตรูปแบบคล้ายคลึงกันกับวัฒนธรรมชาวตำบลตะดอบเป็นส่วนมาก วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในตำบลตะดอบหลักๆ ได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟและประเพณีวันลอยกระทง ประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นในเดือนมิถุนายนและเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ประเพณีบุญบั้งไฟจะมี การประกวดขบวนแห่บั้งไฟประเภทสวยงามจากทุกหมู่บ้าน ประเพณีลอยกระทงจะมีการประกวดกระทงประเภทสวยงาม ประกวดนางนพมาศจากทุกหมู่บ้าน โดยที่หมู่บ้านหนองเทาได้มีส่วนร่วมในประเพณีต่างๆ เหล่านี้ในทุกๆ ปี และมีการแสดง“รำสะเอง” ซึ่งแสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในตำบล “รำดำตะ” แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวตำบลตะดอบเป็นนาฏศิลป์พื้นบ้าน

๓.๑.๓ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านโนนไผ่งาม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านโนนไผ่งาม หมู่ที่ ๑๑ เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านโนนงาม ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ผู้ก่อตั้ง คือ นายนิล เผื่อแผ่ นายสาย มงคลแก้ว ได้อพยพมาจากบ้านโนนหล่ง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มาตั้งซื้อบ้าน คือ บ้านโนนงาม หมู่ที่ ๔ ตำบลละเอาะ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายจันทร์ ผ่องราศี ได้แยกการปกครองออกจากบ้านโนนงาม หมู่ที่ ๔ ตำบลรุ่งระวี มาตั้งเป็นหมู่บ้าน โดยยึดเอาต้นไทร ที่หน้าสถานีอนามัยหลังเก่า เป็นชื่อหมู่บ้าน และได้ตั้งชื่อว่าเป็น บ้านโนนไผ่งาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยมีนายสุณีย์ บุญเหลือ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ – ๒๕๔๐ และต่อมาก็ได้มีผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๒ คือ นายบุญหนา บัวศรี ปกครองมาจนถึงปัจจุบัน

๓.๑.๓.๑ ที่ตั้ง

ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

^{๗๖} สมกมล คงอาชะ, ผลการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น บ้านสวย เมืองสุข ประจำปี ๒๕๕๙, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล http://www.pr.prd.go.th/sisaket/ewt_news.php?nid=4230&filename=index.

อยู่ห่างจากอำเภอน้ำเกลี้ยงระยะทาง ๓ กม. ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง ๔๑ กม.

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	จดบ้านทุ่งสว่าง ม.๗ ตำบลละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้	จดบ้านโนนโพธิ์ ม.๑๐ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรี
สะเกษ	ทิศตะวันออก จดบ้านหนองแลง ม.๙ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรี
สะเกษ	ทิศตะวันตก จดบ้านรุ่ง ม.๖ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ตามริมลำน้ำห้วยระวี ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีฝายห้วยระวีกัน จำนวน ๑ ฝาย ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบทุ่งนา ใช้ทำนาและทำไร่ มี ๓ ฤดู

แหล่งน้ำที่สำคัญ – ลำห้วยระวี

๓.๑.๓.๒ การนับถือศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ส่วนใหญ่ใช้ภาษา ไทยอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่น มีประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษตามฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ได้แก่ บุญบั้งไฟ ทำบุญมหาชาติ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง บุญสงกรานต์ บุญกฐิน ทำบุญขึ้นปีใหม่ ฯลฯ

๓.๑.๓.๓ ประชากรและครัวเรือน

บ้านโนนไชยงาม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ มีครัวเรือนทั้งหมด ๘๒ ครัวเรือน และจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง จำนวน ๓๓๐ คน แยกเป็น ชาย ๑๗๐ คน หญิง ๑๖๐ คน (จากข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๘)

๓.๑.๓.๔ การบริหารงาน/ปกครองหมู่บ้าน

บ้านโนนไชยงาม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ โดยการนำของ นาย บุญหนา บัวศรี ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทแผนชุมชนทุกปี มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม และประชาชน ในหมู่บ้านทุกเดือนทุกเดือน ทุกวันที่ ๕ ของเดือน

ชุมชน

ชาวชุมชนโนนไชยงามนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก ซึ่งนอกจากนั้นยังมีอาชีพเสริมอีกด้วย คือ การทำสวน ค้าขาย และรับจ้าง

๓.๑.๓.๕ การประกอบอาชีพของคนใน

ชาวชุมชนโนนไชยงามนั้น ส่วนใหญ่ประกอบ

๓.๑.๓.๖ ผลิตภัณฑ์ชุมชน

บ้านโนนไชยงาม มีผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งได้แก่ จักสาน พืชผลทางการเกษตร เช่น แตงโม, พริก, ข้าวโพด, มะเขือเทศ, ยางพารา, เพาะเห็ด, รวมไปถึงประเภทอาหาร คือ ไข่นกกระทา, กบ และปลาตุ๋น เป็นต้น

๓.๑.๓.๗ ด้านจิตใจและสังคม

จัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหา ๒๘

ครั้ง ต่อปี ได้แก่

- ๑) ประชุมประจำเดือน ๑๒ ครั้ง
- ๒) การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ๔ ครั้ง
- ๓) ปรับแผนชุมชน ประจำปี ๑ ครั้ง
- ๔) ประชุมตรวจสภาพดิน ๔ ครั้ง
- ๕) ประชาคมรับขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว
- ๖) ประชุมเตรียมความพร้อมพิธีรับ

๓.๑.๓.๘ ข้อปฏิบัติตามกฎระเบียบ

นาปี มั่นสำปะหลัง ๓ ครั้ง

มอบโค-กระบือ ๔ ครั้ง

ของชุมชน

ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ปรับทั้ง ๒ ฝ่าย คนละ ๕๐๐ บาท (ผู้ที่ถูกกระทำถ้าสอบถามแล้วเห็นว่าไม่ผิด ไม่ต้องปรับ)

ทำร้าย) คนที่ทำผิดปรับ ๒ เท่า

ถ้ามีการไกล่เกลี่ยที่บ้านผู้ใหญ่บ้านปรับทั้ง ๒ ฝ่าย คนละ ๕๐๐ บาท

๑.๑ อยู่ดี ๆ มีคนมากระทำ (ตี

๑.๒ สามเษภรรยา ทะเลาะกัน

๒) ลักขโมย ถ้ามีการไกล่

เกลี่ย ปรับผู้กระทำผิด ๑,๐๐๐ บาท ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

๓) ผู้ขับขี่ยานพาหนะเสียงดัง

คณะกรรมการหมู่บ้านตักเตือน ๒ ครั้ง และทำให้ผู้อื่นได้รับการบาดเจ็บ ปรับ ๕๐๐ บาท

๔) สัตว์เลี้ยง วัว ควาย ไปกิน

พืชสวนของคนอื่นเสียหาย ไกล่เกลี่ยปรับ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่ บ้าน ๒๐๐ บาท

๕) คราวเรือนไม่เข้าร่วมการประชุมประจำเดือนเกิน ๕ ครั้ง/ปี ให้งดการช่วยเหลือ
งบประมาณต่าง ๆ จากทุกหน่วยงานราชการ

๖) คราวเรือนใดไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน
เกินครึ่งหนึ่งในการพัฒนาของปีนั้นๆ ให้งดการช่วยเหลืองบประมาณจากทางราชการทุกหน่วยงาน
ในปีงบประมาณนั้น ๆ ยกเว้น ถ้าร่วมกันบริจาคสิ่งของ อาหาร เครื่องดื่ม ให้ถือว่าได้ร่วมกิจกรรม

๗) ค่าปรับในแต่ละครั้งให้นำเงินเข้าบัญชีคณะกรรมการหมู่บ้าน

๘) การไกล่เกลี่ยของหมู่บ้านสิ้นสุดลง ผู้ที่ได้รับเงินสินไหม
ค่าเสียหาย ทุกกรณีเกิน ๑,๐๐๐ บาท ต้องจ่ายเข้ากองทุนคณะกรรมการหมู่บ้านร้อยละ ๑๐

๙) ถ้าบุคคลใดในคราวเรือนนั้นๆ ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด (ขาย) ให้ตัดสิทธิ์การช่วยเหลือ งบประมาณต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการเป็นเวลา ๓ ปี

หลังจากศาลตัดสินแล้วเห็นว่ามีความผิดจริงกับการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

๑๐) ระเบียบ กฎ กติกา หมู่บ้าน ให้บังคับใช้ และปฏิบัติตั้งแต่วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ เป็นต้นไป และคงไว้ ๒ ปี

๓.๑.๓.๙ ด้านเศรษฐกิจ

๑) มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ประจำครัวเรือน

๒) คนในครัวเรือนที่ใช้เครื่องอุปโภค/บริโภคที่ชุมชนผลิตเองและการปลูกพืชเศรษฐกิจ/เลี้ยงสัตว์ เพื่อรายได้แก่ครัวเรือน ทำให้แต่ละครัวเรือนลดรายจ่ายในการซื้อผักบริโภคได้เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท

๓) การเลี้ยงกบ ทำให้ลดรายจ่ายได้ครัวเรือนละ ๒,๕๐๐ บาท และสามารถทำรายได้ปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท

๔) การเลี้ยงปลาตก ทำให้ลดรายจ่ายได้ครัวเรือนละ ๒,๐๐๐ บาท และสามารถทำรายได้ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท

๕) การเพาะเห็ดในขอนไม้ ทำให้ลดรายจ่ายได้ครัวเรือนละ ๕,๐๐๐ บาท และสามารถทำรายได้ปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท

๖) การปลูกแตงโม สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๗) การปลูกพริก สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี

๘) การปลูกหอม สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี

๙) การปลูกแตงกวา สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๐) การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๑) การปลูกมันสำปะหลัง สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๒) การปลูกปาล์มน้ำมัน สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๔๕,๐๐๐ บาท/ปี

๑๓) การปลูกยางพารา สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๔) การปลูกมะนาว สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๕) การเลี้ยงนกกระทา สามารถทำรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ ๖๐,๐๐๐ บาท/ปี

๑๖) การเลี้ยงโคเนื้อ ตามโครงการธนาคารโค – กระบือ

๑๗) การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมืองและไก่พันธุ์ไข่

๓.๑.๓.๑๐ ด้านการเรียนรู้

๑) หมู่บ้านมีการจัดเก็บข้อมูล จปฐ./ กชช.๒ค. ข้อมูลอื่นๆ ของชุมชน นำมาวิเคราะห์ จัดเวทีประชาคม นำข้อมูลที่ตกเกณฑ์และปัญหาเร่งด่วน ปรับแผนชุมชน มี

โครงการทั้งหมดจำนวน ๒๑ โครงการ และดำเนินการแล้วจำนวน ๑๒ โครงการ

๒) หมู่บ้านมีปราชญ์ชาวบ้าน (ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้ จดบันทึกและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจักสานไม้กวาดทางมะพร้าว การทอเสื่อกก)

๓) มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน จำนวน ๑ แห่ง ซึ่งมีกิจกรรมเรียนรู้ภายในศูนย์ ประกอบด้วย สาธิตการเลี้ยงปลาตก เลี้ยงกบ การเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ การปลูกมะนาวในวงบ่อ การปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร เต้าชีวะมวล และเป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนสวัสดิ การและสิ่งแวดล้อม (ธนาคารขยะ) ธนาคารข้าว และมีแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน จำนวน ๖ แห่ง ประกอบด้วย การเลี้ยงกบ การปลูกมะนาว การทอเสื่อกก การทอผ้า การจักสาน และการเลี้ยงไข่นกกระทา

๔) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้กิจกรรมระหว่างกองทุนหมู่บ้าน คือ กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, ครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ (บ้านโนนงาม, บ้านหนองระเิง, บ้านหนองแลง)

๕) หมู่บ้านผ่านมาตรฐานงานชุมชน (มชช.) ปี ๒๕๕๗

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระเบียบ ภูมิทัศน์ภายในชุมชน ทุกวันที่ ๕ ของเดือน และมีแผนที่จะประกวดค้อมภายในหมู่บ้าน

อินทรีย์/ปุ๋ยคอก ทุกครัวเรือน

ระเบียบของชุมชน/รักษาความสะอาด/อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน อย่างสม่ำเสมอ มากกว่า ๑๒ ครั้ง มีการจัดป้ายคำขวัญ ที่ทำการค้อมมีข้อมูลปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปล่อยปลา-ปล่อยกุ้ง ในแหล่งน้ำสาธารณะ (ลำห้วยระวี) ทุกปี มีการปลูกไม้ยืนต้น

มีกิจกรรมส่งเสริมเพื่อลดการใช้พลังงาน เช่น

๔.๑ การใช้หลอดไฟฟ้าแบบประหยัด

๔.๒ รณรงค์การใช้จักรยานแทนการใช้รถยนต์-รถจักรยานยนต์

๔.๓ การผลิตเต้าชีวะมวลไว้ใช้เองในครัวเรือนและผลิตไว้จำหน่าย

มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ ได้แก่

๕.๑ การปลูกไม้ยืนต้นตามลำห้วยระวี

๕.๒ การปล่อยพันธุ์ปลา-กุ้ง ตามลำห้วยระวี เป็นประจำทุกปี

๕.๓ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ

๓.๑.๓.๑๒ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑) คนในชุมชนและผู้นำกลุ่ม/องค์กรมีความพร้อมที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ

๒) ผู้นำหมู่บ้านมีภาวะเป็นผู้นำที่ดี ชุมชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม มีความรักความสามัคคี

๓) ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม/องค์กรกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมีโอกาสดำเนินการพัฒนาศักยภาพจากภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

๔) คนในชุมชนมีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่หลากหลาย

๕) พื้นที่ สภาพภูมิประเทศเหมาะสม

๖) คนในชุมชนศรัทธาในตัวผู้นำและส่วนราชการที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม ๗) ร่วมกับภาคีการพัฒนาขับเคลื่อนกิจกรรมให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้หลักการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๓.๑.๓.๑๓ รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

๑) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับอำเภอ ประจำปี ๒๕๕๗

๒) รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข” ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๗

๓) รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านต้นแบบตามโครงการ “ศูนย์อ่วมแอง สว่างแบ่งชุมชน” ประจำปี ๒๕๕๗

๔) รางวัลชนะเลิศประกวดคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอ น้ำเกลี้ยง ประจำปี ๒๕๕๗^{๗๗}

๓.๑.๓.๑๔ สรุปกิจกรรมบ้านโนนไชยงาม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ตามริมลำน้ำห้วยระวี ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีฝ่ายห้วยระวีกัน จำนวน ๑ ฝ่าย ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบทุ่งนา ใช้ทำนาและทำไร่ มี ๓ ฤดู ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก ซึ่งนอกจากนั้นยังมีอาชีพเสริมอีกด้วย คือ การทำสวน

^{๗๗} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำเกลี้ยง, สรุปผลการดำเนินงาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านโนนไชยงาม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลรุ่งระวี อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ, ม.ป.พ. : ม.ป.ท.

ค้าขาย และรับจ้าง บ้านโนนไชยงาม มีผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งได้แก่ จักสาน พืชผลทางการเกษตร เช่น แตงโม, พริก, ข้าวโพด, มะเขือเทศ, ยางพารา, เพาะเห็ด, รวมไปถึงประเภทอาหาร คือ ไชนกกระทา, กบ และปลาตก เป็นต้น มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ประจำครัวเรือนคนในครัวเรือนที่ใช้เครื่องอุปโภค/บริโภคที่ชุมชนผลิตเองและการปลูกพืชเศรษฐกิจ/เลี้ยงสัตว์ เพื่อรายได้แก่ครัวเรือน ทำให้แต่ละครัวเรือนลดรายจ่ายในการซื้อผักบริโภคได้ เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท มีจัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหา ๒๔ ครั้ง ต่อปี ได้แก่ ประชุมประจำเดือน ๑๒ ครั้ง, การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ๔ ครั้ง, ปรับแผนชุมชน ประจำปี ๑ ครั้ง, ประชุมตรวจสอบสภาพดิน ๔ ครั้ง, ประชาคมรับขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวนาปี มันสำปะหลัง ๓ ครั้ง, ประชุมเตรียมความพร้อมพิธีรับมอบโค-กระบือ ๔ ครั้ง และมีประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษตามฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ได้แก่ บุญบั้งไฟ ทำบุญมหาชาติ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง บุญสงกรานต์ บุญกฐิน ทำบุญขึ้นปีใหม่ ฯลฯ

๓.๑.๔ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ ตำบลขนุน อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา ยางพารา, และทำสวนผัก (ปลูกพริก, มะเขือ) บ้านนาขนวน เป็นหมู่บ้านแห่งการทอดผ้าไหม ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทอดผ้าไหม และมีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว มีนายปรีชา พิมพ์พันธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และยังสามารถรักษาสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีของหมู่บ้านไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ บุญแซโดนตาล เช่น การไหว้ผีปู่ย่าตายาย/บรรพบุรุษ การเคารพญาติผู้ใหญ่

กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านนาขนวน

๓.๑.๔.๑ มิติเศรษฐกิจ

๑.๑ การออมเงิน

๑) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ โดยในครั้งแรก มีนางบัวทอง บุญสองชั้น ผู้ใหญ่บ้านขณะนั้น ได้นำแนวความคิดเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกันทรลักษณ์ มาขยายผลให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้านได้รับทราบ จึงเกิดมีความสนใจ จึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาขนวน ขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักการออมเพื่อใช้ในยามที่จำเป็น และทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่บ้าน

การบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาชนวน ได้ยึดหลักคุณธรรม ๕ ประการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่กรมการพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ ความไว้วางใจกัน ปัจจุบันการดำเนินงานมีความก้าวหน้ามาตามลำดับ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๕๙ คน สัจจะรายเดือน ๑๕,๙๐๐ บาท มีเงินทุน ๑๒๐,๐๐๐ บาท มีการปล่อยให้สมาชิกได้กู้ยืมไปประกอบ อาชีพ และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

การจัดทำเอกสารหลักฐานทางบัญชี มีการมอบหมายงานแก่คณะกรรมการในการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบตามหลักการบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ฯ เช่น บัญชีเงินสด บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย บัญชีเงินฝากธนาคาร และทะเบียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ในระเบียบข้อบังคับของกลุ่มฯ ทุกวันที่ ๕ ของเดือนจะมีการนำเงินฝากสัจจะมาส่งแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกที่ประสงค์จะยืมเงินก็สามารถดำเนินการในวันเดียวกัน มีการสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ในที่ประชุมประจำเดือน ปัจจุบันการกู้ยืมเงินคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๔ บาท กรณีกู้เงินฉุกเฉิน คิดอัตราร้อยละ ๑ บาทต่อเดือน

ทุกสิ้นปีคณะกรรมการฯ จะจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อสรุปผลการดำเนินงานในรอบปี, ทบทวนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ, วาระของคณะกรรมการ, ปิดบัญชี สรุปสถานะทางการเงินและจัดสรรผลประโยชน์คืนให้สมาชิกตามระเบียบฯ ที่กำหนดไว้

๒) กองทุนหมู่บ้าน บ้านนาชนวนได้รับการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้าน ๑ ล้านบาท เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน ๑๔๗ คน ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านฯ มีสมาชิก ๒๕๒ คน มีนายอิสระ บุญสองชั้น เป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน มีเงินทุนหมุนเวียนทั้งสิ้น ๒,๑๙๖,๙๔๖ บาท ได้ปล่อยเงินให้กับสมาชิก ได้กู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพและบรรเทาเหตุความจำเป็นเร่งด่วน การกู้ยืมสามัญคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๖ บาทต่อปี กรณีกู้เงินฉุกเฉินคิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑ บาทต่อเดือน ทุกสิ้นปีมีการปิดบัญชี จัดทางการเงิน และจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีการจัดสรรผลกำไรตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี

๓) กองทุน กข.คจ. บ้านนาชนวน ได้รับงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจนมาตั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกองทุนสำหรับดูแลผู้ยากไร้ หรือครัวเรือนที่มีความจำเป็นในการประกอบอาชีพ เนื่องจากปัจจุบันบ้านนาชนวนไม่มีครัวเรือนที่ตกเกณฑ์ จปฐ. ในเรื่องรายได้ จึงต้องพิจารณาจากปัญหาความเดือดร้อนของครัวเรือน

๔) กิจกรรมการรณรงค์การออมด้วยกระบอกไม้ไผ่ มีการส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านรักษการออม โดยการทำกระปุกออมสินจากกระบอกไม้ไผ่แต่ละครัวเรือนๆ ละ ๑ กระบอก และให้เริ่มดำเนินการออมเงินตั้งแต่วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ ไปจนถึงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ และจัด

ให้มีการแข่งขันครัวเรือนที่สามารถออมเงินได้สูงสุดจะมีของรางวัลมอบให้ ในส่วนของเงินออมทั้งหมดจะให้นำไปออมไว้ที่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาชนวน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวบ้านนาชนวนได้ดำเนิน การมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ ซึ่งได้ยอดเงินออมรวมทั้งหมู่บ้านประมาณ ๒๕,๐๐๐ บาท

๑.๒ การผลิตและจำหน่าย

๑) การผลิต บ้านนาชนวน มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการทำสวนยางพารา รวมถึงการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคและขาย มีการเพาะเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนเองและเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มท่องเที่ยว และมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว บ้านนาชนวน มีกองทุนปุ๋ย ที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อให้สมาชิกได้นำไปใช้ในการทำการเกษตร และยังได้จำหน่ายปุ๋ยดังกล่าวให้กับชุมชนข้างเคียงและผู้ที่สนใจทั่วไปด้วย กองทุนปุ๋ยบ้านนาชนวน มีสถานที่ และเครื่องมืออุปกรณ์ในการอัดเม็ดปุ๋ย เป็นของตัวเองโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

๒) การจำหน่าย ผลผลิตของบ้านนาชนวนทั้งหมดที่เป็นสินค้าการเกษตรจะจำหน่ายทั้งภายในและตลาดภายนอกชุมชน และพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงพื้นที่ ทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของตลาด ในส่วนของผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จะนำสินค้าไปแสดงในงาน OTOP ต่างๆ และจะมีลูกค้าสั่งจองเป็นรายๆไป แต่จะมีปัญหาในเรื่องของการไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ ทำให้ได้ราคาไม่เป็นธรรม อีกทั้งผลผลิตจะมีมากเป็นบางเวลาทำให้ราคาตกต่ำ ยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการผลผลิตและมีระบบการจัดการทางการตลาดของสินค้าในชุมชน

๑.๓ การจัดสวัสดิการ

บ้านนาชนวน มีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเป็นอยู่ที่เป็นญาติมิตร เครือญาติ จึงได้มีการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อดูแลคนในชุมชนกรณีเสียชีวิต ปัจจุบันได้ขยายออกไปยังหมู่บ้านข้างเคียงอีก ๑ หมู่บ้าน โดยเมื่อเสียชีวิตทุกครัวเรือนจะสมทบช่วยกัน ครัวเรือนละ ๑๐๐ บาท เพื่อรวบรวมเงินทุนมอบให้กับทายาทของครัวเรือนผู้เสียชีวิต สำหรับกรณีผู้ประสบภัยพิบัติและผู้ยากไร้ในหมู่บ้าน บ้านนาชนวนนอกจากจะมีกองทุนข้าวสำหรับให้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำแล้ว ยังมีการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยปัจจุบันมีเงินกองทุน ๒๐,๑๓๗ บาท ดูแลทุกครัวเรือนในหมู่บ้านโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยปัจจุบันมีแนวคิดในการพัฒนากองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้ดูแลคนในชุมชน ตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ไปจนตาย

๑.๔ การแก้ไขปัญหาความยากจนและหนี้ในระบบ

บ้านนาชนวน เป็นหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการเงินกองทุนต่างๆ ภายในชุมชนได้เป็น

อย่างดี มีกองทุนที่หลากหลาย มีการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทำให้ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถเข้า ถึงแหล่งทุนภายในชุมชนได้ทุกกองทุน จึงไม่มีปัญหาหนี้ในระบบ อีกทั้งกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดสรรเงินทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) มีครัวเรือนเป้าหมายทั้งสิ้น ๑๕๑ ครัวเรือน ปัจจุบันมีเงินกองทุนจำนวน ๒๙๐,๒๖๒ บาท

๓.๑.๔.๒ มิติความมั่นคง

๑.๑ การสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย

บ้านนาขนวน มีประชากรทั้งสิ้น ๙๐๕ คน มีผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง จำนวน ๔๕๙ คน มีผู้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด คือ เลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประชาชนชาวบ้านนาขนวนได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ ๙๐ โดยในการเลือกตั้งทุกครั้ง ชาวบ้านนาขนวนได้ให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิของตนเอง โดยไปใช้สิทธิด้วยความบริสุทธิ์ใจ ที่เป็นหน้าที่สำคัญที่ทุกคนต้องทำ แสดงให้เห็นถึงการมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่พลเมืองของประชาชนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บ้านนาขนวน ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านต้นแบบประชาธิปไตย ระดับจังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๒ การเทิดทูนและการจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

บ้านนาขนวนเป็นหมู่บ้านที่ได้รับพระราชทานเงินขวัญถุง จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยได้รับพระราชทานเป็นเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท และได้มีการต่อยอดเงินขวัญถุงจากประชาชนบ้านนาขนวนเพิ่ม ปัจจุบันมีเงินทั้งสิ้น ๔๓,๐๘๖ บาท ชาวบ้านนาขนวนจะร่วมกันทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ทำบุญ ตักบาตร เข้าวัดทุกวันพระ และทุกวันสำคัญของชาติ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ และวันชาติไทย ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญตักบาตร และพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด

๑.๓ การบริหารจัดการชุมชน

บ้านนาขนวนได้มีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๘ คุ่ม โดยแต่ละคุ่มมีการแต่งตั้งหัวหน้าคุ่มทำหน้าที่ให้การดูแล ประสานงาน อำนวยความสะดวกภารกิจต่างๆ ของหมู่บ้านเพื่อให้มีการสื่อสาร/ส่งต่อข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งบ้านนาขนวน เป็นหมู่บ้านบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา การจัดระบบการปกครองของหมู่บ้านออกเป็นคุ่ม จะช่วยทำให้การวางแผนรองรับเผชิญเหตุฉุกเฉิน การอพยพมีประสิทธิภาพสามารถป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ ปัจจุบันบ้านนาขนวนเป็นหมู่บ้านที่มีระบบบริหารจัดการชุมชนที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นได้

๑.๔ การบริหารความขัดแย้ง

เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยจึงมีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบางครั้งอาจนำมาสู่ความขัดแย้ง หรือความไม่พอใจของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการจัดตั้งกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้านนาขนวน เพื่อให้ทุกคนได้ถือปฏิบัติตาม รวมถึงได้มีวิธีการแนวทางการจัดการกับความขัดแย้ง ดังนี้

- ๑) จัดเวทีประชาคมเพื่อนำเสนอปัญหาความขัดแย้งและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

๒) เมื่อเกิดปัญหาควรมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายหลีกเลี่ยง และยอมเสียสละ

๓) มีคนกลางประนีประนอมยอมความ

๑.๕ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชีวิต

ประชาชนในชุมชน ครอบครัวพัฒนา ๓๐ ครัวเรือน ได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการขยายผลให้ครัวเรือนข้างเคียง และญาติพี่น้องได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้มีความสุขร่วมกันของคนในหมู่บ้านนาขนวน

๑.๖ การป้องกันปัญหาหยาเสพติดและกลุ่มเสี่ยง

เป็นหมู่บ้านที่ได้รับพระราชทานเงินขวัญถุงจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นกองทุนสำหรับการป้องกันปัญหาหยาเสพติดที่ระบาดอยู่นอกชุมชน โดยมุ่งหวังให้ทุกภาคส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาหยาเสพติด สโมสรราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยได้รับพระราชทานเป็นเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท และได้มีการต่อยอดเงินขวัญถุงจากประชาชนบ้านนาขนวนเพิ่ม ปัจจุบันมีเงินทั้งสิ้น ๔๓,๐๘๖ บาท

๑.๗ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านนาขนวน มีปัญหาเดียวกับทุกหมู่บ้านในชนบทปัจจุบันที่มีการขยายตัวของพื้นที่ชุมชน และพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้มีพื้นที่สาธารณะหรือแหล่งน้ำสาธารณะประสบปัญหา โดยเฉพาะการตัดต้นไม้เพื่อปรับสภาพที่ดินให้เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำให้คนในหมู่บ้านต้องตัดต้นไม้ทั้งเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อระบบนิเวศของชุมชน จำนวนต้นไม้มีจำนวนน้อย ชาวบ้านนาขนวนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจึงได้มีการอนุรักษ์ดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะและได้มีการปรับปรุงพัฒนาเป็นป่าชุมชนของหมู่บ้าน มีการตั้งกฎ กติกา การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ป่าชุมชนร่วมกันของคนในชุมชนมีคณะกรรมการดูแลรักษา มีการจัดกิจกรรมการปลูกป่า ดูแลรักษา เป็นประจำอย่างต่อเนื่องทุกปี สำหรับคลองส่งน้ำหรือแหล่งน้ำของหมู่บ้านได้มีการจัดระบบ โดยมีคณะกรรมการดูแลบริหารจัดการการใช้น้ำเพื่อให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรร่วมกันและเกิดประโยชน์สูงสุด

๓.๑.๔.๓ มิติสังคม

๑.๑ การอยู่ร่วมกันของคนในหมู่บ้าน

ชาวบ้านนาขนวนมีการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน รักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น แม้ว่าจะผ่านการพัฒนาหมู่บ้านมาอย่างยาวนาน คนในชุมชนมีความผูกพันกับ วัด โรงเรียน มีการพัฒนาที่สมดุล โดยการพัฒนาได้มีการยึดหลักการพัฒนา “บวร” ทำให้การพัฒนาบ้านนาขนวนมีความต่อเนื่องก้าวหน้าโดยที่คนในชุมชนยังคงรักษาวัฒนธรรม ความเป็นตัวตนของตนเองไว้อย่างดี

๑.๒ วัดศูนย์รวมจิตใจ

วัดบ้านนาขนวนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาด้านจิตใจของชาวบ้านนาขนวนคือ วัดป่าธรรมวิเวก

๑.๓ การจัดสวัสดิการของหมู่บ้าน

ชาวบ้านนาขนวนมีกิจกรรมการรวมกลุ่มที่หลากหลายทั้งกลุ่มกิจกรรมที่มีเงินทุน และกลุ่มกิจกรรมที่ไม่มีเงินรวมแล้ว ๘ กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มกิจกรรม เกิดขึ้นจากความเห็นพ้องต้องกันในการที่จะช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือสงเคราะห์คนจนคนด้อย

โอกาสในหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๑.๔ การจัดการความรู้ของหมู่บ้าน

ชาวบ้านนา เป็นหมู่บ้านศูนย์เรียนรู้ชุมชน ของตำบลขนุน อำเภอกันทรลักษ์ มีการจัดการความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังได้รับงบประมาณในการจัดการความรู้ในการรับมือกับภัยธรรมชาติและพัฒนาคูณภาพชีวิต และมีกิจกรรมการจัดการความรู้ของคนในชุมชน ดังนี้

๑) ทุกเดือนบ้านนาขนวนจะมีการจัดประชุมประจำเดือน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๒) ชาวบ้านได้ร่วมกันจัดทำฐานข้อมูลชุมชน ที่ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน, วิสัยทัศน์หมู่บ้าน, กฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน, ทำเนียบผู้นำ/แกนนำหมู่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ทำเนียบกลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน, และกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน แผนงานจะมีผู้รับผิดชอบในการประสานการดำเนินงาน และได้ประสานการขอรับงบประมาณจากองค์กรปกครอง

๓) การจัดทำแผนชุมชน เมื่อสิ้นปี บ้านนาขนวนจะจัดเวทีประชาคมเพื่อทบทวนแผนชุมชน และปรับแผนชุมชนตามสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน โดยแยกออกเป็น ๓ ประเภท คือ โครงการที่ทำได้ด้วยตัวเอง โครงการที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานและโครงการที่ให้หน่วยงานทำให้ทั้งหมดแต่ละส่วนท้องถิ่น ในกิจกรรมที่ไม่สามารถทำได้ด้วยตัวเอง เช่น การจัดทำถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน, ระบบประปาหมู่บ้าน และโครงการที่ทำงานร่วมกับหน่วยงาน เช่น การจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน, การส่งเสริมอาชีพเพื่อยกระดับรายได้ เป็นต้น

๑.๕ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการลดละเลิกอบายมุข

ชาวบ้านมีการจัดกิจกรรมในการป้องกันยาเสพติดและลดละเลิกอบายมุข โดยการประชุมผู้นำกลุ่มต่างๆ เยาวชนภายในหมู่บ้าน ให้สอดส่องดูแลไม่ให้มียาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน มีการแบ่งคุ้มการปกครอง จัดเวรยามในการดูแลเฝ้าระวังโดยมีผู้ใหญ่บ้าน นายปรีชา พิมพ์พันธ์ เป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีการตั้งกฎ กติกา ของหมู่บ้าน มีกิจกรรมการลดละเลิกอบายมุข เช่น จดเกล้าเข้าพรรษา เป็นประจำทุกๆ ปี และบ้านนาขนวนยังเป็นหมู่บ้านต้นแบบระดับตำบลในการเป็นหมู่บ้านงานบุญปลอดเหล้าของหน่วยงานสาธารณสุข

๑.๖ การรวมกลุ่มเพื่อสืบสานภูมิปัญญา

บ้านนาขนวน มีการสืบสานภูมิปัญญาโดยการถ่ายทอดจากผู้รู้/ปราชญ์ในชุมชนให้แก่บุตรหลานของตนเอง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น จักสาน การทอผ้า การเป่าแคน การทำบายศรีสู่ขวัญ ให้กับเยาวชน เด็กนักเรียน

๓.๑.๔.๔ ผลสำเร็จของงาน รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ ของหมู่บ้าน

๑. เป็นหมู่บ้านในโครงการพระราชดำริ “การอนุรักษ์โคกพนัธ์ไทยพื้นเมือง” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔

๒. เป็นหมู่บ้านที่มีสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว

๓. เป็นหมู่บ้าน SMART VillaGe ระดับอำเภอกันทรลักษ์ และระดับจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑

๔. เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี ๒๕๕๓
๕. ได้รับพระราชทาน “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับ อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี ๒๕๕๓
๖. ได้รับพระราชทาน “หมู่บ้านเขียวขจีดีเด่น” ประจำปี ๒๕๕๓
๗. เป็นหมู่บ้านต้นแบบประชาธิปไตยดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๔
๘. ได้รับพระราชทานเงินขวัญถุงเป็นหมู่บ้าน “กองทุนแม่ของแผ่นดิน” ปี ๒๕๕๔
๙. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาขนวน ได้รับรางวัลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดีเด่นระดับภาค และรางวัลรองชนะเลิศในระดับประเทศ ประจำปี ๒๕๕๕ โดยความร่วมมือจากประชาชนชาวบ้านนาขนวน และพี่น้องตำบลขุน^{๗๘}

๓.๑.๔.๕ สรุปกิจกรรมบ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านนาขนวน มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการทำสวนยางพารา รวมถึงการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคและขาย มีการเพาะเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนเองและเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทอผ้าไหม และมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว หมู่ที่ ๕ ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ โดยในครั้งแรก มีนางบัวทอง บุญสองชั้น ผู้ใหญ่บ้านขณะนั้น ได้นำแนวความคิดเรื่องการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกันทรลักษ์ มาขยายผลให้กลุ่มสตรีในหมู่บ้านได้รับทราบ จึงเกิดมีความสนใจ จึงได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาขนวน ขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้จักการออมเพื่อใช้ในยามที่จำเป็น และทำให้เกิดความสามัคคีขึ้น ในหมู่บ้านการบริหารงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาขนวน ได้ยึดหลักคุณธรรม ๕ ประการของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ที่กรมการพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ ความไว้วางใจกัน ปัจจุบันการดำเนินงานมีความก้าวหน้ามาตามลำดับ ปัจจุบันมีสมาชิก ๑๕๙ คน สัจจะรายเดือน ๑๕,๙๐๐ บาท มีเงินทุน ๑๒๐,๐๐๐ บาท มีการปล่อยให้สมาชิกได้กู้ยืมไปประกอบ อาชีพ และจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก บ้านนาขนวน มีการสืบสานภูมิปัญญาโดยการถ่ายทอดจากผู้รู้/ปราชญ์ในชุมชนให้แก่บุตรหลานของตนเอง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น จักสาน การทอผ้า การแปะแคน การทำบายศรีสู่ขวัญ ให้กับเยาวชน เด็กนักเรียนเป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และยังสามารถรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีของหมู่บ้านไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

^{๗๘} ชัชวาลย์ รุ่งมา, ถอดบทเรียน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ ตำบลขุน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.kantharalak.cdd.go.th/wp-content/uploads/2013/05/ถอดบทเรียนบ้านนาขนวน.pdf>.

เช่น ประเพณีสงกรานต์ บุญแช่ดินตาล เช่น การให้ผีปู่ย่าตายาย/บรรพบุรุษ การเคารพญาติผู้ใหญ่

๓.๑.๕ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านธาตุทอง หมู่ที่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านธาตุทอง เดิมคือบ้านธาตุ หมู่ที่ ๓ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๙ หมู่บ้านแห่งนี้ได้มีราษฎรชาวอำเภอท่าตูม อำเภอปราสาท อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์และอำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ ได้อพยพย้ายครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน จำนวน ๗๑ ครอบครัว ต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๓๐ นายเภา บัวทอง และคณะครัวเรือนที่อพยพมาด้วยกัน ได้ปรึกษาหารือกับ นายทอง พงษ์ชาติ ผู้ใหญ่บ้านธาตุ ในสมัยนั้น เพื่อทำการประชุมแยกหมู่บ้าน ผลการประชุมได้มีมติแยกหมู่บ้าน และผ่านการพิจารณาจากทางการให้แยกหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๑ ก.ค. ๒๕๓๑ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านธาตุทอง" ตามชื่อเดิมของหมู่บ้าน และชื่อผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น ปัจจุบันมี นายทวีต มลิพันธ์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

ที่ตั้งและอาณาเขตที่ตั้งของหมู่บ้าน

ที่ตั้งของหมู่บ้านตั้งอยู่ทางทิศใต้ตำบลละลม อยู่ห่างจากศูนย์กลางของตำบล เป็นระยะทาง ๒ กิโลเมตร และอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอกุสิงห์ เป็นระยะทาง ๘ กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตของหมู่บ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่บ้านธาตุ หมู่ที่ ๓ ตำบลละลม
ทิศใต้	ติดกับ	หมู่บ้านโพธิ์เงิน หมู่ที่ ๗ ตำบลละลม
ทิศตะวันออก	ติดกับ	หมู่บ้านโคกสามัคคี หมู่ที่ ๑๔ ตำบลห้วยด็กู
ทิศตะวันตก	ติดกับ	หมู่บ้านชะยูง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลห้วยตามอญ

ลักษณะด้านภูมิประเทศ

บ้านธาตุทอง ตั้งอยู่จังหวัดศรีสะเกษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือที่เรียกว่า อีสานใต้ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศ มี ๓ ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ฤดูแล้ง ฤดูหนาว^{๗๙}

๓.๑.๕.๑ อาชีพ

อาชีพหลักของชาวบ้านธาตุทอง คือ ทำนา ส่วนอาชีพเสริมนั้น คือ ทำไร่ ทำสวน ปลูกมันสำปะหลัง ค้าขาย และรับจ้าง

๓.๑.๕.๒ ด้านจิตใจและสังคม

มีการประชุมชาวบ้าน เพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง การออกเสียงโดยการยกมือ ถือปฏิบัติในที่ประชุม และเข้าประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน

มีกฎระเบียบของหมู่บ้านที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน มีดังนี้

๑) ห้ามผู้ใดเสพ หรือจำหน่ายยาเสพติดให้โทษ ตามที่กฎหมายกำหนด หากผู้ใดฝ่าฝืน ปรับ ๑,๐๐๐ บาท

^{๗๙} หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, บ้านธาตุทอง กุสิงห์, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๖ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล http://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVpmpOTAHstss03CM&hl=en_US&ll=14.679397304156376%2C104.85418715761716&z=9.

๒) ห้ามทะเลาะวิวาทภายในบริเวณที่สาธารณะของหมู่บ้าน ผู้ก่อเหตุจะถูกปรับเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

๓) ห้ามทิ้งปฏิกูลหรือขยะที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษในพื้นที่ส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต ฝ่าฝืนปรับ ๕๐๐ บาท/ครั้ง

๔) ให้ทิ้งขยะลงถังขยะหรือภาชนะที่นิติบุคคลฯ จัดไว้ ห้ามวางถุงขยะไว้ที่พื้น ยกเว้นถังขยะเต็ม ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับครั้ง ๑๐๐ บาท

๕) ห้ามเล่นการพนันทุกประเภทในชุมชน

๖) ห้ามตัดต้นไม้ ในเขตพื้นที่สาธารณะภายในหมู่บ้าน ยกเว้นผู้ที่มีหน้าที่โดยเฉพาะ หรือมีความจำเป็นด้วยเหตุอันควร หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกปรับตั้งแต่ ๕๐๐ บาท

๗) ห้ามยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต ฝ่าฝืนปรับครั้งละ ๕๐๐ บาท

๘) ห้ามเปิดเครื่องเสียงดังรบกวน โดยไม่มีเหตุสมควร หากผู้ใดฝ่าฝืน จะถูกปรับครั้งละ ๕๐๐ บาท

๙) ผู้ใดกระทำความผิดกฎจราจร หรือฝ่าฝืนป้ายจราจรภายในบริเวณหมู่บ้าน มีโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๑๐) ห้ามลักขโมยของในหมู่บ้าน

ในทุกวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันพระ จะมีการเข้าวัดทำบุญเป็นประจำ สม่ำเสมอ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี โดยเฉพาะประเพณี “แซนโฌนตา” ซึ่งเป็นประเพณีไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ถือว่าเป็นประเพณีที่ขึ้นชื่อของตำบลละลม อำเภอกุฉินารายณ์ เพื่อให้คงอยู่และดำรงไว้ในชุมชนต่อไป

ด้านเศรษฐกิจ

๑) อบรมการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน

๒) ปลูกผักสวนครัวกินได้ ประจำครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน

๓) จัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนและแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดนางรม กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ และการจัดอบรม เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน เพื่อวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

๔) ผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อเกษตรกร และลดการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเพิ่มรายได้ภายในชุมชนอีกด้วย

๓.๑.๕.๓ ด้านการเรียนรู้

๑) มีการสร้างกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อผลประโยชน์สูงสุด และสร้างกระบวนการจัดทำแผนชุมชนร่วมกันหลายภาคส่วน

๒) มีจุดเรียนรู้ในชุมชน ทั้งในเชิงความรู้ และเชิงประจักษ์

๓) ออกศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และนำมาพัฒนาชุมชน

๔) ปลุกฝังให้คนในชุมชนรักษาความสะอาด และภายในบริเวณหมู่บ้าน^{๔๐}

๓.๑.๕.๔ สรุปกิจกรรมหมู่บ้านธาตุทอง หมู่ที่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

เกษ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม อาชีพหลักของชาวบ้านธาตุทอง คือ ทำนา ส่วนอาชีพเสริมอื่น ๆ คือ ทำไร่ ทำสวน ปลูกมันสำปะหลัง ข้าว และรับจ้าง มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนและแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดนางรม กลุ่มเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ และการจัดอบรม เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน เพื่อวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อเกษตรกร และลดการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเพิ่มรายได้ภายในชุมชนอีกด้วย มีการประชุมชาวบ้าน เพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง การออกเสียงโดยการยกมือ ถือปฏิบัติในที่ประชุม และอบรมการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อควบคุมรายจ่ายในครัวเรือน ปลูกผักกินได้ประจำครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน

๓.๑.๖ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านนงระ หมู่ที่ ๘ ตำบลตูม อำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ

เกษ

บ้านนงระตั้งในที่ราบสูง ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ชื่อนายกอน นาคนวล ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เรียกขานว่า นงระ ซึ่งเรียกชื่อตามอุปกรณ์วิดน้ำชนิดหนึ่ง ที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์จับปลาบริเวณหนองน้ำใกล้หมู่บ้าน เรียกเป็นภาษาส่วยว่า “ หรงหระ ” ตามภาษาถิ่น ต่อมาตั้งชื่อกับทางราชการว่า บ้านนงระ

ชาวบ้านนงระเป็นชาวบ้านที่อพยพโยกย้ายมาจากหมู่บ้านขึ้นาค เนื่องจากปัญหาในการทำอยู่ ทำกินเริ่มฝืดเคือง เนื่องจากบ้านเก่ามีประชากรเพิ่มขึ้น โดยเริ่มแรกโยกย้ายมาบุกเบิกแผ่นดินใหม่ จำนวน ๗ ครัวเรือน ประกอบด้วย โดยการนำของนายกอน นาคนวล

โดยเริ่มแรก ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการทำอยู่ ทำกินโดยมีวิถีชีวิตผูกพันกับ ป่า ซึ่งเป็นบริเวณสำคัญ เป็นแหล่งอาหารของชุมชนทั้งชุมชน

๓.๑.๖.๑ สภาพด้านภูมิศาสตร์

บ้านนงระ ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อของชายแดนระหว่างอำเภอปรังค์ภู-สำโรงทาบ-ห้วยทับทัน โดยมีอาณาเขตติดต่อที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ บ้านกระสังข์ อำเภห้วยทับทัน
ทิศใต้	ติดต่อ ท่าเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะประโยชน์
ทิศตะวันตก	ติดต่อ บ้านสนธิ ตำบลสวาย อำเภอปรังค์ภู
ทิศตะวันออก	ติดต่อ บ้านขึ้นาค อำเภอปรังค์ภู

๓.๑.๖.๒ สภาพด้านการศึกษา

^{๔๐} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกุสิงห์, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านธาตุทอง ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๖ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <http://www.sim-plemarket.info/demo/bsyoutubeapipro/video/awrJfJASfcs/-2558.html>.

อัตราการศึกษาศึกษาของสมาชิกในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจุบันพบว่า ผู้ใหญ่ในวัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ มีความตื่นตัวในการศึกษามากขึ้น โดยมากเข้าศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

ด้านการส่งเสริมการศึกษาให้บุตรหลานได้รับการศึกษานั้น ถือได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงพอสมควร แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความขาดแคลนส่วนหนึ่งที่ออกจากระบบการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว เนื่องจากในหมู่บ้านร่งระไม่มีสถาบันการศึกษา ทำให้เด็ก เยาวชนในหมู่บ้านต้องไปศึกษานอกพื้นที่ ดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านขึ้นาค

ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนผักไหมวิทยาคม โรงเรียนปรังคัง โรงเรียนตุมวิทยา

๓.๑.๖.๓ สภาพด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ อาชีพที่สำคัญของหมู่บ้านร่งระ

๑. ทำนา

๒. ปลูกพืช เช่น ข้าวโพด, อ้อย, ถั่วฝักยาว

๓. งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน ใช้ในครัวเรือน เหลือใช้ก็ขายภายในชุมชน

นอกจากอาชีพทางด้านเกษตรกรรมแล้ว ชุมชนยังประกอบอาชีพเสริมในด้านการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ โค - กระบือ ซึ่งถือเป็นสัตว์เลี้ยงที่อยู่คู่ชุมชนมานานโดยการเลี้ยง โค - กระบือ มีลักษณะการเลี้ยงอยู่ ๒ ลักษณะ

๑) การเลี้ยงในฤดูกาลทำนา จะนำ โค - กระบือ ไปเลี้ยงบริเวณทำเลเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นแหล่งที่สามารถรองรับโค - กระบือได้ เนื่องจากมีหญ้า มีน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่

๒) การเลี้ยงนอกฤดูกาลเกษตรกรนิยมปล่อยให้ไปกินหญ้าในบริเวณรอบๆ หมู่บ้าน โดยไม่จำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก

โดยเฉพาะการเลี้ยงโค - กระบือนั้น ถือได้ว่าเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนหรือเกษตรกรพอมีรายได้เพิ่มเติมจากอาชีพหลักโดยราคาจำหน่ายตัวละ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท นอกจากโค - กระบือ แล้วชุมชนยังมีการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ อีก

เนื่องจากการประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ซึ่งต้องอาศัยฝน ธรรมชาติ ซึ่งบางปีฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ประกอบกับการทำนานั้นมีรายได้ไม่เพียงพอแต่การยังชีพส่งผลให้เกิดสถานะการโยกย้าย แรงงาน สู่กรุงเทพฯ และปริมณฑลอย่างมากมาย โดยเฉพาะกลุ่มคนหนุ่มสาวนั้นส่วนมากไปขายแรงงานในต่างถิ่น ทำให้ชุมชนมีเพียงคนเฒ่าคนแก่ที่เฝ้าบ้านเลี้ยงหลาน รอคอยการกลับมาของลูกหลาน นอกจากนั้นแล้ว ยังมีรูปแบบการโยกย้ายแรงงานเฉพาะภายหลังฤดูกาล เก็บเกี่ยว โดยเฉพาะแรงงานชายวัยฉกรรจ์ นิยมไปรับจ้างตัดอ้อยในพื้นที่ต่างๆ คือ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา กำแพงเพชร บุรีรัมย์ นครราชสีมา เป็นต้น จากการไปรับจ้าง ตัดอ้อยดังกล่าวถือเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญของชุมชน

การตลาด

ระบบการซื้อขายผลผลิตในชุมชนโดยเฉพาะขายข้าวนิยมนำไปขายที่อำเภอ อุทุมพรพิสัยและโรงสีที่อำเภอห้วยทับทัน โดยข้าวหอมมะลิ ขายในราคาโดยประมาณกิโลกรัมละ ๘ บาท ขึ้น – ลงตามสภาวะการตลาด นอกจากนั้น ยังมีรถซื้อข้าวจากอำเภอข้างเคียงมารับซื้อผลผลิตถึงบ้านอีกด้วย

ส่วนการแลกเปลี่ยน ซื้อขายในชุมชนมีร้านค้า ๔ แห่ง และโรงสี ๑ แห่ง ซึ่งเป็นร้านค้าขายสินค้าทั่วไปที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และโรงสีเพื่อบริการแปรรูปข้าวเปลือกในชุมชน นอกจากนั้นยังมีรูปแบบตลาดรถยนต์ที่นำสินค้าสดจากตลาดอำเภอปราสาทมาบริการถึงบ้าน ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวพบว่า ลักษณะการดำรงอยู่ของชุมชนเริ่มมีการซื้อขาย เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนเคยใช้ประโยชน์เริ่มลดความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นทำให้ต้องพึ่งพาตลาดมากขึ้นกว่าในอดีต

ด้านทรัพยากรในชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอันเป็นบริเวณที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนมีดังต่อไปนี้

๑) ป่าทำเลี้ยงสัตว์ สาธารณประโยชน์ ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่โดยประมาณ ๒๐๐ ไร่ ชุมชนหมู่บ้านใช้เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะในฤดูกาลทำนา นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งอาหารและเชื้อเพลิงของชุมชน โดยเฉพาะในฤดูฝน จะมีเห็ดชนิดต่างๆ และหน่อไม้ขึ้นเป็นจำนวนมาก

๒) ทรัพยากรด้านแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์ คือ บ่อน้ำตื้น ๑๐ แห่ง บ่อน้ำบาดาล ๓๓ แห่ง สระน้ำ ๒๓ แห่ง คลองน้ำ ๑ แห่ง หนอง ๑ แห่ง นอกจากนี้บ้านร่งระยังมีลำห้วยวะไหลผ่านและมีการใช้ประโยชน์ร่วมกับชุมชนอื่นๆ อีกด้วย

๓) ทรัพยากรด้านที่ดิน ที่ชุมชนถือครองอยู่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของชาวบ้านที่มีเอกสารสิทธิ์ ในการถือครองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสมแก่การปลูกข้าว

๓.๑.๖.๔ สภาพด้านวัฒนธรรม

ความเชื่อและศาสนา

ระบบวัฒนธรรมและระบบความเชื่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของชุมชนได้แก่ระบบความเชื่อผี ซึ่งแสดงออกในรูปแบบของประเพณีของกลุ่มชนพื้นเมือง ซึ่งเรียกตัวเองว่า “ชาวเขมร” ถึงแม้สังคมปัจจุบันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบวิถีชีวิตที่แสดงออกถึง การคิดและอธิบายสรรพสิ่งอย่างเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น แต่ชุมชนก็ยังดำรงระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่นมิเสื่อมคลาย โดยเฉพาะความเชื่อในศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่อง บาป – บุญ ถึงแม้ภายในชุมชนเองจะไม่มีวัด แต่ก็อาศัยวัดนาครินทร์ (บ้านขี้นาค) เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

นอกจากการนับถือประเพณีและประกอบพิธีกรรมตามประเพณีนิยม เช่น หลักฮืด ๑๒ คลอง ๑๔ แล้ว ยังมีลักษณะพิธีกรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

๑) ประเพณีเซ่นไหว้ปู่ตา

เป็นระบบความเชื่อที่เชื่อว่าในแต่ละหมู่บ้านชุมชน จะมีผีปู่ตา ซึ่งคอยดูแลทุกข์สุขของผู้คนในชุมชน ตลอดจนดูแลความอุดมสมบูรณ์ของฝนฟ้าอากาศ ภายใต้ความเชื่อว่า ปู่ตา เป็นเสมือนมนุษย์ จึงมีการสร้าง ศาลให้ปู่ตาอาศัยอยู่ เช่นเดียวกับมนุษย์ โดยในทุกๆ ๑ ปี จะมีพิธีเซ่นไหว้ปู่ตา เพื่อขอ

พรจากปูตาให้ดลบันดาลในสิ่งที่ตนคาดหวัง โดยเฉพาะเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและได้ข้าวปลาอาหารอันอุดมสมบูรณ์ เครื่องเซ่นไหว้ผีปูตา คือ

- ไช้ เพื่อทำนายเหตุการณ์ในอนาคตโดยดูจากลักษณะของไช้
- เหล้า
- ข้าว

- อาวุธ เพื่อให้ผีปูตาต่อสู้กับศัตรูที่มารังควานหมู่บ้านชุมชน ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมเซ่นไหว้ ผีปูตานี้ จำเป็นต้องมีบุคคลที่เชื่อมต่อทางจิตวิญญาณระหว่างมนุษย์กับผี โดยเรียกว่า “ข้าวจ้ำ” ซึ่งในชุมชนคือ นายบง วิเศษชาติ อันเป็นผู้ที่บุคคลในชุมชนให้ความยอมรับ

๒) ประเพณีโดนตา

เป็นพิธีกรรมที่เพื่อเซ่นไหว้ ผีบรรพบุรุษเพื่อแสดงถึงความกตัญญู สำนึกในบุญคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยจัดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ของทุกปี ลักษณะการประกอบพิธีกรรมจะมีการเตรียมของเซ่นไหว้ ซึ่งบุตรหลานเตรียมมาไหว้ผีบรรพบุรุษ เช่น ขนม ข้าวต้ม อาหารคาวหวาน ชนิดต่างๆ และเป็นการขอพรจากผีบรรพบุรุษให้ตนและครอบครัวมีความสุข^{๘๑}

ภาษา

ภาษาที่ชุมชนนี้ส่วนมากเป็นภาษาพื้นเมือง เรียกว่า ภาษาส่วย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อกันในชุมชนเนื่องมาจากการโยกย้าย เข้า - ออก ของคนพื้นที่อื่น ทำให้ปัจจุบันชุมชนมีภาษาที่ใช้เป็นภาษารอง คือ ภาษาเขมรและภาษาอีสาน มีบ้างเป็นจำนวนไม่มากนัก

๓.๑.๖.๕ สรุปลักษณะหมู่บ้านร่งระ หมู่ที่ ๘ ตำบลตูม อำเภอปรางค์ จ.ศรีสะเกษ

บ้านร่งระตั้งในที่ราบสูง ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ชื่อนายกอน นาคนวล ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เรียกขานว่า ร่งระ ซึ่งเรียกชื่อตามอุปกรณ์วิดน้ำชนิดหนึ่ง ที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์จับปลาบริเวณหนองน้ำใกล้หมู่บ้าน เรียกเป็นภาษาส่วยว่า “ทรงหระ” ตามภาษาถิ่น ต่อมาตั้งชื่อกับทางราชการว่า บ้านร่งระ ด้านการส่งเสริมการศึกษาให้บุตรหลานได้รับการศึกษานั้น ถือได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงพอสมควร แต่ทั้งนี้ก็ยังมีความยากลำบากที่ออกจากกระบวนการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ และเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัว เนื่องจากในหมู่บ้านร่งระไม่มีสถาบันการศึกษา ทำให้เด็กเยาวชนในหมู่บ้านต้องไปศึกษานอกพื้นที่ อาชีพ อาชีพที่สำคัญของหมู่บ้านร่งระ คือ ทำนา , ปลูกพืช เช่น ข้าวโพด, อ้อย, ถั่วฝักยาว งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน ใช้ในครัวเรือน เหลือใช้ก็ขายภายในชุมชน นอกจากอาชีพทางด้านเกษตรกรรมแล้ว ชุมชนยังประกอบอาชีพเสริมในด้านการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ โค - กระบือ โดยเฉพาะการเลี้ยงโค - กระบือนั้น ถือได้ว่าเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนหรือเกษตรกรพอมีรายได้เพิ่มเติมจากอาชีพหลักโดยราคาจำหน่ายตัวละ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท นอกจาก โค - กระบือ แล้วชุมชนยังมีการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ อีก นอกจากการนับถือประเพณีและประกอบพิธีกรรมตามประเพณีนิยม เช่น หลัก ฮีต ๑๒ คลอง ๑๔ แล้ว ยังมีลักษณะพิธีกรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชน

^{๘๑} ประชามิสุข, ผลการพัฒนาหมู่บ้านร่งระ ม.๘ ต.ตูม อ.ปรางค์ จ.ศรีสะเกษ, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๖ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <https://www.oknation.nationtv.tv/blog/sanyaa0606/2008/01/22/entry-2>.

๓.๑.๗ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านละทาย หมู่ที่ ตำบลละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านละทาย เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้หนึ่ง ที่เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์การเรียนรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงทำให้กลายเป็นจุดเด่นที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว หรือนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ได้เข้ามาศึกษาถึงหลักในการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนนั้น ได้มีการสร้างแหล่งการศึกษา รวมไปถึงกลายเป็นแหล่งการค้าประจำชุมชน จึงทำให้หมู่บ้านละทายนั้น กลายเป็นหมู่บ้านแหล่งเศรษฐกิจ ที่เป็นต้นแบบแก่หมู่บ้านอื่นๆ และหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอีกด้วย

ภูมิหลังละทาย

ที่ดินที่ตั้งเดิมเป็นหมู่บ้านละทายในปัจจุบัน เมื่อก่อนเป็นเนินทรายลักษณะสูง ค่อยลาดต่ำลงด้านข้างโดยรอบเนินดินมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ทั่วไป เรียกเนินดินแห่งนี้ว่าเนินทราย ครั้นนานมา จึงมีเสียงเพี้ยนไปอีก เป็น “บ้านละทาย” ผู้มาตั้งหมู่บ้านเป็นคนแรกคือ พวกข่า พวกขอม คนพื้นเมืองของชาวบ้านละทายคือคนป่า คนดอย คนพวกนี้พากันกินอยู่กันอย่างง่าย รักสงบ ช่วยเหลือตัวเอง การหลบลี้หนีภัย ก็ไปกันเป็นหมู่กลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ ครอบครัว ชอบประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ ภายหลังเมื่อเกิดเป็นชุมชนใหญ่ จึงมีการปันดินเผา ทำเครื่องใช้ต่างๆ ภายหลังเมื่อมีการย้ายที่อยู่อาศัย ได้นำเอาหม้อ หรือให้ใส่เครื่องใช้ฝัง แล้วก็พากันหนีไป มีผู้ขุดพบไหไฟที่ทำด้วยดินเหนียวเป็นไหทรงสูง มีลวดลาย มี ๔ หู เมื่อประมาณ ๗๐ กว่าปีที่ผ่านมา ได้พบพวกข่า มาตามหาซื้อไหไฟ ในราคา ๓ ตำลึง ๔ ตำลึง (หนึ่งตำลึงเท่ากับ ๔ บาท) ไหไฟเป็นของบรรพบุรุษ คนพวกนี้เป็นคนผิวดำ ร่างกายแคะแกร็น ผมหยิกหยอง ไม่นิยมใส่เสื้อ เห็นมีถุงผ้าเหน็บเตี่ยวเพียงผืนเดียว บนหลังพายโซนใส่สิ่งของ พวกนี้ภายหลังพากันอพยพไปอยู่ทางประเทศเขมร และที่นครจำปาศักดิ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๓ พระประทุมราชวงศา เป็นเจ้าเมืองอุบลฯ ก็ได้ทำการปกครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขสืบมา ได้จัดแบ่ง แต่งตั้งให้ไพร่พลออกไปจัดหาที่ดิน ทำเล ที่ตั้งหมู่บ้านตามที่ต้องการ ในบริเวณขอบชั้นธสีมาของเมืองอุบลฯ เพื่อจะได้ข้าวปลา อาหารมาเลี้ยงทหาร จะได้เป็นกำลังป้องกันเมืองอุบลฯ ให้พ้นจากภัยพิบัติต่างๆ ของอริราชศัตรู ต่อไป จึงได้จัดแบ่งไพร่พลออกเป็น ๕ สาย ในสายที่ ๕ นี้ ได้ส่งท้าวเชียงกับไพร่พลมาประมาณ ๕๐ กว่าคน มาอยู่ที่บ้านละทายแห่งนี้ บ้านละทายจึงเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่เพิ่มมากขึ้น เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ ชาวบ้านละทายหลายครอบครัวได้แยกไปตั้งหมู่บ้านรายรอบหมู่บ้านละทาย พวกหนึ่งไปทางทิศเหนือ ตั้งหมู่บ้าน “อัน” ทางทิศใต้ตั้งหมู่บ้าน “ยางห้วยถ้ง” และทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไปตั้งหมู่บ้านหนองตอ หมู่บ้านเหล่านี้ตั้งอยู่นาน จนถึงหมู่บ้านที่มีวัด มีสีมาอยู่ประจำทุกหมู่บ้าน ครั้นต่อมาเป็นช่วงเวลาหนึ่ง หมู่บ้านเหล่านี้เกิดการเจ็บป่วย เพราะไข้มาเลเรีย จึงหนีอพยพกลับมาอยู่รวมกันที่บ้านละทาย ทำให้บ้านละทายเกิดเป็นคุ่มต่างๆ ขึ้น คือบ้านอันอพยพมาอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็น “คุ่มกกโพธิ์” บ้านหนองตอเข้ามาอยู่เป็น “คุ่มหนองบัว”, “คุ่มหนองตอแหล” ส่วนบ้านยางห้วยถ้งได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านละทายเป็น “คุ่มกลาง” และ “คุ่มหนองฮี” ครั้นแล้ว เมื่อหลายหมู่บ้านพากันอพยพมาอยู่รวมกันในบ้านละทายแล้ว จึงเป็นหมู่บ้านใหญ่ เนินดินจึงแคบ หลายคนจึงร่วมกันขุดดินรายรอบหมู่บ้านมาถมที่ให้สูงเพื่อปลูกบ้าน และทำสวนปลูกพืชจนรอบเนินดิน ทำให้เกิดเป็นหนองน้ำต่างๆ จนรอบหมู่บ้าน มีชื่อ

ว่า หนองหว้า หนองสิม หนองฮี หนองโพธิ์ หนองตาแหล หนองบัว หนองข่อย ฯลฯ คงเหลือเป็นถนน หรือทางเข้าหมู่บ้านเพียง ๔ ทาง ๔ ทิศเท่านั้น^{๘๒}

๓.๑.๗.๑ อาชีพ

อาชีพหลักของชาวบ้านละหานนั้น คือ การทำนา, ปลุกพริก และหอมแดง ส่วนอาชีพเสริม รับจ้างและค้าขาย^{๘๓}

๓.๑.๗.๒ ด้านเศรษฐกิจ

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านละหาน มีบ้านสวนครูเลอทัยริสอร์ท ชุมชนละหาน พื้นที่ ๓ ไร่ เป็นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด บูธจำหน่ายสินค้าชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าแปรรูปให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม ถือว่าเป็นแหล่งเศรษฐกิจประจำชุมชน และได้มีการนำการแสดงดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำ มาแสดงเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนหมู่บ้าน

๓.๑.๗.๓ ด้านสังคม

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านละหาน มีผู้นำที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ คือ นายดาเรศ พลศักดิ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยวจากสารทิศต่างๆ ที่ได้เข้ามาทำการศึกษา เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนั้น ยังได้มีการบรรยายความรู้ตามสถานที่ต่างๆ จึงทำให้หมู่บ้านละหาน เป็นที่รู้จักในนามหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ชุมชนบ้านละหาน ได้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งได้มีการทำเกษตรผสมผสานที่หลากหลาย มีการผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้แก่ชุมชน ถือว่าได้กลายเป็นอาชีพเสริมขึ้นมานอกจากอาชีพหลักในการทำนาแต่ละปี และกลายเป็นหมู่บ้านต้นแบบแก่หมู่บ้านใกล้เคียง

๓.๑.๗.๔ ด้านวัฒนธรรมประเพณี

หมู่บ้านละหาน แต่ดั้งเดิมนั้น เป็นชาวชุมชนเผ่าลาว ทำให้มีวัฒนธรรมต่างๆ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น การแสดงพื้นบ้าน การฟ้อนรำ นอกจากนั้น มีการนับถือศาสนาพุทธ เป็นศาสนาหลัก และได้ยึดหลักประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา จากในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๓.๑.๗.๕ การดำเนินตามแนวทางพระราชดำริ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑) เสริมสร้างความรู้ โดยการบรรยายความรู้ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ทรงความรู้ประจำชุมชน

๒) มีการส่งเสริมงบประมาณให้ความร่วมมือ จากองค์การบริหารส่วนตำบลละหาน

๓) มุ่งเน้นในการทำการเกษตรผสมผสานที่หลากหลาย เพื่อให้รายได้จากหลายๆ ช่องทาง

๔) ส่งเสริมในการสร้างผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน

^{๘๒} กอง สายเสน, ภูมิหลังละหานบ้านของเขา, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๕ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล https://www.banlathai.net/?page_id=76.

^{๘๓} ไทยตำบลดอทคอม, ข้อมูลตำบลละหาน อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูลเมื่อ ๕ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล <https://www.thaitambon.com/tambon/330308>.

๕) ให้ความร่วมมือกับทุกหน่วยงาน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

๓.๑.๗.๖ สรุปกิจกรรมหมู่บ้านละทาย หมู่ที่ ตำบลละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านละทาย เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่เป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้หนึ่ง ที่เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์การเรียนรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อาชีพหลักของชาวบ้านละทายนั่น คือ การทำนา, ปลูกพริก และหอมแดง ส่วนอาชีพเสริม รับจ้างและค้าขาย ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านละทาย มีบ้านสวนครูเลอทัยริสอร์ท ชุมชนละทาย พื้นที่ ๓ ไร่ เป็นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด บูธจำหน่ายสินค้าชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าแปรรูปให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม ถือว่าเป็นแหล่งเศรษฐกิจประจำชุมชน และได้มีการนำการแสดงดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำ มาแสดงเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว ถือว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนหมู่บ้าน จึงทำให้กลายเป็นจุดเด่นที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว หรือนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ได้เข้ามาศึกษาถึงหลักในการดำเนินชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนนั้น ได้มีการสร้างแหล่งการศึกษา รวมไปถึงกลายเป็นแหล่งการค้าประจำชุมชน จึงทำให้หมู่บ้านละทายนั่น กลายเป็นหมู่บ้านแหล่งเศรษฐกิจ ที่เป็นต้นแบบแก่หมู่บ้านอื่นๆ และหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอีกด้วย หมู่บ้านละทาย แต่เดิมนั้น เป็นชาวชุมชนเผ่าลาว ทำให้มีวัฒนธรรมต่างๆ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น การแสดงพื้นบ้าน การฟ้อนรำ นอกจากนั้น มีการนับถือศาสนาพุทธ เป็นศาสนาหลัก และได้ยึดหลักประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา จากในอดีตจนถึงปัจจุบัน

๓.๑.๘ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านหนองกอง หมู่ที่ ๓ ตำบลโคต อำเภโพนศรีสุพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านหนองกอง หมู่ที่ ๓ ตำบลโคต อำเภโพนศรีสุพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ถือว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ยึดหลักการดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งบ้านหนองกองได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงได้เกิดการตั้ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประจำหมู่บ้าน และเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไป

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในการที่จะนำปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้การดำเนินกิจกรรมผ่านกระบวนการคัดกรองของชุมชน นำมาซึ่ง “ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน”

๓.๑.๘.๑ สภาพทั่วไป

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภโพนศรีสุพรรณ อยู่ห่างจากอำเภ ๔ กิโลเมตร มีพื้นที่รวม ๑,๒๓๗ ไร่ ครัวเรือนทั้งหมด ๑๑๔ ครัวเรือน

๓.๑.๘.๒ สภาพทางเศรษฐกิจ

๑) อาชีพหลัก ทำนา

๒) อาชีพเสริม ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่างก่อสร้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

๓.๑.๘.๓ สภาพทางสังคม

ยึดขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติร่วมกัน อยู่แบบเครือญาติ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
การศึกษา

การศึกษาภาคบังคับที่โรงเรียนบ้านหนองหงอก ห่างจากหมู่บ้าน ๕๐๐ เมตร
ระดับอุดมศึกษา ศึกษาในตัวจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดข้างเคียง

๓.๑.๘.๔ ความเป็นมาของการก่อเกิดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง แรงบันดาลใจ

- ๑) ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ต่อเนื่องมา
- ๒) การลงทุนที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูง
- ๓) ป่วยยาปราบศัตรูพืชราคาแพง
- ๔) ผลกระทบต่อสุขภาพในการใช้สารเคมี
- ๕) งานบุญปลอดเหล้าอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ
- ๖) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการ

- ๑) ดำเนินกิจกรรมลดรายจ่าย เป็นการริเริ่มรายครัวเรือน
- ๒) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) การดำเนินกิจกรรมสาธิต/แปลงสาธิต
- ๔) ดำเนินการทั้งหมู่บ้าน รวมใจเป็นหนึ่งเดียว
- ๕) พัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ๖) ปี ๒๕๕๘ อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ พิจารณาคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบ

๗) ปี ๒๕๕๘ ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดบ้านสวยเมืองสุข ระดับภาค ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

๘) ปี ๒๕๕๘ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ ประเภทกลุ่ม/องค์กรในงานพัฒนา
ชุมชนระดับจังหวัด

**บ้านหนองกอมมิภูมิบ้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วย ภูมิรู้ ภูมิฐาน ภูมิธรรม
ภูมิรู้**

- ๑) ศึกษาหาความรู้ทั้งในและนอกระบบ
- ๒) คนในหมู่บ้านรับราชการ
- ๓) คนไปทำงานต่างถิ่นกลับมาพัฒนาบ้านเกิด
- ๔) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๕) มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน
- ๖) การศึกษาดูงาน
- ๗) การเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน

ภูมิฐาน

- ๑) ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน

- ๒) คนมีระเบียบวินัย
- ๓) มีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง
- ๔) รักความสะอาด

ภูมิธรรม

- ๑) การบริหารจัดการหมู่บ้านงาน/กลุ่ม/องค์กรตามหลักธรรมาภิบาล
- ๒) ถือศีล๕
- ๓) งานบุญประเพณีปลอดเหล้าปลอดการพนัน
- ๔) เคารพผู้อาวุโส
- ๕) มีความกตัญญูสูง
- ๖) รู้รักสามัคคี

ความภาคภูมิใจ

- ๑) เกิดความสมัคครสมานสามัคคีของคนในชุมชน
- ๒) สุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านดีขึ้น
- ๓) เป็นสถานที่ให้การศึกษาดูงาน

๓.๑.๘.๕ รางวัลแห่งความสำเร็จที่สำคัญๆ ดังนี้

- ๑) ชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระดับภาค ปี ๒๕๕๗
- ๒) ชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่าง ยั่งยืน ระดับประเทศ ปี ๒๕๕๗
- ๓) ชนะเลิศการประกวดโครงการ บ้านสวยเมืองสุขระดับภาค เป็นตัวแทนเข้าประกวดในระดับประเทศ ในปี ๒๕๕๘
- ๔) ได้รับรางวัลที่ ๒ โครงการสุขภาพดีถ้วนหน้า ปี ๒๕๕๖
- ๕) รางวัลชีววิถีประเภทเกษตรกรรมนำความรู้ไปขยายผลดีเด่น ปี ๒๕๕๖
- ๖) ได้รับการคัดเลือกเข้าอบรมปราชญ์ชาวนา ไทยใจรักแผ่นดิน ที่สโมสรกองทัพบกพื้นที่ ๑^{๘๔}

๓.๑.๘.๖ สรุปกิจกรรมหมู่บ้านหนองกอง หมู่ที่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโศกศรีสุพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านหนองกอง หมู่ที่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโศกศรีสุพรรณ จังหวัดศรีสะเกษ ยึดขนบธรรมเนียม ประเพณีในการปฏิบัติร่วมกัน อยู่แบบเครือญาติ พี่พวาคายซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ยึดหลักการดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งบ้านหนองกองได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงได้เกิดการตั้ง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประจำหมู่บ้าน และเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไป

ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในการที่จะนำปัญหาหรือ กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้การดำเนินกิจกรรมผ่าน กระบวนการคัดกรองของชุมชน นำมาซึ่ง “ชุมชนเข้มแข็ง พี่ตนเองได้อย่างยั่งยืน” อาชีพหลัก ทำนา

^{๘๔} นายสุชิน แก้วเกษตรกรรม, ถอดบทเรียนองค์ความรู้ในงานพัฒนาชุมชน, [ออนไลน์] เข้าถึงข้อมูล เมื่อ ๕ เมษายน ๒๕๖๐, แหล่งข้อมูล https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=745651398912150&id=710629039081053.

อาชีพเสริม ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่างก่อสร้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

๓.๑.๙ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านโนนดู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรี

สะเกษ

บ้านโนนดู่ นั้น เดิมทีชื่อว่า บ้านโนนคูณ อำเภอชุนช์ ในสมัยนั้น นายหมื่น บุชบา เป็นผู้ใหญ่ บ้าน ได้มีการประชุมลูกบ้านว่าชื่อหมู่บ้านควรจะมีการเปลี่ยนใหม่ เนื่องจากสภาพบ้านที่อยู่มีความอุดมสมบูรณ์สัตว์ป่ามากมายป่าไม้เขียวชะอุ่มและหมู่บ้านตั้งอยู่ในที่สูงแหล่งน้ำมีหลายแห่งและมีต้นดู่มากในสมัยนั้น จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ เป็น “บ้านโนนดู่” จนถึงปัจจุบัน

ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อ หนองกระด้น้อย ตำบลบ่อแก้ว

ทิศใต้ ติดต่อ โนนกลาง หมู่ที่ ๙ และหมู่ที่ ๑๗ ตำบลวนใหญ่

ทิศตะวันออก ติดต่อ หนองกระด้น หมู่ที่ ๘ ตำบลวนใหญ่

ทิศตะวันตก ติดต่อ บ้านหนองม่วง หมู่ที่ ๔ ตำบลวนใหญ่

๓.๑.๙.๑ ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วนปนทราย ลักษณะภูมิอากาศ มี ๓ ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูร้อน (อากาศร้อนมากช่วงเดือนเมษายน แห้งแล้ง) และฤดูหนาว

๓.๑.๙.๒ ภาษาและศาสนา

หมู่บ้าน/ชุมชนนี้ ส่วนใหญ่ใช้ภาษา ไทยอีสาน และมีศิลปวัฒนธรรมแบบคนไทยอีสาน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ

๓.๑.๙.๓ ขนบธรรมเนียมประเพณี

มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น

เดือน ๓ ประเพณีบุญข้าวจี่

เดือน ๔ ประเพณีบุญพระเวสเทศมหาชาติ

เดือน ๕ ประเพณีบุญสงกรานต์

เดือน ๖ ประเพณีบุญตักบาตรบ้าน

เดือน ๘ ประเพณีบุญเข้าพรรษา

เดือน ๑๐ ประเพณีบุญข้าวสาก

เดือน ๑๑ ประเพณีบุญออกพรรษา

เดือน ๑๒ ประเพณีบุญลอยกระทง

๓.๑.๙.๔ สภาพทางสังคม/การศึกษา

๑) ผลผลิตที่จำหน่ายสู่ตลาดภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ ข้าว หอม พริก ฟ้าไหม พืชผักสวนครัว

๒) ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีเส้นทางคมนาคมในการขนส่งใช้ได้ตลอดปี

๓) เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาภาคบังคับทุกคน ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีอายุ ๑๕-๑๖ ปี อ่านออก เขียนได้เป็นส่วนใหญ่

๔) ครัวเรือนในส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชน

๕) ชุมชนมีความสามัคคี เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพและเชื่อฟังญาติผู้ใหญ่

๓.๑.๙.๕ การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของบ้านโนนคู้ คือ การทำนา ปลูกหอม ปลูกพริก ทุกหลังคาเรือน และการทอดผ้าจะเป็นช่วงเวลาดำเนินการ ทอไว้ใช้เป็นส่วนใหญ่มิเหลือขายบ้าง^{๘๕}

๓.๑.๙.๖ การดำเนินชีวิตตามแนวทางพระราชดำริ

๑) ชุมชนอยู่กันเป็นกลุ่มในระบบเครือญาติ มีความเอื้ออารีในชุมชน รักความสงบ มีแหล่งเงินทุนอยู่ในหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มโรงสีชุมชน

๒) การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงรักษาไว้ ได้ดี เช่น หมอพื้นบ้านเป่ากระดูกหัก การแสดงพื้นบ้าน

๓) ทุกครัวเรือนมีอาชีพหลัก คือ การทำนา และมีอาชีพรองทำทุกครัวเรือน คือ การปลูกหอม ปลูกพริก เลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง

๔) พื้นที่ของหมู่บ้านนี้เป็นที่ลุ่ม การทำนาได้ผลดี ประกอบกับที่เก็บกักน้ำได้ดี มีห้วยธรรมชาติไหลผ่าน เหมาะในการทำอาชีพเกษตรกรรมทุกชนิด

๕) คนในชุมชนเป็นคนขยันและอดทน

๓.๑.๙.๗ สรุปกิจกรรมหมู่บ้านโนนคู้ หมู่ที่ ๗ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านโนนคู้ นั้น เดิมทีชื่อว่า บ้านโนนคูณ อำเภอลืออำนาจ ในสมัยนั้น นายหมื่น บุชบา เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้มีการประชุมลูกบ้านว่าชื่อหมู่บ้านควรจะมีการเปลี่ยนใหม่ เนื่องจากสภาพบ้านที่อยู่มีความอุดมสมบูรณ์สัตว์ป่ามากมายป่าไม้เขียวชะอุ่มและหมู่บ้านตั้งอยู่ในที่สูงแหล่งน้ำมีหลายแห่งและมีต้นตุงมากในสมัยนั้น จึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ เป็น “บ้านโนนคู้” จนถึงปัจจุบัน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วนปนทราย ผลผลิตที่จำหน่ายสู่ตลาดภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ ข้าว หอม พริก ผ้าไหม พืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ครัวเรือนในส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้านและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนชุมชนมีความสามัคคี เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เคารพและเชื่อฟังญาติผู้ใหญ่ ชุมชนอยู่กันเป็นกลุ่มในระบบเครือญาติ มีความเอื้ออารีในชุมชน รักความสงบ มีแหล่งเงินทุนอยู่ในหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มโรงสีชุมชน หมู่บ้าน/ชุมชนนี้ ส่วนใหญ่ใช้ภาษา ไทยอีสาน และมีศิลปวัฒนธรรมแบบคนไทยอีสาน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ การสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงรักษาไว้ ได้ดี เช่น หมอพื้นบ้านเป่ากระดูกหัก การแสดงพื้นบ้าน

๓.๑.๑๐ การดำเนินชีวิตของหมู่บ้านหนองคุนน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านหนองคุนน้อยมีอายุก่อตั้งประมาณ ๑๔๐ ปี ตามประวัติที่บอกเล่ากันมา บ้านหนองคุนน้อย เดิมอยู่ที่บ้านโนนนาคำ ห่างจากที่ตั้งหมู่บ้านหนองคุนน้อยไปทางทิศตะวันตก ประมาณ ๓ กิโลเมตร ด้วยสาเหตุบ้านโนนนาคำไม่มีแหล่งน้ำ อุปโภคบริโภคเพียงพอ และพื้นที่ทำการ เกษตรไม่เหมาะสม

^{๘๕} นางกอบแก้ว สิงห์คำ, รายงานการพัฒนาหมู่บ้าน : Village Development Report บ้านโนนคู้ หมู่ที่ ๗ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ, ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

จึงพากันอพยพมาอยู่ที่ใหม่ โดยการนำของ ขุนพรหมโคตร ดวงชัย และได้ตั้งชื่อว่า บ้านหนองคูน้อย ซึ่งมีผู้ปกครองหมู่บ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบันจำนวน ๘ คน โดย นายคำ งามศิริ เป็นผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน และนายสุวิทย์ หนองหงอก เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

๓.๑.๑๐.๑ สภาพทางภูมิศาสตร์

บ้านหนองคูน้อย ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นราบ ทางการเกษตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตร และมีน้ำใช้ตลอดปี

ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านหนองคูน้อย ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบึงบูรพ์ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ระยะทาง ๗ กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง ๓๔ กิโลเมตร ตั้งอยู่เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๓๔๙ บ้านห้วยช้าง - อำเภอบึงบูรพ์ หลักกิโลเมตรที่ ๖ ทิศเหนือต่อเขต บ้านหนองคูใต้ หมู่ที่ ๑๒ ทิศใต้ติดต่อกับแนวเขตอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ทิศตะวันออกติดต่อกับแนวเขตอำเภออุทุมพรพิสัย ทิศตะวันตกติดต่อกับแนวเขตบ้านหนองคูใหม่ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลเปือย

๓.๑.๑๐.๒ การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา และประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย เลี้ยงโค, เลี้ยงสุกร, ปลูกพริก, ปลูกมันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป

๓.๑.๑๐.๓ ประเพณีที่สำคัญของชุมชน

เนื่องจากบ้านหนองคูน้อย มีขนบธรรมเนียมประเพณีมากมายที่ยังคงอนุรักษ์จนถึงปัจจุบันมีหลายอย่างเช่น ประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นต้น ซึ่งได้จัดเป็นประจำในแต่ละเดือน ทั้งหมด ๑๒ เดือน ดังนี้

เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรมและงานขึ้นปีใหม่
เดือนยี่	ทำบุญคูณลาน
เดือนสาม	ทำบุญข้าวจี ทำบุญบ้าน
เดือนสี่	บุญพระเวส บุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ การแต่งงาน
เดือนห้า	วันสงกรานต์ สงน้ำพระ ก่อเจดีย์ทราย
เดือนหก	บุญบั้งไฟ แห่นางแมว
เดือนเจ็ด	เลี้ยงผีตาแฮก เลี้ยงปู่ตา งานบวช
เดือนแปด	เข้าพรรษา ถวายผ้าอาบน้าฝน
เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	บุญข้าวสาก ทอดดินเทียน
เดือนสิบเอ็ด	ออกพรรษา ตักบาตรเทโว
เดือนสิบสอง	ลอยกระทง บุญกฐิน แห่ข้าวพันก้อน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน

- ๑) นายบุญตา งามศิริ เรื่อง “หมอสู่ขวัญ”
- ๒) นายสุข ศุภสร เรื่อง “จักสานไม้ไผ่”
- ๓) นายประยงค์ พงษาปาน เรื่อง “หมอเป่า”

๔) นายมานิต งามศิริ เรื่อง “หมอยาสมุนไพร”

กิจกรรมการเกื้อกูลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

๑) การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ/ผู้ด้อยโอกาส

๒) สนับสนุนการแข่งขันกีฬาต่อต้านยาเสพติดเป็นประจำทุกปี

๓) การมอบทุนการศึกษาให้กับเด็กในชุมชนที่มีฐานะยากจน/เด็กที่เรียนดี เรียนเก่ง และมีความประพฤติดี เนื่องในวันแม่แห่งชาติของทุกปี

๔) การรณรงค์และป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน

๕) สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคี เช่นงานประเพณีต่างๆ

๓.๑.๑๐.๔ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

๑. ส่งเสริมราชวรรักและเคารพในระบอบประชาธิปไตยให้มีความรัก มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สร้างความสมัครสมานสามัคคีภายในหมู่บ้านจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

๒. จัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่งตั้งผู้ประสานพลังแผ่นดิน ๒๕ ตำบลประรด จำนวน ๒๕ คน โดยแบ่งกันรับผิดชอบสอดส่องดูแลเป็นรายครัวเรือน ให้แต่ละบุคคลผู้รับผิดชอบ ๔-๕ ครัวเรือน มีการรายงานผลการดำเนินงานทุกเดือนในวันประชุมประจำเดือนร่วมกันในหมู่บ้าน

๓. การตั้งกฎระเบียบข้อบังคับหมู่บ้านไว้เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหายาของชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านยาเสพติด, ด้านสาธารณสุข, ด้านสังคมและส่วนร่วมเพื่อความผาสุกของประชาชน

๔. การลงนามข้อตกลงร่วมกัน ลด ละ เลิก อบายมุขในงานบุญปลอดเหล้า

๕. การรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน/ชุมชน กิจกรรมการให้บุคคลในชุมชนดูแลชุมชน การจัดเวรยามของผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้รักษาความสงบ ตำรวจบ้าน ในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ เทศกาลสงกรานต์ ปีใหม่หรืออยู่เฝ้าตรวจตามด่านตรวจของทางราชการทางอำเภอ บึงบอระเพ็ด สถานีตำรวจภูธรอำเภอ บึงบอระเพ็ด องค์การบริหารส่วนตำบลเปา

๓.๑.๑๐.๕ ด้านส่งเสริมอาชีพเศรษฐกิจ

บ้านหนองคูน้อยได้ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยหมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบในปี ๒๕๕๔ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พออยู่-พอกิน กิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

๑) การทำเห็ดขอนม่วง

๒) การทำเห็ดฟาง

๓) การปลูกแตงโม

๔) การทอผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ

๕) การจัดสวน

๓.๑.๑๐.๖ ด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

๑) ด้านสังคมคณะกรรมการหมู่บ้านได้มีบทบาทช่วยเหลือสังคมในหลายด้าน เช่น งานบุญ งานศพ งานบวช งานป้องกันสาธารณสุขในหมู่บ้าน

๒) ด้านสิ่งแวดล้อมได้จัดกิจกรรมพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์หมู่บ้านได้รับรางวัลรองชนะเลิศลำดับที่ ๒ ในระดับอำเภอ

๓) จัดกิจกรรมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ๑๒ สิงหาคม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านมีความรักป่าและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้พื้นที่ปลูกป่าไม้

๔) ด้านสาธารณสุข จัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออกโดยการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย การทำงานเป็นทีมโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านและประชาชน จากการดำเนินการหมู่บ้านได้รับรางวัลพร้อมเกียรติบัตรเป็นหมู่บ้านที่มีการดำเนินการป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างเข้มแข็ง ปลอดโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่องมากกว่า ๕ ปี ระดับอำเภอปีงบประมาณ^{๘๖}

๓.๑.๑๐.๗ ทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน

๑) รมรณรงค์ให้ คนในครัวเรือนมีความรู้ และความเข้าใจ ในการออมทรัพย์เพื่อการผลิต

๒) ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวางแผนชีวิต การลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน

๓) ลดพฤติกรรมที่ฟุ่มเฟือย การบริโภคนิยมตามกระแสสังคม

๔) ส่งเสริมให้คนในชุมชนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น การดำเนินชีวิตของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ถือว่ามีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการมีอาชีพหลักเป็นการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น การทำนา ทำสวน มีการค้าขาย และรับจ้างทั่วไปลักษณะการทำงานจะเป็นไปในรูปแบบร่วมด้วยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อว่างเว้นจากฤดูกาลทำเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักแล้ว ก็จะมีการออกไปรับจ้างในต่างจังหวัดหรือมีอาชีพเสริมในจากการปลูกผักสวนครัวสำหรับไว้รับประทานเองและนำไปขาย ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน สำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ ภายในหมู่บ้านนั้น ก็จะมีการปรึกษาร่วมกันในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักของประชาธิปไตยในการออกเสียงเพื่อตัดสินใจในการแก้ไข ปัญหา และได้ยึดหลักจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน เนื่องจากว่าเป็นประเพณีที่ภาคอีสานยึดปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน จึงทำให้มีประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ ชุมชนจังหวัดศรีสะเกษในแต่ละหมู่บ้านได้อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันให้คุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาเรื่องรายรับ – รายจ่าย ภายในครัวเรือนแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดความสมดุลและลดภาระหนี้สินของประชาชน และปลูกฝังค่านิยมให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และให้มีการพัฒนาชีวิตที่มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

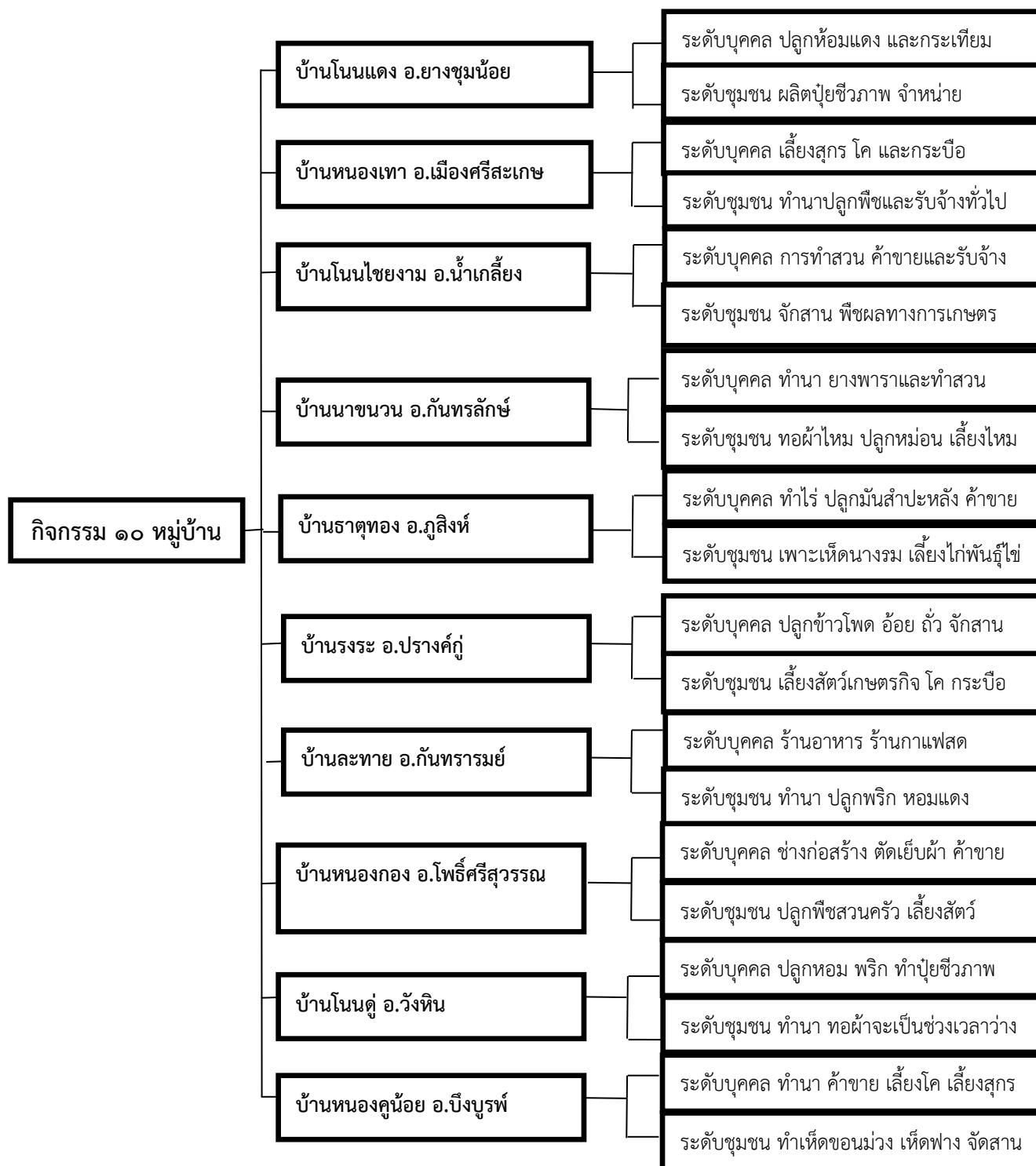
๓.๑.๑๐.๘ สรุปกิจกรรมหมู่บ้านหนองคุนน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านหนองคุนน้อย ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบ ทางทางเกษตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตร และมีน้ำใช้ตลอดปี การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา และ

^{๘๖} การถอดบทเรียนการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบ VDR บ้านหนองคุนน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเปือย อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ, ม.ป.ท : ม.ป.พ.

ประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย เลี้ยงโค, เลี้ยงสุกร, ปลูกพริก, ปลูกมันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป บ้านหนองคูน้อยได้ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยหมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบในปี ๒๕๕๔ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พออยู่-พอกิน กิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้ การทำเห็ดขอนม่วง, การทำเห็ดฟาง, การปลูกแตงโม, การทอดผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ, การจัดสาน ลักษณะการทำงานจะเป็นไปในรูปแบบร่วมด้วยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อว่างเว้นจากฤดูกาลทำเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักแล้ว ก็จะมีการออกไปรับจ้างในต่างจังหวัดหรือมีอาชีพเสริมในจากการปลูกผักสวนครัวสำหรับไว้รับประทานเอง และนำไปขาย ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน รมรงค์ให้ คนในครัวเรือนมีความรู้ และความเข้าใจ ในการออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อวางแผนชีวิต การลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ลดพฤติกรรมที่ฟุ่มเฟือย การบริโภคนิยมตามกระแสสังคม ส่งเสริมให้คนในชุมชนน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านสังคมคณะกรรมการหมู่บ้านได้มีบทบาทช่วยเหลือสังคมในหลายด้าน เช่น งานบุญ งานศพ งานบวช งานป้องกันสาธารณสุขในหมู่บ้านเนื่องจากบ้านหนองคูน้อย มีขนบธรรมเนียมประเพณีมากมายที่ยังคงอนุรักษ์จนถึงปัจจุบันมีหลายอย่างเช่น ประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นต้น กิจกรรมการเกื้อกูลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน คือ การสงเคราะห์ผู้สูงอายุ/ผู้ด้อยโอกาส, สนับสนุนการแข่งขันกีฬาต่อต้านยาเสพติดเป็นประจำทุกปี, การมอบทุนการศึกษาให้กับเด็กในชุมชนที่มีฐานะยากจน/เด็กที่เรียนดี เรียนเก่ง และมีความประพฤติดี เนื่องในวันแม่แห่งชาติของทุกปี, การรณรงค์และป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน, สนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคี เช่นงานประเพณีต่าง ส่งเสริมราชารักและเคารพในระบอบประชาธิปไตยให้มีความรัก มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สร้างความสมัครสมานสามัคคีภายในหมู่บ้านจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ การตั้งกฎระเบียบข้อบังคับหมู่บ้านไว้เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาของชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านยาเสพติด, ด้านสาธารณสุข, ด้านสังคมและส่วนร่วมเพื่อความผาสุกของประชาชน การรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน/ชุมชน กิจกรรมการให้บุคคลในชุมชนดูแลชุมชน การจัดเวรยามของผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้รักษาความสงบ ตำรวจบ้าน ในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ เทศกาลสงกรานต์ ปีใหม่หรืออยู่เฝ้าตามด่านตรวจของทางราชการทางอำเภอบึงบูรพ์ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบึงบูรพ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเป่าะ

โดยสรุปเป็นภาพทั้ง ๑๐ แห่งรวมเขียนแผนผังได้ดังนี้

๓.๒ สรุป

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการดำเนินชีวิตในรูปแบบที่มีความรู้จักความต้องการของตนเอง ความมีเหตุผลและมีคุณธรรมที่คอยบ่งชี้ถึงการกระทำในชีวิตประจำวัน มีการใช้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความพร้อมในการปรับตัวต่อยุคกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเท่าทันเหตุการณ์ โดยไม่หลงในอำนาจกระแสของความเจริญในทางด้านวัตถุ แต่เป็นการดำเนินชีวิตที่เตรียมพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาและทำการพัฒนาให้ชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างสงบสุขมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวคิดที่มีหลักในการดำเนินชีวิตที่อาศัยความรู้ความเข้าใจประกอบกับการใช้เหตุและผลในการตัดสินใจต่อการกระทำต่างๆ โดยที่ใช้หลักคุณธรรมในการควบคุมการกระทำต่างๆ ให้มีความเหมาะสมต่อสภาพของตนเอง เพื่อให้การดำเนินชีวิตนั้น มีความมั่นคงและมีความยั่งยืนในการดำรงชีวิตในสังคม หากกล่าวแล้วปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ชี้แนะถึงการดำเนินชีวิตที่มีกระบวนการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดขั้นตอนในการดำเนินชีวิตมีแนวทางที่ชัดเจน ซึ่งช่วยให้สามารถพัฒนาชีวิตเป็นไปตามรูปแบบที่ตั้งมาและถูกต้อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงกลายเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้มีความรู้ความเท่าทันต่อความต้องการของตนเองว่า สิ่งต้องการนั้น มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ หรือก่อให้เกิดความคุ้มค่ามากน้อยเพียงไร ซึ่งจะช่วยให้สามารถทำให้ตนเองนั้นได้เข้าใจถึงประโยชน์และโทษที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความไม่ประมาทและมีสภาพที่ยั่งยืน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจะเริ่มจาก การสร้างพื้นฐาน ความพอกินพอใช้ ของประชาชนในชาติเป็นส่วนใหญ่ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจ ตามลำดับ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางด้านต่างๆ หรือดำเนินการให้เป็นไปเป็นขั้นเป็นตอน มิใช่การก้าวกระโดด ที่ต้องพึ่งปัจจัยจากภายนอก มาเป็นตัวกระตุ้น ซึ่งมักแต่จะสร้างปัญหาตามมาอย่างมากมายและไม่ยั่งยืน ดังนั้นวิธีการต่างๆ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหนทางที่มั่นคง มีลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ ที่จะให้ประชาชนในชาติและพื้นฐานของเศรษฐกิจโดยรวม มีความเข้มแข็ง มีรากฐานที่มั่นคง ยั่งยืนอย่างยาวนานอย่างแท้จริง การดำเนินชีวิตของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จึงมีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน เช่น การมีอาชีพหลักเป็นการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น การทำนา ทำสวน มีการค้าขายและรับจ้างทั่วไปลักษณะการทำงานจะเป็นไปในรูปแบบร่วมด้วยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อว่างเว้นจากฤดูการทำเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักแล้ว ก็จะมีการออกไปรับจ้างในต่างจังหวัดหรือมีอาชีพเสริมในจากการปลูกผักสวนครัวสำหรับไว้รับประทานเอง และนำไปขาย ทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน สำหรับการแก้ปัญหาต่างๆ ภายในหมู่บ้านนั้น ก็จะมีการปรึกษาร่วมกันในการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักของประชาธิปไตยในการออกเสียงเพื่อตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา มุ่งเน้นโดยการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ เคารพกฎ กติกาของชุมชนที่วางไว้ นอกจากนั้นชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ มีการสืบสานภูมิปัญญาชุมชน โดยมีแหล่งเรียนรู้ประจำหมู่บ้านและมีการให้ความรู้แก่ประชากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และได้ยึดหลักจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมที่เหมือนกัน เนื่องจากว่าเป็นประเพณีที่ภาคอีสานยึดปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน จึงทำให้มีประเพณีและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ ชุมชนจังหวัดศรีสะเกษในแต่ละหมู่บ้านได้อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกันให้คุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาเรื่องรายรับ - จ่าย ภายในครัวเรือนแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิด

ความสมดุลและลดภาระหนี้สินของประชาชน และปลูกฝังค่านิยมให้ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และให้มีการพัฒนาชีวิตที่มีความมั่นคงยิ่งขึ้น